

בנתיבי אבק וזמן

סיפורה של חטיבה 421

חטיבת הצליחה

בנתיבי אבק וזמן

סיפורה של חטיבה 421 - חטיבת הצליחה

בנתיבי אבק וזמן

סיפורה של חטיבה 421

חטיבת הצליחה

עודד מגידו

Trails of Dust and Time

The Story of the 421st Armored Brigade - the First Israeli Tank Unit to Cross the Suez Canal

Oded Megiddo

עורכת הלשון: קרן כהן-אברמוב

עורך המפות: ניצן שפירא

תמונות: אתר חטיבה 421

עימוד ועיצוב הספר והעטיפה: יאיר לינדנברג

סיוע בעריכה ובהוצאת הספר: אל"ם (במיל") בעז זלמנוביץ

בכריכה: טנקי החטיבה צולחים את תעלת סואץ (מקור: ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

© כל הזכויות שמורות, 2023, למחלקה להיסטוריה בצה"ל ולמחבר

הספר יצא לאור באמצעות משרד הביטחון – ההוצאה לאור

כל שימוש מסחרי מכל סוג שהוא מהחומר בספר זה אסור בהחלט, אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

Printed in Israel

הקדמה |

הספר "**בנתיבי אבק וזמן**" מנציח את חטיבת הטנקים 421 דרך תיאור חלקם של מפקדיה, של לוחמיה ושל תומכי הלחימה בקרבות מלחמת יום הכיפורים. המחבר סוקר את תהליך הקמתה של החטיבה ערב המלחמה, וחושף אותנו לכאוס, שלא היה מיוחד לה, בתהליך הגיוס והתנועה לחזית ולקורותיה לאחר הסכם הפרדה עד לפירוקה.

חטיבה 421 הייתה חטיבת מילואים רגילה או ממוצעת, והקמתה זורזה בעקבות כוננות "כחול-לבן" באפריל-מאי 1973. הרכבה שיקף את דור הלוחמים של צה"ל במלחמת ששת הימים ובמלחמת יום הכיפורים: בוגרי מלחמת ההתשה ולעיתים גם מלחמת ששת הימים. רובם סיימו את שירותם הסדיר בתקופת מלחמת ההתשה והיו בשלב המוקדם של שירות המילואים במלחמת יום הכיפורים.

המחבר עודד מגידו, שהיה מ"פ בחטיבה במלחמה, נפגע פעמיים בטנק שלו, ואף על פי כן שב לחייליו והמשיך להילחם. לאחר המלחמה התקדם למג"ד. המחבר הוא היסטוריון בנשמתו שאינו משאיר אבן בלתי הפוכה במאמציו לשחזר את אירועי העבר במחקריו. במשך השנים התמקדה עבודתו בלחימת אוגדה 143 מול דיוויזיה 16 המצרית. הקרבות בין שתי הדיוויזיות מייצגים בעיניו את מכלול הבעיות שניצבו בפני הצדדים במלחמת יום הכיפורים בחזית הדרום ואת גישותיהם לפתרון. לסיפורה של חטיבה 421 חלק מרכזי בקורות לחימתה של אוגדה 143 במלחמה. בין השאר, החטיבה תקפה מספר פעמים את דיונות "חמוטל" ו"מכשיר" (שתי "ביצים" במפת השליטה "סיריוס"), והיה לה חלק מרכזי במערכת הצליחה. חטיבה 421 הובילה וגררה את אמצעי הצליחה והיתה חטיבת

הטנקים הראשונה שצלחה את תעלת סואץ. בהמשך הייתה החלוץ בפשיטות על סוללות הטק"א המצריות שממערב לתעלה, והגנה על ראש הגשר בדוור-סואר בימים הראשונים שלאחר הצליחה, והרחיבה את ראש הגשר. אולם ייחודו העיקרי של הספר אינו בתחום המחקר ההיסטורי של אירועי המלחמה אלא בחיבור של מעשה הלחימה עם מי שלחמו ושנשאו בעולו.

הספר כולל נספחים ובהם רשימות של כל שכבת הפיקוד: המח"ט, קציני מפקדת החטיבה, מפקדי הגדודים, הפלוגות והמחלקות, לרבות פלוגות המפקדה. אגב כך נחשפת רב-גוניתה של החטיבה כמשקפת את החברה הישראלית בימים ההם: ילידי הארץ ברובם ולצידם יוצאי ארצות שונות עם סיפורי חיים אחרים; חיילי חרמ"ש ותיקים לצד מוסבים בשירות המילואים מיחידות מנהלה סדירות שהיו חסרי ניסיון מבצעי, שלא לומר קרבי; מפקדים שגדלו מלכתחילה בשריון, חלקם בוגרי הפנימיות הצבאיות ששגשו בתקופה ההיא, לצד יוצאי יחידות שונות בצה"ל שעברו הסבה לשריון בעקבות גידולו הניכר לאחר מלחמת ששת הימים והיו בוגרי יחידות חי"ר, צנחנים ויחידות מובחרות.

בולטים בספר המעקב המדוקדק שערך מגידו אחרי נסיבות ומקום נפילתו של כל חלל בחטיבה, ושילובו בתיאור הקרבות, וזאת בנוסף לפסקאות ההנצחה שהקדיש לכל נופל בסיומו של הספר. לצד הגישה האנושית המאפיינת את הספר של העמדת האדם הלוחם במרכז הוא גם משקף היטב את הניתוק של הצמרת בקריה ובפיקודים מן הנעשה בזירות הקרבות ואת הכאוס ששרר בשטח בימים הראשונים של המלחמה. מכל הבחינות האלו הספר, שאינו מתיימר להיות מחקר היסטורי חדשני אלא ספר המנציח את קורות החטיבה ואנשיה במלחמה, הוא תרומה חשובה להבנתה לעומק של המלחמה ההיא ושל מה שאירע בה.

פרופ' (אמריטוס) יואב גלבר

תוכן העניינים

5.....	הקדמה
9.....	מבוא
11.....	דבר המח"ט
15.....	הכרת תודה
17.....	פרק א': חטיבה בהקמה
21.....	פרק ב': אנשי החטיבה
25.....	פרק ג': הכלים
27.....	פרק ד': 6.10 – הגיוס
31.....	פרק ה': 7.10 – ההגעה לחזית
35.....	פרק ו': 8.10 – טבילת האש הראשונה
47.....	פרק ז': 9.10 – היום השחור של החטיבה
69.....	פרק ח': 10.10 – "חמוטל" בפעם השלישית
75.....	פרק ט': 11.10–13.10 – רגיעה יחסית
79.....	פרק י': 14.10 – קרב שריון בשריון
93.....	פרק י"א: 15.10–16.10 – חטיבת הצליחה
111.....	פרק י"ב: 16.10 – הפשיטה המשוריינת

123	פרק י"ג: 17.10 – קרבות משני עברי התעלה.....
141	פרק י"ד: 18.10 – יציאה ממרחב דוור-סואר צפונה.....
149	פרק ט"ו: 19.10-23.10 – הרחבת ראש הגשר.....
155	פרק ט"ז: לא רק טנקים.....
159	פרק י"ז: 24.10.73-25.2.74 – ארבעה חודשים באפריקה.....
163	פרק י"ח: 1974-1986 – חטיבה 755.....
165	פרק י"ט: 1986-2023 – החטיבה פורקה, הרעות נותרה איתנה.....
167	קציני החטיבה במלחמת יום הכיפורים.....
171	דבר מפקד האוגדה ללוחמי החטיבה.....
173	דברי המפקדים ללוחמי החטיבה.....
179	במותם ציוו לנו את החיים.....

ב־16 באוקטובר 1973, קצת אחרי השעה שש בבוקר, עלה טנק צ-818577 על דוברת תמסח וצלח את תעלת סואץ אל עברה המערבי. עד לשעה שבע עברו את התעלה עוד תשעה טנקים באופן דומה, ועד לשעה עשר נוספו עוד שמונה עשר טנקים ושישה נגמ"שים. הכוח התארגן באזור שדה התעופה דוור-סואר שממערב לתעלה. פלוגה אחת הוקצתה לכוח הצנחנים שצלח את התעלה בסירות בלילה הקודם, ושאר הכוח - עשרים טנקים ושישה נגמ"שים - בפיקודו של המח"ט אל"ם חיים ארז, יצא למסע פשיטה על בסיסי טילים נגד מטוסים של מערך ההגנה האווירית המצרית כדי לנטרלם ובכך לאפשר למטוסי חיל האוויר לפעול ללא איום טק"א (טילי קרקע-אוויר). זו הייתה גולת הכותרת של פעילותה של חטיבת השריון 421 במלחמת יום הכיפורים.

ב־1973 הייתה חטיבה 421 מהחטיבות הצעירות של צה"ל, והייתה בעיצומו של תהליך הקמתה והתארגנותה במסגרת אוגדת המילואים 143. אנשי הצוות והמפקדים הזוטרים היו בוגרי מלחמת ההתשה בסיני ותקופת הרגיעה שלאחריה. המפקדים הבכירים יותר היו בוגרי מלחמת ששת הימים. על פי התוכנית הרב־שנתית לבניין הכוח של צה"ל - תוכנית "אופק א" - הקמתה של החטיבה והגעתה לכשירות מלאה היו אמורות להסתיים באביב 1974.

המלחמה שפרצה ב־6 באוקטובר 1973 תפסה את החטיבה בתקן כמעט מלא של כוח אדם, אבל לא כך היה מבחינת ציוד הלחימה, מטנקים ועד נשק אישי. בתוך כאוס של גיוס חפוז, בתהליך מופלא של אלתור תוך התגברות על תקלות קשות במערכת הגיוס וההתארגנות לחירום, שהונעו בעיקר על

ידי תחושת דחיפות והתגייסות של כל חיילי היחידה, הצליחה החטיבה להתייצב בחזית התעלה ולהצטרף לחגימה כבר במוצאי 7 באוקטובר, 48 שעות לפני המועד שנקבע בפקודות שמלפני המלחמה.

מכאן ועד לסוף המלחמה השתתפה החטיבה ברצף לחימה שהחל בפרק קרבות הבלימה, ששיאו בקרב השב"ש (שריון בשריון) הגדול ב־14 באוקטובר, ונמשך במבצע צליחת התעלה "אבירי לב", שבו הובילה וגררה את אמצעי הגישור, השתתפה בקרבות ב"חוה הסינית", השמידה בסיסי טילי נ"מ ממערב לתעלה, ולחמה בקרבות להרחבת ראש הגשר שממערב לתעלה ולהרחבת השטח שבשליטת צה"ל בגזרה הצפון-מערבית של המובלעת ב"ארץ גושן".

ארבעים ושלושה מלוחמיה של החטיבה נפלו בקרבות, ועוד ארבעה נהרגו בתאונות מבצעיות. עשרות נפצעו, ולא מעטים מהם חזרו להילחם.

לאחר המלחמה החזיקה החטיבה גזרה של כ־300 קמ"ר במובלעת "גושן". בתום כחמישה חודשי שירות מילואים שוחררו חייליה בסוף פברואר 1974, לאחר שעברו אימון חטיבתי והחזירו לכשירות את ציוד הלחימה בימ"ח.

במחצית השנייה של שנות השבעים ובמחצית הראשונה של שנות השמונים המשיכה החטיבה בפעילות בט"ש (ביטחון שוטף) בכל הגזרות מגבול הצפון ורמת הגולן, דרך הבקעה והערבה ועד אילת וסיני, תוך קיום אימונים שנתיים, בדרך כלל במתקן האימונים בצאלים, כדי לשמור על הכשירות הקרבית של יחידותיה. במלחמת לבנון, ביוני 1982, גויסה החטיבה במסגרת אוגדה 611 (אוגדה 143 של 1973), אך לא השתתפה בלחימה. לאחר כשלושה שבועות של כוננות לעלייה לצפון, כשהגדודים פרוסים מתחת רשתות ממערב לימ"ח שדה-תימן, שוחררה החטיבה.

עקב צמצומים בסד"כ הלוחם של צה"ל פורקה החטיבה בשנת 1986. מפקדיה וחייליה שומרים על קשר במפגשים יחידתיים, במפגש שנתי וטקס אזכרה המתקיים מדי שנה ליד אנדרטת החטיבה בפארק העוצבות בלטרון, ובאתר אינטרנט חטיבתי. לקראת ציון חמישים שנה הוחלט להוציא ספר שיספר את סיפורה של החטיבה.

הספר מתבסס בעיקר על תחקיר המפקדים החטיבתי שנערך בשדה-תימן בפברואר 1974. ניתן לעיין בתחקירים באתר החטיבה, בקישור:

<http://www.421.co.il/?CategoryID=578>

דבר המח"ט

חברי לוחמי ומפקדי חטיבת הצליחה - חטיבה 421,

חמישים שנה חלפו ממלחמת יום הכיפורים. עבורנו מוראות וזיכרון המלחמה חרותים בקרבנו כאילו היה זה רק אתמול. אנו זוכרים את חברינו שנפלו בקרב, את חברינו שהלכו מאיתנו מאז ועד היום, את לוחמינו שנפצעו, ואת המשפחות השכולות ששילמו את מחיר הניצחון.

במלחמת יום הכיפורים, למרות ההפתעה והקשיים בימים הראשונים למלחמה, ניצח צה"ל והכריע את צבאות מצריים וסוריה. תוך שבועיים נעצרו כוחות צה"ל ארבעים ק"מ מדמשק ו-100 ק"מ מקהיר.

חטיבתנו התגייסה בששי לאוקטובר, לחמה ברציפות מהשביעי לאוקטובר עד הפסקת האש ב-24 לאוקטובר, במסגרת אוגדתו של אלוף אריאל שרון.

לחטיבה היה חלק חשוב ומרכזי בניצחון בחזית הדרום.

החטיבה השתתפה בתחילת המלחמה בקרבות שבלמו ועצרו את הצבא המצרי, וב-14 לאוקטובר השמידה חטיבת שריון מצרית בגזרתה. לחטיבה נפגע טנק אחד בקרב זה.

לאחר קרב השריון צלחה החטיבה את תעלת סואץ ב-16 לאוקטובר, פגעה וחסלה את בסיסי טילי הנ"מ, ואפשרה בכך לחיל האוויר לחזור ולהשתתף בקרבות בחזית הדרום. במהלך הפשיטה על בסיסי הטילים יחידות החטיבה פגעו והשמידו יחידות שריון וחי"ר מצריות. כולנו שמענו את דברי ראש הממשלה כאשר הודיעה: "כוחות צה"ל פועלים בשטח מצרים". אנחנו היינו אז כ-25 ק"מ ממערב לתעלת סואץ. החטיבה הרחיבה את ראש

הגשר והשתלטה על השטחים והמעברים שאפשרו לכוחות נוספים לחצות את התעלה.

הצלחת מהלך זה של החטיבה שינתה את פני המלחמה, החזירה במידה רבה את הביטחון לממשלה ולמפקדי צה"ל, חיזקה את עמדתם של אלה שתמכו בהמשך הצליחה במטכ"ל, מול שר הביטחון ואחרים שחשבו שיש לעצור ולהחזיר את הכוחות מזרחה.

ב-17 לאוקטובר הוקם גשר הדוברות הראשון, שנבנה מדוברות שנגררו לתעלה על ידי כוחות החטיבה. באותו לילה צלחה אוגדה 162 ואחריה כוחות נוספים שהכריעו את המערכה בחזית הדרום.

החטיבה ביצעה את כל משימותיה בהצלחה, ובמספר אבדות נמוך יחסית, וזאת בזכות האומץ, ההקרבה, הדבקות במטרה והמקצועיות של כל מרכיביה.

חיילי ומפקדי החטיבה היו בוגרי מלחמת ששת הימים ומלחמת ההתשה, הכירו אחד את השני, החיילים בטחו במפקדיהם והמפקדים בטחו בחייליהם.

החטיבה זכתה במפקדים מעולים ומנוסים, שתמיד הובילו והיו בראש יחידותיהם בכל קרב. כך פעלו מפקדי הגדודים - שמעון בן-שושן, עמי מורג, וגיורא לב, וכך פעלו גם מפקדי יחידות המשנה שלהם.

קצין האג"ם, צביקה קן-תור, שפיקד על החפ"ק, על המפקדה העיקרית, ועל כול הכוחות הנוספים שהחטיבה קיבלה, היה שותף למח"ט בניהול המלחמה.

הסמח"ט ישראל סער ז"ל, פיקד על היחידות העורפיות של החטיבה, שאפשרו לחטיבה לבצע את משימותיה, ישראל גילה מנהיגות, דוגמא אישית ופעל בחוכמה וביצירתיות.

מערכת הרפואה בראשותו של ד"ר רובי דוד, ורופאי הגדודים, ד"ר דוד רימון, ד"ר מיכאל טואף, ד"ר שמעון בר-מאיר - טיפלה בפצועים והצילה חיים תחת אש, והישרתה ביטחון בקרב הלוחמים שיקבלו טיפול רפואי בעת הצורך.

מערכת החימוש בראשותו של אריה פרסי, החזירה למערכה כל לילה סנקים שנפגעו במהלך הקרבות, כשאנשי החימוש חשופים לאש אויב וסופגים נפגעים.

בזכות קצין הקשר, יצחק קאול ז"ל, פעלה מערכת השליטה בחטיבה כל הזמן ובכל המצבים.

קצין האפסנאות דוד טל פעל יחד עם אנשיו לספק ליחידות החטיבה את אמצעי הלחימה, דלק תחמושת ומזון, בכל השלבים, כשהם חשופים לאש אויב וסופגים נפגעים.

קצין השלישות אלי בניון דאג למלא את השורות שהידלדלו עם הצטבר רשימת החללים והפצועים, מבין אנשי הצוות ומכלל היחידות.

במהלך הקרבות, ובתקופת השהייה במצרים, נוצר קשר אישי ומיוחד בין כל אנשי החטיבה. קשר מיוחד זה נבנה על יסוד החברות בקרב והערבות ההדדית שהתקיימה בין החיילים ובינם לבין מפקדיהם במהלך הקרבות ולאחריהם, על גאווה היחידה שמקורה בהכרה כי ביצענו את משימותינו בהצלחה, ועל הכאב המשותף והגעגוע לחללינו.

קשר זה נמשך עד היום ומחזק את כולנו.

הספר הזה מספר את סיפורכם חברי לוחמי החטיבה. הוא מיועד למשפחות השכולות, לכם ולמשפחותיכם - בנים, נכדים, שיקראו ויהיו גאים בתרומתכם לניצחון במלחמת יום הכיפורים ולביטחון ישראל.

בשם כולנו אני מודה לעודד מגידו על כתיבת הספר לציון חמישים שנה למלחמת יום הכיפורים.

שלכם,

אלוף (בדימוס) חיים ארז

מפקד החטיבה במלחמת יום הכיפורים

הכרת תודה

תודתי נתונה לכל מי שסייעו ותרמו לכך שספר זה יוצא לאור.

לראש המחלקה להיסטוריה בצה"ל, **ד"ר אלי מיכלסון**, שנרתם לאפשר את הוצאת הספר והעמיד לרשותו את משאבי המחלקה להיסטוריה.

לפרופ' יואב גלבר, שניאות לכתוב את ההקדמה.

למפקדי החטיבה, המח"ט **חיים ארז**, המג"דים **שמעון בן-שושן**, **עמי מורג** ו**גיורא לב**, וקצין האג"ם **צביקה קן-תור**, על הערותיהם לטיטת הספר.

לניצן שפירא, שערך את מרשמי הקרב וסייע בפיענוח צילומי האוויר.

לקרן כהן-אברמוב, שסייעה בעריכה הלשונית.

לאל"ם (במיל') בעז זלמנוביץ, שסייע רבות בעריכה ובהבאת הספר לדפוס.

למר משה אסולין ראש היחידה להוצאה לאור במשרד הביטחון שסייע להדפסת הספר.

לחברים הרבים לנשק, מפקדים ולוחמים ביחידות החטיבה, שגם כיום, בעשור השמיני - חלקם בעשור התשיעי (!) - של חיינו, ממשיכים לתרום, איש איש בדרכו, למדינה שעל קיומה לחמנו בקרבות המרים של אוקטובר 1973.

עודד מגידו

נטף

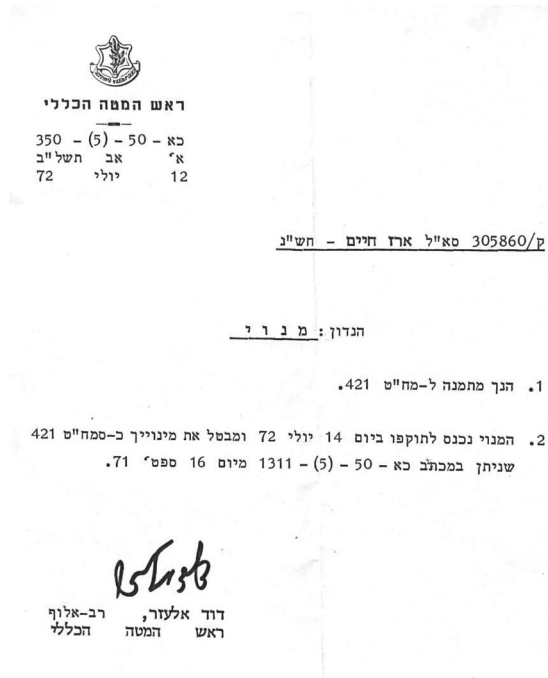
אפריל 2023

פרק א' חטיבה בהקמה

בתום מלחמת ההתשה בחזית התעלה, באוגוסט 1970, הוצעה הקמת חטיבות השריון בצה"ל לקצב של שתי חטיבות חדשות בשנה, וכן הוחל בתהליך מזורז להקמת אוגדות קבועות. במהלכו הוסבה מפקדת האוגדה המשימתית שלחמה במלחמת ששת הימים כאוגדה 31 (אוגדת אלוף אברהם יפה) למפקדת אוגדה קבועה 143, והוחל בהקמת חטיבות הטנקים שלה: 600 ו-421. פלוגות הטנקים של שתי החטיבות הוקמו בעיקר על בסיס משוחררי חטיבות טנקי פטון (מגח) הסדירות של אוגדה 252 הסדירה, ששירתו בסיני במלחמת ההתשה ולאחריה.

החטיבה הראשונה שהוחל בהקמתה הייתה חטיבה 600, והמערך להשמת צוותי הטנקים במילואים של מפקדת גיסות השריון החל להפנות אליה צוותי מילואים. לאחר שהושלם שיבוצם השלישותי של הצוותים לשני גדודים בחטיבה זו, והפלוגות אף גויסו ויצאו לאימוני הקמה פלוגתיים במתקן 302, חל שינוי בתוכניות ההקמה. "יום אחד בערך במחצית שנת 71 נכנס למשרדי במחנה חסה סגן אלוף עם מעיל טייסים ושפם, ואמר לי: 'קיבלתי מינוי להקים את חטיבה 421' - מספר יוני נוקד, קצין שלישות מחטיבה 600 - "שני הגדודים שהקמתם עוברים אלי". האורח היה חיים ארז, מייסד חטיבה 421, תחילה היה הסמח"ט (מספטמבר 1971), ומיולי 1972 במינוי מלא - המח"ט.

שני הגדודים שהוקמו בשלב זה בחטיבה 421 היו גדוד 264, בפיקודו של רס"ן גיורא לב, וגדוד 599, בפיקודו של רס"ן עמי מורג. הגדודים הושלמו עם פלוגות חרמ"ש ותיקות. פלוגה ה' 264 הייתה במקורה פלוגת חרמ"ש מילואים של גדוד 79, ונלחמה עם הגדוד במלחמת ששת הימים. פלוגה

כתב המינוי למח"ט 421

י"599 כללה לוחמים שכבר נלחמו במבצע "קדש" ב-1956. עבור שני הגדודים נבנו פלוגות מפקדה. במהלך 1972 התקיימו אימוני ההקמה לשני הגדודים, ונערך גם תרגיל שלדי חטיבתי. בתחילת 1973 הוקם הגדוד השלישי - גדוד 257, בפיקודו של סא"ל שמעון בן-שושן. כן הוקמו פלוגת סיור ופלוגת קשר חטיבתית. בכך הושלמה, פחות או יותר, מצבת כוח האדם של יחידות החטיבה. אולם מצב הטנקים שלה היה בכי רע. לחטיבה הוקצו 81 טנקי M48A1 (מנוע בנזין, תותח 90 מ"מ), שנועדו לעבור הסבה למגח 3 (מנוע דיזל, תותח 105 מ"מ ושיפורים נוספים) בסבב שתוכנן להימשך עד אביב 1974. במסמכי מפקדת גיסות השריון פורטה גם עלות ההסבה - 954,000 ל"י לטנק.

לצורך גיוס חירום של החטיבה נבנתה רשת קריאה ארצית, ואותר מבנה אזרחי ביפו שהועבר לרשות החטיבה. בסיכום מצב התארגנות החטיבה מדצמבר 1972 דווח: "בבית שביפו רח' 385 אין טלפון, לפיכך הבטיח אג"א/תחזוקה להסדיר משיכת שלוחה מבית סמוך". הסדרת קו הטלפון לא הושלמה עד לפרוץ המלחמה, ולכן מרכז הגיוס המתוכנן ביפו לא הופעל.

באפריל 1973 הגיעו ידיעות מודיעיניות על כוונה מצרית לפתוח במלחמה, ובצה"ל הוכרזה כוננות "כחול לבן". בדיונים שנערכו במטכ"ל על מוכנות פיקוד הדרום אמר אלוף הפיקוד אריאל שרון: "421 היא כיום חטיבה פיקטיבית. טובה אבל פיקטיבית... יש לנו צוותים אבל אין לנו על מה להושיב אותם. מבחינת צוותים אנחנו בקיץ נעמוד במצב טוב עם החטיבה הזאת, אבל אין טנקים. יש טנקים במש"א [מרכז שיקום ואחזקה של חיל החימוש שבו הוסבו הטנקים]". בעקבות זאת במטכ"ל הוחלט "להשלים במהירות בניית חטיבה 421 על ידי השלמת גדודי הטנקים על חשבון כוחות אחרים". המשמעות הייתה הכנת תוכנית להשלמת חוסרי הטנקים בחטיבה במקרה של גיוס חירום ממקורות שונים. כמו כן במסגרת החלטה שהתקבלה לזרז אימוני הקמה של גדודי מילואים חדשים, הוחלט להקדים את אימון ההקמה של גדוד 257, ובאפריל הוא התקיים בצאלים. פלוגת הטנקים השלישית של הגדוד, פלוגה מ', הורכבה מצוותי טנקים שעדיין שירתו בגדוד סדיר בסיני והובאו לצאלים לאימון ההקמה. צוותים אלה השתחררו מהשירות הסדיר באוגוסט 1973.

באוגוסט נערך תרגיל שלדי אוגדתי - תרגיל "חולות נודדים", שבו השתתפו כל קציני החטיבה מרמת מ"מ ומעלה. התרגיל נפתח בצליחת התעלה ובכיבוש שטחים בעומק מצרים, והוא לא כלל תרחיש של השתתפות במגננה בסיני או של התמודדות עם צליחה מצרית. כמו כן בחודש זה התקיים תרגיל גיוס חטיבתי עד לנקודות המפגש, ושיעור ההתייצבות היה 85%.

באוגוסט גם הועבר ימ"ח החטיבה ממחנה חסה למחנה שדה-תימן, שבו שכנו מפקדת האוגדה, חטיבה 600 וגדס"ר 87. לקראת חגי אוקטובר נמצאו בסככות החטיבה בשדה-תימן 22 טנקי מגח 3 חדשים, שחזרו מההסבה במש"א. בחטיבה חסרו לא רק טנקים אלא גם כלי רכב ורק"ם, נשק אישי ומקלעים, משקפות, ציוד אופטי וציוד רב אחר. כחודש לפני המלחמה יצא מכתב ממפקדת החטיבה לענף הגיוס והכוננות במטכ"ל שהתריע כי החטיבה איננה מצוידת כראוי ואיננה במצב של כוננות לא רק מבחינת טנקים אלא גם מבחינת רכב, ציוד אופטי וציודים שונים. המכתב תווק. במצב זה נמצאה החטיבה כאשר הגיעה פקודת הגיוס בבוקר 6 באוקטובר.

פרק ב' אנשי החטיבה

המח"ט

סגן-אלוף חיים ארז היה בן 35 כשהוטל עליו להקים את חטיבה 421. סיפור חייו ייחודי, אך גם מייצג את תולדות העם היהודי במאה העשרים. חיים - הניק רוזנברג, יליד ורשה, היה בן ארבע כשפלו הנאצים לפולין בספטמבר 1939. עם אימו נאלץ להימלט לשטח שתפסו הסובייטים בפולין, ולאחר ההתקפה הנאצית על ברית המועצות ביוני 1941 המשיכו מזרחה לבוכרה. בהיותו בן שבע הגיע לבדו למחנה הילדים של הסוכנות היהודית בטהרן, ועלה ארצה במסגרת "ילדי טהרן" בתחילת 1943. בארץ נקלט וגדל אצל משפחה בנהלל.

חיים התגייס לצה"ל ב־1954, שירת בגולני בתפקידי לוחם ומ"כ, והיה מ"מ במבצע "קדש". לאחר המבצע הוסב לשריון, ושימש מ"מ, סמ"פ ומ"פ בחטיבה 7. ב־1964 השתתף במשלחת קציני השריון שיצאה לגרמניה להשתלם בהפעלת טנקי הפטון, ובהמשך מונה למ"פ ולסמג"ד בגדוד הפטונים הראשון - גדוד 79. ביום הראשון למלחמת ששת הימים קיבל חיים את הפיקוד על הגדוד לאחר שהמג"ד אהוד אלעד נהרג. חיים הוביל את הגדוד בהמשך המלחמה, ולקראת סופה כבש את טסה ואת המרחבים שממערב לה, שבהם תילחם חטיבה 421 כעבור שש שנים. בהמשך שימש סמח"ט 14, עד לקבלת המינוי להקמת חטיבה 421.

כמח"ט פעל ארז לבניית החטיבה, לאימון הגדודים ולגיבוש צוות מפקדים מנוסה ומיומן ליחידות. באוגוסט 1973 מונה למדריך בפו"ם (ומח"ט במינוי משני), ולחטיבה מונה סמח"ט סדיר - סא"ל ישראל סער (פוטש).

מג"ד 264 (גדוד 1 בחטיבה)

גיורא לב (ליברטובסקי), יליד חיפה, 1939, התגייס לשריון בשנת 1959. לאחר קורס קצינים שירת בתפקידי פיקוד בחטיבה 7. במלחמת ששת הימים שימש קמב"ץ בגדוד 268 בחטיבה 60. בתום המלחמה נשלח להדריך אנשי שריון באתיופיה. בתקופת מלחמת ההתשה בסיני כיהן בתפקיד מ"פ בגדוד 195 בחטיבה 401. בשנה שלפני מלחמת יום הכיפורים היה חניך בפו"ם, ושבעות ספורים לפני המלחמה מונה לתפקיד בתח"ש (מדור תורת חיל השריון במפקדת ג'יסות השריון), כאשר הוא משמש מג"ד 264 במינוי חירום.

מג"ד 599 (גדוד 2 בחטיבה)

עמי מורג, יליד תל אביב, 1945, גדל בקיבוץ כפר המכבי. התגייס לצה"ל ב-1963 ושירת בנח"ל ובסיירת שקד, ולאחר קורס קצינים שירת בגולני. נלחם בהיותו מ"מ חי"ר במילואים בחטמ"ר 3 במלחמת ששת הימים והשתתף בכיבוש המוצבים הסוריים בבטיחה. לאחר המלחמה חזר לשירות קבע ועבר הסבה לשריון. בשנים 1968-1972 שימש מ"פ בגדודים 52 ו-9 וסמג"ד 184 בחטיבה 14. בשנה שלפני מלחמת יום הכיפורים היה חניך בפו"ם, וכחודשיים לפני המלחמה מונה למפקד מדור התותחנות בביסל"ש (בית הספר לשריון), כאשר הוא משמש מג"ד 599 במינוי חירום.

מג"ד 257 (גדוד 3 בחטיבה)

שמעון בן-שושן, יליד מרוקו, 1939, עלה לארץ דרך נורבגיה (במסגרת "ילדי אוסלו") ב-1950 וגדל בבאר שבע. התגייס לשריון ב-1956. לאחר קורס קצינים מילא שורת תפקידים בגדוד 52 (ממ"מ ועד מ"פ) ובבית הספר לשריון (מדריך בקמ"ט [קורס מפקדי טנקים] ובקס"ש [קורס קציני שריון]). בנובמבר 1964, בהיותו מ"פ, פיקד על הטנקים בתקרית דן (נוחיילה), שבה הושמדו טנקים סוריים, ועל תפקודו הוענק לו צל"ש מפקד ג'יסות השריון. במלחמת ששת הימים היה קצין אג"ם בחטיבה 45. לאחר המלחמה מונה לסמג"ד 82, ובהמשך - למג"ד 77. בתקופת מלחמת ההתשה התנדב כ"נמר" בקו התעלה ופיקד על המוצב הצפוני "טמפון" ("אורקל" במלחמת יום הכיפורים) במשך ארבעה חודשים וחצי. לאחר מכן שימש מפקד מטווח חש"ן בצאלים וראש ענף תו"ל בתח"ש (תורת חיל השריון), ובמינוי חירום הקים את גדוד 257.

המ"פים בחטיבה

המ"פים בפלוגות הטנקים היו קציני טנקים מנוסים, בוגרי מלחמת ההתשה, והוותיקים שבהם היו בוגרי מלחמת ששת הימים. חלקם שירתו בתפקידי מ"פ בגדודים הסדירים בסיני. גם מפקדי פלוגות החרמ"ש היו קצינים ותיקים. אחד מהם - מ"פ ס' בגדוד 257 שרגא כץ - היה ותיק יחידת הצנחנים משנות החמישים. מפקדי פלוגות המפקדה והקשר היו אף הם קצינים מקצועיים ומנוסים.

גדוד 264

מ"פ א' - סגן נדב מן; מ"פ ב' - סרן אהוד כוכבי; מ"פ ג' - סרן יוסי ברגר (לימים רגב); מ"פ ה' - סרן שמואל סלמור; מ"פ המפקדה - סגן גדליה יוסקוביץ; סמג"ד - רס"ן אילן מעוז.

גדוד 599

מ"פ ו' - סגן רוני קריב; מ"פ ז' - סרן מיקי שחר; מ"פ ח' - סגן שרגא בר-ניסן; מ"פ י' - סרן יונה דיאמנט; מ"פ המפקדה - רס"ן גדעון שיפוני; סמג"ד - רס"ן יהודה טל.

גדוד 257

מ"פ כ' - סרן אברהם (ג'ון) זילברמן; מ"פ ל' - סגן יוסי שרון; מ"פ מ' - סרן עודד מגידו; מ"פ ס' - רס"ן שרגא כץ; מ"פ המפקדה - רס"ן אהרן גיל; סמג"ד - רס"ן יהודה כהן.

פלוגת הסיור (פלס"ר)

סרן חיים רודברג.

פלוגת הקשר (פלחי"ק)

סרן יצחק קאול.

הפיקוד הזוטר

הפיקוד הזוטר בפלוגות הטנקים - מ"מים ומט"קים, היו, כמעט כולם, יוצאי יחידות המגח של אוגדה 252 בסיני, הכירו היטב את קו התעלה, וחלקם הספיקו להילחם במלחמת ההתשה בסיני. המ"מים והמ"כים בפלוגות החרמ"ש והסיור הגיעו ממגוון גדול יותר של יחידות חי"ר וחרמ"ש, חלקם היו ותיקי קרבות ששת הימים.

הלוחמים - צוותי הטנקים ולוחמי החרמ"ש והסיור

גם אנשי צוותי הטנקים בחטיבה היו, כמעט כולם, יוצאי יחידות המגח של סיני, ורכשו ניסיון רב בתפעול טנקים ובקיום שגרת חיים על הטנקים ובתוכם במשך תקופות ארוכות של החזקת קו בתעלה, במלחמת ההתשה ולאחריה. חלק לא מבוטל מאנשי הצוות היו בעלי הכשרה כמט"קים.

לוחמי החרמ"ש בפלוגות החרמ"ש באו ממקורות שונים. לא כולם היו לוחמי חי"ר או חרמ"ש בעברם, וחלקם הוסבו מתפקידים טכניים בחיל האוויר ובחילות אחרים. אנשי הסיור בפלוגת הסיור ובמחלקות הגדודיות היו בדרך כלל אנשי סיור.

ככלל, רוב חיילי החטיבה היו בשלבים ראשוניים של התארגנות בחיים האזרחיים - בתחילת לימודים אקדמיים, בתחילת קריירה מקצועית ולקראת הקמת משפחה או בתחילתה.

מטה החטיבה

קציני המטה במפקדת החטיבה בפרוץ המלחמה:

קצין האג"ם - סרן צבי קן-תור.

הקמ"ן - רס"ן אורי זכאי.

קצין הקשר (ומפקד פלח"ק) - סרן יצחק קאול.

קצין החימוש - רס"ן אריה פרסי.

קצין הרפואה - סרן ד"ר רובי דוד.

קצין האפסנאות - סרן דוד טל.

קצין ההספקה - סרן ויליאם סומך.

קצין השלישות - סרן אלי בניון.

קציני המבצעים - רס"ן אהוד דיסקין.

סרן אביהו אטינגוף.

סרן ראובן רוטשטיין.

פרק ג' הכלים

כאמור, כלי הלחימה הראשי של החטיבה היה טנק מגח 3 - טנק פטון M48A3. טנקי המגח, שהחלו להגיע לצה"ל בשנת 1964, היו מונעים במנועי בנזין בעלי טווח פעולה קצר, והיו מצוידים בתותח 90 מ"מ ובמד טווח אופטי. חיל החימוש בצה"ל החל להסב את טנקי המגח לתצורת מגח 3 לפני מלחמת ששת הימים, וביוני 1967 השתתפה במלחמה פלוגה אחת מדגם זה. לאחר מלחמת ששת הימים הוסבו הדגמים המוקדמים יותר של המגח שהיו בידי צה"ל - חלקם התקבלו מארה"ב ישירות או דרך צבא גרמניה, וחלקם נפלו בידי צה"ל כשלל מהשריון הירדני במלחמת ששת הימים - לתצורת מגח 3 במתקן של חיל החימוש. משנת 1968 היה מגח 3 לטנק המערכה העיקרי של חטיבות אוגדת סיני הסדירה, אוגדה 252.

מגח 3 היה כלי אמין מבחינה טכנית ובעל עבירות טובה בדיונות של סיני. המנוע היה דיזל עם מערכת הזרקת דלק, ומכלי הדלק של הטנק אפשרו לפעול שעות רבות ללא תדלוק. תותח הטנק הוסב ל-105 מ"מ. לטנק היו שני מקלעים: מקלע מקביל המופעל בידי התותחן, ומקלע מפקד. שריון המגח היה חדיר בתובה ובצריח הן לטילים נגד טנקים והן לרקטות אר-פי-גי בטווחים קצרים. המערכת ההידראולית שנועדה לצידוד הצריח השתמשה בשמן הידראולי שהיה מועד להידלק במקרה של חדירת נ"ט לצריח.

טנק מגח 3

פלוגות החרמ"ש של החטיבה היו מצוידות בזחל"מים (זחל"ם - זחל למחצה - תרגום של half-track) שמקורם בעודפי הצבא האמריקני לאחר מלחמת העולם השנייה, ושירתו בצה"ל ממלחמת העצמאות ב-1948. מיגון דפנות הזחל"ם היה מינימלי, ותא הלחימה היה פתוח כלפי מעלה. הזחל"מים התקשו לנוע בדיונות של סיני, וודאי שלא היו מסוגלים לנוע בקצב טנקי מגח בשטח.

לקראת מבצע "אבירי לב" לצליחת התעלה, חברה לחטיבה פלוגת קורס מ"כים חרמ"ש של בית הספר לשריון (ביסל"ש) - פלוגת "מקנס". הפלוגה הייתה מצוידת בנגמ"שי אס-113 שהיו זריזים ובעלי עבירות מצוינת, אולם לא היו ממוגנים מפני אמצעי נ"ט.

פרק ד'

6.10 - הגיוס

הידיעות המודיעיניות על המתרחש מצידה המערבי של תעלת סואץ הצטברו בשבוע הראשון של אוקטובר במודיעין פיקוד הדרום ובאמ"ן, אך לא הצליחו לסדוק את הביטחון העמוק של אמ"ן ושל העומד בראשו בהערכת המודיעין שלפיה תרגיל מטכ"לי נערך במצרים. בבוקר 5 באוקטובר התקיים בפו"ם - שם שימש המח"ט חיים ארז מדריך - תדריך של עוזר ראש אמ"ן למחקר, תא"ל אריה שלו. שלו סקר את המידע שבידי אמ"ן על המערך המצרי המוכן למלחמה מעבר לתעלה, אך סיכם כי אמ"ן מעריך כי מדובר בתרגיל מטכ"לי מצרי, והסבירות שפני מצרים למלחמה נמוכה. ארז הסיק מתיאור זה מסקנה הפוכה. הוא התקשר לסמח"ט שבשדה-תימן והורה לו לטלפן לצוות גיוס החירום, לכל הקצינים מרמת מ"פ ומעלה ולקציני המטה, ולהורות להם להישאר בבתים ולהיות מוכנים לקריאה טלפונית.

לפנות בוקר יום כיפור, 6 באוקטובר, הגיעה הידיעה: המלחמה תיפתח היום. בשעה 09:08 הורה סגן הרמטכ"ל לוראש אג"ם, אלוף ישראל טל, לראש מחלקת המבצעים במטכ"ל לגייס את אוגדה 143, ומנגנון הגיוס החטיבתי הופעל. בעקבות הוראת המח"ט ביום הקודם היו קציני החטיבה זמינים, ותוך שעתיים-שלוש התחילו להגיע הראשונים שבהם לימ"ח שבשדה-תימן. למפקדים התברר כי בימ"ח נמצאים 22 טנקים בלבד, ואלה הוקצו לגדוד 599 ולטנקי חפ"ק המח"ט. על פי פקודת הקצאת הכלים בחירום, נועדה השלמת הטנקים לחטיבה להגיע ממקורות אלה:

ביסל"ש בג'וליס - 24 טנקים.

קמ"ט בשבטה - 22 טנקים.

סדנה גיסית 650 בג'וליס - 15 טנקים.

בה"ד 20 בצריפין - 10 טנקים.

מש"א תל השומר - 8 טנקים.

המח"ט קבע כי גדוד 264 יקלוט את טנקי ביסל"ש ויושלם מטנקי הסדנה הגיסית, גדוד 257 יקלוט את טנקי קמ"ט ובה"ד 20, וגדוד 599 יקבל את טנקי מש"א, נוסף על הטנקים שבימ"ח. במהלך היום הגיעו כ-2,000 מחיילי החטיבה, ולאחר חיול והצטיידות אישית בימ"ח שבשדה-תימן, הופנו מפקדות הגדודים ופלוגות הטנקים לאתרים השונים כדי לקבל את הטנקים וכדי להתארגן ליציאה לחזית. צוותי הטנקים של שני הגדודים הגיעו לג'וליס ולשבטה בשעות הערב והלילה.

אנשי גדוד 264 שהגיעו לג'וליס, מצאו 22 טנקים במצב טכני ירוד. בזיוד היו חוסרים רבים, ולא נמצאו מקלעים וכנות למקלעים, ומשקפות למפקדים. כדי להתקין בטנקים קשר היה צורך לפרק מכשירים משולחנות ההדרכה ולפרוץ ארונות אחסון פרטיים של צוערי קורס קציני שריון שבהם נמצאו כובעי קשר. תחמושת לטנקים הובאה מבסיס חסה הסמוך.

פלוגה א' מגדוד 264 מתארגנת במגרש מדור התותחנות שבג'וליס

אנשי גדוד 257 שהגיעו לשבטה, מצאו טנקי אימונים במצב טכני ירוד. גם כאן היו זיווד וציווד קשר חסרים, ולא היו מקלעים, כנות למקלעים ומשקפות, ואפיסקופים לנהגי הטנקים. רפידות הגומי של זחלי הטנקים היו שחוקות לחלוטין. בבונקר הייתה תחמושת אימונים לא אחודה. למדפי הטען-קשר בטנקים היו מרותכים כיסאות מדריכים ("כיסאות גנן") שהיה צורך לעקור אותם. מ"פ מ', שנשלח לבית הספר לחימוש שבבה"ד 20, מצא עשרה טנקים מפורקים לגורמים - התובות והמנועים בנפרד במחלקת הכשרת המכונאים, והצריחים במחלקת הכשרת חמשי הצריח. במפקדת הבסיס נאמר לו שעל פי הפקודות שבידיהם, הטנקים אמורים להיות מורכבים ומוכנים למסירה בתוך 72 שעות. בשיחת טלפון הורה המח"ט למ"פ לנסוע לסדנה הגיסית שבג'וליס ולקבל עשרה טנקים, וכך נעשה. הטנקים הועמסו על מובילים, והגיעו לפנות בוקר לשבטה, אך שם לא נמצאו עבורם ערכות זיווד וצל"ם (ציווד לחימה מבוקר).

גדוד 599 קיבל את 22 הטנקים החדשים מהסבה שבימ"ח, ושלושה מהם היו מיועדים לחפ"ק המח"ט. גם כאן חסרו מקלעים, כנות למקלעים, פריטי זיווד, כגון אפיסקופים, ותחמושת קלה. סמ"פ ח' נשלח למש"א לקבל שמונה טנקים חדשים מהסבה, אך נמצאו רק שישה. טנקים אלה, שנועדו לפלוגה ח', הועמסו על מובילים והגיעו לשדה-תימן בבוקר 7 באוקטובר. הטנקים זוודו בערכות שבהן היו חוסרים רבים.

פלוגות החרמ"ש והמפקדה, המחלקות הגדודיות של שלושת הגדודים והפלוגות החטיבתיות התחילו והצטיידו בימ"ח בשדה-תימן. גם כאן היו חוסרים רבים. לחטיבה חסרו כארבעים זחל"מים, ופלוגות החרמ"ש, התאג"דים, ומחלקות החימוש נאלצו להצטמצם לפי מצאי הזחל"מים. כמו כן חסרו נ"נים (נושאות נשק) וג'יפים לפלוגת הסיור, ומשאיות ורכב טכני - לפלוגות המפקדה ולמחלקות החימוש והקשר.

למרות כל החוסרים ותלאות ההתארגנות התארגנו יחידות החטיבה במהירות, כשהצוותים והפלוגות מתגברים על תקלות ועל חוסרים בתושייה ובאלתור, מתוך תחושת חירום ומתוך התגייסות ומוטיבציה עזה של כל חיילי היחידה להתייצב בחזית מוקדם ככל האפשר.

על פי תוכניות החירום של צה"ל לפני המלחמה, אמורים היו טנקי אוגדה 143 לרדת לחזית על מובילים, אולם ב-6 באוקטובר התברר שמצאי המובילים המצומצם של צה"ל איננו יכול לתת מענה לדחיפות יציאת הכוחות לחזית, וניתנה הוראה לנסוע על זחלים. אור ליום א', 7 בחודש,

גדוד 264 על הכביש לבאר שבע

בשעה 05:00, יצאה משדה-תימן שיירת הטנקים הראשונה, ובה חפ"ק המח"ט 19 ו-1 טנקי גדוד 599, למסע ארוך אל קו התעלה. בשעה 08:30 בערך יצא מג"ד 257 משבטה עם 21 טנקים, שלושה מהם לא כשירים. בשעה 10:00 בערך יצא מג"ד 264 עם 22 טנקים מג'וליס וקיבל הוראה שלא לנסוע דרך רצועת עזה משום שציר זה הוקצה לאוגדה אחרת. לפיכך הגדוד נסע לבאר שבע, שם תודלקו הטנקים בתחנת דלק אזורית. שלושת הגדודים נעו דרך ניצנה-אבו עגילה-ג'יבל ליבני לרפידיים.

בהמשך היום יצאו לאותה דרך פלוגות החרמ"ש והמפקדה של הגדודים, יחידות מפקדת החטיבה ושתי פלוגות הטנקים שהגיעו מהסדנה הגייסית (פלוגה מ' וממש"א (פלוגה ח').

פרק ה'

7.10 – ההגעה לחזית

הטנקים הראשונים של החטיבה – טנקי חפ"ק המח"ט, מג"ד 599 ופלוגות ו' ו-ז' – הגיעו לרפידיים בצהרי 7 באוקטובר, תדלקו והמשיכו לטסה. משם התקדמו לצומת כביש הרוחב (ציר "כרטיסון") עם ציר האורך המוליך לכיוון גשר הפירדאן ומעוז "חיזיון" (ציר "ספונטני") והגיעו אליו לקראת השעה 16:00. הפקודה הראשונית הייתה להיערך בצומת, ולשלוח מחלקה קדימה על ציר "ספונטני", בהתאם להוראת הרמטכ"ל בשעות הבוקר להחזיק את עיקר הכוח על ציר הרוחב וכוחות קטנים קדומניים על ציר החת"ם.

באותה עת הגיע מפקד האוגדה, אלוף אריאל שרון, לטסה וקיבל פיקוד על הגזרה המרכזית של חזית התעלה. שרון נפגש עם מפקד חטיבת הקו 14, אל"ם אמנון רשף, וקיבל ממנו דיווח מפורט על המצב בחזית. התמונה שהצטיירה מהדיווח הייתה שהמצרים לא התקדמו הרבה מאז הבוקר בכל רוחב הגזרה המרכזית, וכוחות קטנים של חטיבה 14 מנהלים עימם קרבות סטטיים בין ציר החת"ם לכביש התעלה. לנוכח תמונת פריסת האויב בגזרה אישר הפיקוד לשרון לקדם את גדודי החלוץ של האוגדה מערבה, לקרבת ציר החת"ם, בעורף שרידי היחידות של חטיבה 14 שהחזיקו את הקו הקדמי. אלוף הפיקוד שמואל גונן (גורודיש) הורה להציב יחידות קטנות בצמתים של כביש הרוחב עם הצירים המובילים מערבה כדי לאבטחם מפני תפיסתם בידי יחידות קומנדו מונחתות ממסוקים וכדי למנוע הסתננות של כוחות מצריים קרקעיים לכיוון פתחת רפידיים.

פקודות אלה תורגמו בגזרת ציר "ספונטני" להוראה לגדוד 599 להיכנס לציר ולהיערך על ציר "ספונטני" ממזרח לרכס "הברגה", ולהשאיר מחלקה בצומת. בכניסתו לציר פגש מג"ד 599 את מ"פ פלוגת קורס מ"כים חרמ"ש

"מקנס", סרן אריק שקד, שבאותה עת יצא מקו המגע והיה המפקד הראשון שפגש מורג ויכול היה לעדכנו על אירועי היממה החולפת בזירה. שקד אמר למורג כי הכלי שלו הוא האחרון המפנה את הגזרה, ו"מכאן מערבה יש רק מצרים". בהמשך המלחמה תחבור פלוגת "מקנס" לחטיבה למבצע הצליחה ותישאר להילחם עימה עד סיום הקרבות.

לקראת הצהריים יצאה משדה-תימן פלוגת הטנקים השלישית, פלוגה ח', וכעבור כ־12 שעות חברה אל הגדוד בציר "ספונטני". בהמשך נעו שאר יחידות הגדוד לטסה.

גדוד 257, ובו טנקי המג"ד ופלוגות כ' ו-ל', הגיע לרפידיים בשעות אחר הצהריים, ועל פי הנחיה מוקדמת של המח"ט למג"ד, המשיך למתחם "מיכאל" בציר "פודה", המוליך לוואדי אום-חושייב ולדרום הגזרה המרכזית. בשעה 18:30 בערך נוצר קשר רדיו עם המח"ט, וארז הורה לבן-שושן לחזור לרפידיים, לעלות על הציר לטסה ולהגיע לצומת "כרטיסון"-"ספונטני". הגדוד הגיע לצומת לקראת חצות. פלוגת הטנקים השלישית, פלוגה מ', יצאה ב־16:00 משבטה ללא זיוד, והגיעה לפנות בוקר לרפידיים.

מסלול גדודי החטיבה לחזית

במהלך תנועת יחידות גדוד 257 ספגה החטיבה את שני חלליה הראשונים. פסח זילברשטיין ומרק צולמן היו מש"קי סיור במחלקת הסיור הגדודית, שהתנדבו לנהוג בשני זחל"מי המרגמות של הגדוד, מאחר שחסרו נהגי זחל"ם. בין ניצנה לאבו עגילה עצרו שני הזחל"מים בצד הדרך לטיפול בשהייה, ושני הנהגים נמצאו בין שני הכלים. תומ"ת (תותח מתנייע) של האגד הארטילרי התנגש בזחל"ם האחורי, ושני הנהגים נמחצו. פסח זילברשטיין נפטר במקום, וב־13 באוקטובר נפטר מרק צולמן מפצעיו.

גדוד 264 יצא מגוליס לפני הצהריים, והיה צריך לגמוע את המרחק הרב ביותר מבין יחידות החטיבה. בשעות הערב הגיע הגדוד לרפידיס. לאחר תדלוק החליט המג"ד כי הגדוד יעצור ויתארגן לשינה ברפידיס, ויצא בבוקר לחבור לחטיבה.

* * *

בשעות אחר הצהריים, לאחר שהתעדכן בחמ"ל הגזרה המרכזית על תמונת המצב בגזרה, יצר מפקד האוגדה שרון קשר עם שלושת המעוזים המאוישים בגזרת האוגדה: "חיזיון", "פורקן" ו"מצמד". בשיחותיו עימם ניסה להרגיעם ולחזקם, והודיע להם כי הוא מכין תוכנית לחלצם. החמור ביותר היה מצבו של "חיזיון", שהיה מנותק משעות אחר הצהריים המוקדמות של 6 באוקטובר וכבר הדף שלוש התקפות מצריות, וכל ניסיונות החבירה אליו נכשלו. ב"חיזיון" כבר היו שני חללים, ומפקד המעוז נפצע קשה.

שרון גיבש תוכנית לחילוץ האנשים משלושת המעוזים. זו התבססה על פריצה מהירה של גדוד טנקים בשדרה על כל אחד משלושת הצירים המובילים לשלושת המעוזים (צירי "חביבה", "טליסמן" ו"עכביש"- "טרטור"), תוך יצירת ארגז אש של ירי הטנקים וסיוע של סוללת ארטילריה, התקרבות לעמדות בעורף המעוזים, שליחת כוח חילוץ קטן שיכלול מחלקת נגמ"שים ושני טנקים פנימה לחצר המעוז, הוצאת האנשים מהמעוז וניתוק מגע.

בשעה 18:07 פנה שרון לגונן וביקש אישור להוציא לפועל, עוד באותו לילה, את תוכניתו, שפירט בפניו טלפונית. שרון הדגיש באוזני גונן כי בשלושת המעוזים נצורים כתשעים איש ו"אסור לעזוב אותם". גונן השיב כי ההחלטה על מבצע החילוץ מותנית בהחלטות שיתקבלו בישיבה עם הרמטכ"ל, שנמצא באותה עת בדרכו למוצב הפיקוד ב"דבלה".

בשעה 20:00 בערך פגש שרון את המח"ט ארז בצומת "כרטיסין"- "ספונטני" והורה לו לתכנן פריצה עם שחר כדי לחלץ את אנשי מעוז "חיזיון". ארז הטיל

את המשימה על גדוד 599. בשעה 21:00 הגיע שרון ל"דבלה". בשיחה חטופה שהתקיימה עם הרמטכ"ל אלעזר הציג את תוכנית חילוץ המעוזים. אלעזר הגיב כי אינו מעוניין להסתכן במבצע חילוץ לילי שעלול לעלות במחיר של כמחצית מהטנקים התוקפים. שלושת המעוזים יצטרכו להחזיק מעמד עד הבוקר, ואז יסתייע חילוצם במהלך מימוש הרעיון המבצעי להתקפת-הנגד שגיבש זה עתה בישיבה עם אלוף הפיקוד ועם מפקדי האוגדות. בהמשך, בפגישה עם גונן, העלה שרון את תוכנית החילוץ, ונענה כי עליו לעשות את כל ההכנות להתקפה אוגדתית, משעה 06:00 בבוקר, על המערך המצרי שבין "חיזיון" ל"פורקן" שבמסגרתה גם יחולצו הנצורים במעוזים. מפקדת הפיקוד, אמר גונן, תבחן את המצב לקראת אור יום, ובעקבות זאת ימסור את החלטתו.

פרק ו' 8.10 – טבילת האש הראשונה

עם חזרתו מ"דבלה" לקראת חצות כינס שרון קבוצת פקודות במטה האוגדה שבטסה, שבה הוצגה תוכנית האוגדה לבוקר 8 באוקטובר. המשימה העיקרית הייתה מבצע החילוץ מהמעוזים. לאחר קבוצת הפקודות האוגדתית חזר מח"ט 421 לציר "ספונטני" ותדרך את שני המג"דים לגבי המשימה. המח"ט הורה כי לקראת ההתקפה יתקדמו שני הגדודים עם אור ראשון לרכס "הברגה", ומשם יצא גדוד 599 למשימתו. הגדוד, שיתגבר במחלקת נגמ"שים מגדס"ר 87, יפרוץ על ציר "חביבה" ל"חיזיון" ויחלץ את אנשי המעוז. בתדריך למ"פים קבע המג"ד כי פלוגה ז' תפרוץ למעוז בחיפוי של שתי הפלוגות האחרות.

גזת "הברגה" - "חיזיון"

לקראת אור ראשון התקדמו שני הגדודים בציר "ספונטני" לתפוס את רכס "הברגה". הרכס נמצא בקצה המערבי של ציר "ספונטני", ובשיאו, בגובה של 75 מ', היה ממוקם התעוז "הברגה". הרכס שלט על המדרונות

שהשתפלו מערבה עד למישור שממזרח לתעלת סואץ. המח"ט ארז הורה למורג לתפוס את אזור התעוז, ולבן-שושן - לתפוס את השטח השולט שמדרום לתעוז, בקו "חזיזית" (ציר החת"ם) 28-30.

בשעה 06:20 הודיעה האוגדה כי מבצע הפריצה למעוזים איננו מאושר לביצוע, ולכן המשימה בטלה.

מעמדותיהם ברכס "הברגה" ניהלו גדודים 599 ו-257 אש למטרות רק"ם ורכב בטווחים של 4,000 מ' ויותר, וספגו ארטילריה וירי קטיושות. לקראת 08:00 הגיע גדוד 264 לזירה והתמקם באזור צומת "חזיזית"- "אבנית" מדרום לגדוד 257. ממקומו בשיא רכס "הברגה" צפה מג"ד 599 בכוחות חטיבה 460, מאוגדה 162, נכנסים לזירה שלפניו במסגרת התקפת-הנגד הפיקודית.

על פי תוכנית הרמטכ"ל שגובשה בביקור ב"דבלה" בלילה הקודם, הייתה אוגדה 143 מתוכננת להיות בעתודה להתקפת-הנגד של אוגדה 162, ובמידת הצורך - לסייע בחזית גזרתה להתקפה זו. אוגדה 143 נועדה להיכנס לפעולה בשלב השני, לאחר שאוגדה 162 תשלים את משימתה, לנוע לגזרה הדרומית, לתקוף ולהשמיד את כוחות הארמייה השלישית שצלחו את התעלה.

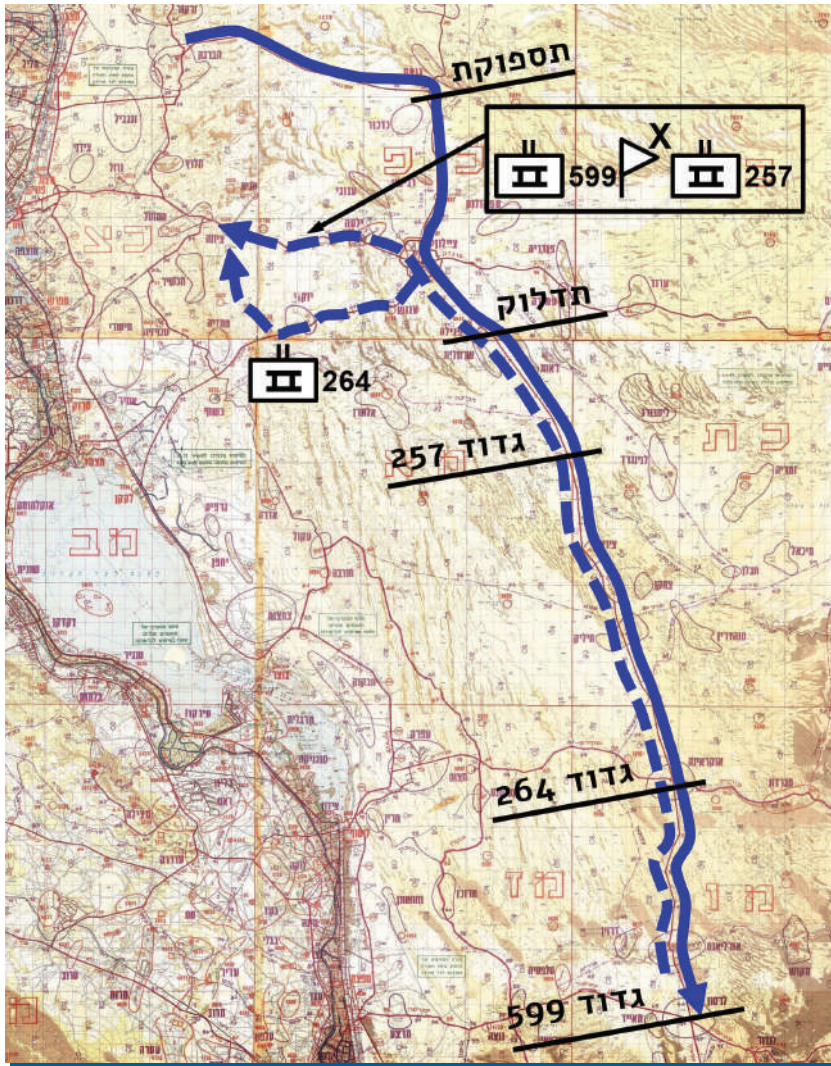
התקפת אוגדה 162 יצאה לדרך בשעה 08:00, ורק לקראת 09:30 החל מגע של חלק מיחידותיה עם האויב בגזרה שממערב ל"הברגה". בשלב זה, בלי שתיווצר אצלו תמונת מצב לגבי התקדמותה ומידת הצלחתה של התקפת אוגדה 162, החליט אלוף הפיקוד גונן כי לוח הזמנים הצפוף מחייב להתחיל להניע את אוגדה 143 לקראת משימתה בגזרה הדרומית. בכך הופר עיקרון חשוב שקבע הרמטכ"ל אלעזר בביקור ב"דבלה", ולפיו הנעת אוגדה 143 למשימתה בדרום תהיה מותנית בהצלחת התקפת אוגדה 162, והפעלת האוגדות תהיה תוך שמירת העיקרון של "רגל בקרקע", כלומר בכל עת במהלך התקפת-הנגד הפיקודית, אחת משתי האוגדות (162 או 143) תהיה בעתודה.

בשעה 10:35 הורה גונן כי אוגדה 143 תיערך ליציאה מעמדותיה לכל רוחב הגזרה המרכזית כדי לנוע דרומה, וכעבור כעשר דקות ניתנה הפקודה לתנועה. בהתאם להנחיית גונן, התחילה אוגדה 143 לפנות את יחידותיה מקו המגע מצפון לדרום. ראשונה לצאת הייתה חטיבה 421. בעת יציאתה של החטיבה מעמדותיה בגזרת "הברגה" התחוללה פרשה שעוררה הדים רבים לאחר המלחמה, וגם ועדת אגרנט דנה בה בהרחבה. כאשר החלה

חטיבה 460 את מהלכיה בגזרת "הברגה" במסגרת התקפת אוגדה 162, ביקש מח"ט 460 כי גדוד 599 יתגבר את חטיבתו. את הבקשה הראשונה הפנה מפקד אוגדה 162 לפיקוד בשעה 10:00, עוד לפני שהקרב של חטיבה 460 הסתבך, והיא נענתה בשלילה מפי סגנו של אלוף הפיקוד, אל"ם אורי בן-ארי, בנימוק ש"הוא [גדוד 599] עוד מעט מתחיל לנוע דרומה". בינתיים התחילה התקפת גדוד 19 של חטיבה 460 להסתבך בציר "חביבה" המוליך ל"חיזיון", והלחץ לקבל את גדוד 599 גבר, הן בערוץ שבין אוגדה 162 למפקדת הפיקוד והן בערוץ ישיר בין מח"ט 460 עמיר לבין מח"ט 421 ארז ומג"ד 599 מורג. שרון לא אישר להעביר את הגדוד לחטיבה 460, והורה כי הגדוד יצא וינוע במהירות לגזרה הדרומית. יצוין כי באותה עת לא רק גדוד 599 היה במרחב "הברגה" אלא כל שלושת גדודיה של חטיבה 421, ושני הגדודים האחרים, וכך גם גדוד של חטיבה 14, היו קרובים יותר לציר "חביבה". מח"ט 14, שהיה ב"נוזל", הציע לקבל תחת פיקודו את גדוד 19 ולשלבנו בהתקפה חטיבתית שהוא יוביל לכיוון "חיזיון". אולם הצעתו לא התקבלה. כאשר יצאו גדודי חטיבה 421 מזרחה על ציר "ספונטני", הם מצאו ממזרח ל"הברגה" את גדוד 430 של חטיבה 500 מאוגדה 162, שלא השתתף בלחימה.

לקראת הצהריים החלה החטיבה לצאת מגזרת "הברגה" בהובלת גדוד 599, ושני הגדודים האחרים נעו בעקבותיו. הגדודים יצאו מזרחה על ציר האורך "ספונטני" עד לצומת כביש הרוחב, והתקדמו על כביש הרוחב "כרטיסן"- "מבדיל" דרומה. ביציאה מציר "ספונטני" פגשו גדודי החטיבה נקודה של אספקת מים ומזון, וזה היה המפגש הראשון של צוותי הטנקים עם מזון מאז הגיוס ביום הכיפורים. מפקדת האוגדה ריכזה מכליות תדלוק ב"מבדיל 79", כ-6 ק"מ מדרום לצומת טסה, והגדודים נעצרו לתדלוק, ומשם המשיכו במרוצתם דרומה על ציר "מבדיל".

למפקדי היחידות באוגדה לא נמסר לקראת איזו משימה הם נשלחים לדרום. שרון התכוון לאסוף אותם למפגש על ציר התנועה. בהעדר הגדרת משימה ברורה מפי מפקדת האוגדה, במפקדות היחידות של האוגדה נוצרה תחושת בהילות שהייתה מבוססת על תובנה שגויה שלפיה המשימה היא להזדרז ולהציל את הגזרה הדרומית מקריסה עקב חדירה של דיוויזיה 4 המשוריינת בגזרה הדרומית, שלא הייתה כלל. כפי שהעיד המח"ט ארז לאחר המלחמה: "הרושם שהיה לי אז... שיש קטסטרופה במיתלה, ואני הבנתי מרשתות הקשר שדיוויזיה 4 המצרית כנראה פרצה שם ורצה לכיוון המיתלה". למעשה, באותה עת לא היה לחץ מצרי בגזרה הדרומית.

מסלול גדודי החטיבה לחזית

גם עמי מורג, המג"ד המוביל של החטיבה ושל אוגדה 143, אץ לגזרה הדרומית בתחושה שבדרום מתרחשת קטסטרופה, והוא מגיע כחלוץ הכוח שנועד להציל את הגזרה הדרומית מקריסה. עמי תיאר כיצד הגיע לצומת המיתלה בשעה 12:30-13:00, ושם היה רוגע מוחלט: "הגעתי לצומת המיתלה... שקט. אין אש. שקט לגמרי. היתה שם סוללה של 175 שירתה ככה לאט לאט ושקט מוחלט". מ"פ ז', סרן מיקי שחר, תיאר זאת כך:

נסענו מהר מאד... הודענו לנסוע בכל המהירות [משום] שהבנו... שבמיתלה יש פריצה. הגענו לצומת המיתלה. היה שקט ושלווה שם. היתה שם סוללה של 175 על יד הצומת, פרוסה, יורה מדי פעם, ועל הצומת עצמה... עוד מספר אוטובוסים, עוד סוללה על מובילים, אבל חוץ מזה שקט לגמרי ושום דבר לא נראה בשטח.

שני הגדודים האחרים לא הגיעו עד למיתלה. גדוד 264 הגיע עד צומת הגידי, וגדוד 257 נעצר כ־20 ק"מ מדרום לטסה, באזור "מבדיל 70". בצומת טסה חברה לגדוד פלוגת הטנקים השלישית שלו, פלוגה מ'.

בעוד יחידות אוגדה 143 נמצאות בתנועה דרומה, בשעה 13:30 לכל רוחב החזית, בשתי הארמיות, החלה התקפת "שלב המשימה הבאה" המצרית, שיעדיה היו לתפוס את קו הגבעות (קו ציר החת"ם הישראלי) וליצור ראש גשר רציף בכל אחת משתי הגזרות הארמיוניות. בגזרה המרכזית התקדמו שתי דיוויזיות חי"ר של הארמייה השנייה, דיוויזיה 2 מצפון לאיסמעיליה, ודיוויזיה 16 בין אגם תמסח לאגם המר הגדול. ידיעות בדבר התקפה מצרית הצפויה להתחיל בשעה 13:30 לכל רוחב החזית התחילו להגיע בערוצי המודיעין לאחר השעה 13:00. בשעה 13:20 דיווח ראש אמ"ן, אלוף זעירא, את תוכנית ההתקפה של הארמייה השנייה: "דיביזיות 2 ו־16 יפתחו בהתקפה בשעה 13:30... התקפת המעוזים והשמדתם... היחידות תגענה לראש גשר מאוחד... 12 קילומטרים, לפני אור אחרון".

בשעה 14:00 לערך הבשילה אצל אלוף גונן ההכרה כי לוח הזמנים לביצוע משימתה של אוגדה 143 איננו ריאלי, ולכן הוא החליט להחזירה לגזרה המרכזית. בשעה 14:15 הורה הפיקוד לעצור את תנועת יחידותיה דרומה ולהמתין לפקודה. בהמשך הודיע גונן כי האוגדה צפויה לקבל משימה חדשה - לכבוש את "מיסוריי", את "אמיר" ("החוה הסינית") ואת "מצמד". בשלב זה מדובר בהתראה בלבד.

עם קבלת פקודת העצירה החל התהליך המורכב של עצירת דהרת האוגדה דרומה ושל הפנייתה לשטחי ההיערכות לקראת משימתה הבאה. שרון הורה לרכז את כל יחידות האוגדה בציר "עכביש" לקראת התקפה אוגדתית מתואמת לכיוון "טלויזיה", "אמיר", "מיסוריי" ו"מצמד". חטיבה 421 נעה חזרה צפונה והתרכזה מדרום-מערב לצומת "צילון". על פי תוכנית מפקד האוגדה, החטיבה הייתה אמורה להיכנס לציר "עכביש" לקראת ההתקפה על מרחב "מיסוריי", אולם בשל קשיי תקשורת עם מפקד האוגדה כיוונה סגן מפקד האוגדה לציר "טליסמן". באותה עת התנהל בגזרה זו קרב שבו

ניסתה חטיבה 500 מאוגדה 162, ללא הצלחה, להדוף את חטיבת החי"ר 112, מדיוויזיה 16, שהשתלטה על קו "חמוטל"- "מכשיר".

יחידות החטיבה החוזרות מהמסע לגזרה הדרומית החלו להתכנס באזור צומת כביש הרוחב עם ציר "עכביש". החטיבה הייתה אמורה להשתתף בהתקפה אוגדתית לכיוון "מיסורי", ובה הייתה אמורה לתפוס את החלק הצפוני של "מכשיר", כשחטיבה 600 תוקפת בחלק הדרומי. מאחר ששרון העריך ש"חמוטל" מוחזקת בידי האויב, הנחה את ארז להשתלט עליה לפני שיתייצב ב"מכשיר", ונימק זאת כך: "צריך לקחת את 'חמוטל' בדרכך [לימכשיר] כי על 'חמוטל' יש אויב, הוא יפעל מן העורף... יפגע בך בדרכך לציר 'פוטון'".

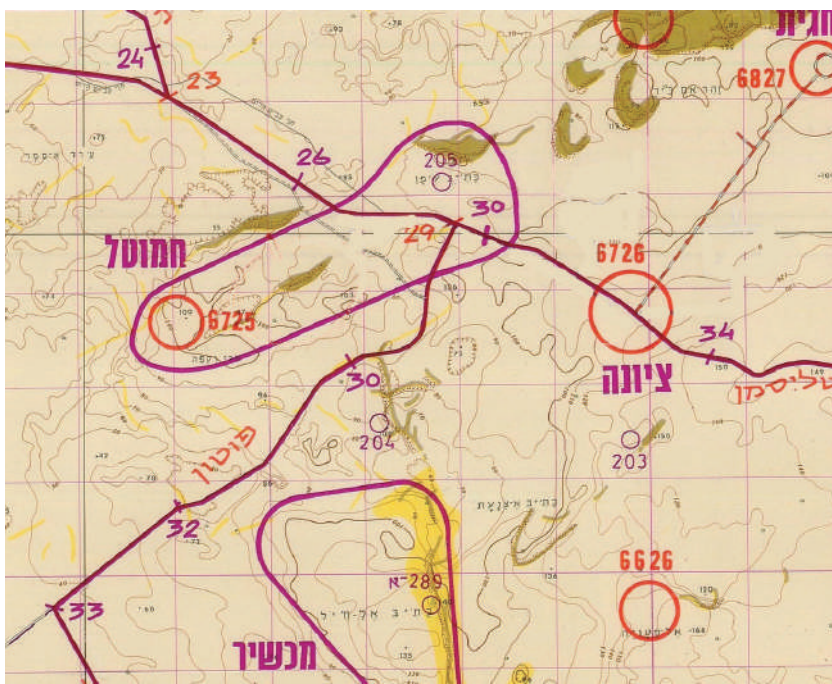
מעט לאחר השעה 16:00 כינס מח"ט 421 את המג"דים מדרום לצומת טסה לקבוצת פקודות קצרה. ארז הורה כי גדוד 264 יתפוס את "מכשיר", וגדוד 599 יתפוס עמדות באזור "ציונה" ויחפה על תפיסת "חמוטל" על ידי גדוד 257. זו תהיה פעולה מכינה לקראת השתלבות החטיבה בהתקפה האוגדתית המתוכננת לכיוון "מיסורי".

לפי פקודת המח"ט, גדוד 264 היה אמור להוביל את תנועת החטיבה על ציר "טליסמן", אך מג"ד 264 עלה על ציר "עכביש". לאחר שעמד על טעותו, פנה מג"ד 264 מאזור "עכביש 59" אל "ציונה" דרך השטחים שממזרח ל"מכשיר", והגיע לגזרת "ציונה" בשלב מאוחר של הלחימה החטיבתית.

שני הגדודים האחרים, גדוד 599 ואחריו גדוד 257, עלו על ציר "טליסמן" לאחר שעקפו ממערב את פקקי התנועה בצומת טסה. בשעה 17:15 בערך הגיע גדוד 599 עם חפ"ק המח"ט לאזור "ציונה". כך תיאר מג"ד 599, רס"ן עמי מורג, את המחזה שנגלה לעיניו: "הגענו לאזור 'ציונה', אזור האנטנה של האו"ם... וראינו שב"ש [קרב שריון בשריון] בקנה מידה גדול מאוד, הרבה טנקים בוערים, וכבר היה קשה מאוד לזהות מי יורה על מי, איפה כוחותינו ואיפה אנחנו".

המח"ט ארז תיאר זאת כך:

"הגענו... [ל'ציונה'] ממש עם דמדומים והתמונה שהתגלתה היא כזאת... באזור 'חמוטל-מכשיר-ציונה'... טנקים בוערים, גם טנקים של אריה קרון, חטיבה 500... גם טנקים מצריים... תנועה לאחור של הכוחות, של הצנטוריונים, היו טנקים בוערים, צנטוריונים בוערים על 'מכשיר', על 'חמוטל'".

מרחב "ציונה"- "חמוטל"- "מכשיר"

בנקודה זו יש לעצור ולתאר את הזירה שמ"ציונה" מערבה, שתשמש זירת הלחימה של החטיבה במשך שבעת ימי המערכה הבאים.

הרכס שנקרא בפי הכוחות "ציונה", כונה כך על פי השם שניתן במפת הקוד לצומת ציר "טליסמן" (כביש טסה-איסמעיליה) עם ציר משני בשם "חגית". במהלך המלחמה כינו מפקדי היחידות שנלחמו באזור בשם "ציונה" את הרכס שנמשך מנ"ג 139 - "אדום 6728", גבעה שעליה הייתה מוצבת אנטנה של האו"ם, דרום-מערבה עד אזור נ"ג 150 - "סגול 203" מדרום ל"טליסמן". רכס "ציונה" היה קו עמדות חיוני בגזרה, אשר שלט בתצפית ובאש על חלקים נרחבים מציר "טליסמן", מ"חמוטל" ומ"מכשיר".

כ-4 ק"מ ממערב לרכס "ציונה" נמצא מערך "חמוטל"- "מכשיר", שעליו השתלטה חטיבה 112 המצרית בשעות אחר הצהריים של 8 באוקטובר. מתחם זה היה חלק משרשרת דיונות שהתרוממה בהדרגה בגזרה המרכזית של התעלה מהמישורים שלאורך התעלה מזרחה עד לגובה של 100-140 מ'.

"חמוטל" היה מתחם שסומן במפת הקוד "סיריוס" לפי קווי המתאר של דיונה חולית גדולה באורך של כ-4 ק"מ שהתמשכה מצפון-מזרח לדרום-

מערב בין שני שיאים: כתיב עיפן (נ"ג 115) בקצה הצפון-מזרחי של המתחם ומצפון לציר "טליסמן", ואבו וקפה (נ"ג 109 - סומן במפת הקוד "אדום 6725" - להלן: ראש "חמוטל"), מדרום לציר "טליסמן". בין שני השיאים היה אוכף שבו עבר ציר "טליסמן". מציר זה לכיוון ראש "חמוטל" התמשכו שתי צמות דיונה מקבילות ובלתי עבירות, הצפונית שבהן באורך כ-1.5 ק"מ והדרומית באורך כקילומטר. מיקומן הכתיב שהעלייה לראש "חמוטל" תנותב למרחב שביניהן, הנשלט על ידי ראש "חמוטל", או למדרון שמדרום לצמה הדרומית, שהיה חשוף לכל מערך שמוקם על המדרון הדרומי של "חמוטל" או על ציר "פוטון".

מתחם "חמוטל", כפי שסומן במפת הקוד "סיריוס", חלש על ציר "טליסמן" ועל הצומת החיוני של ציר "טליסמן" עם ציר החת"ם "פוטון", וכן על ציר "פוטון" בחלקו הצפוני.

מדרום ל"חמוטל", במרחק של כ-2 ק"מ, סומן מתחם "מכשיר", וגם הוא התמשך לאורך כ-4 ק"מ. בחלקו הצפוני בלטה דיונה גבוהה - כתיב אל-ח'יל (ששיאה בני"ג 140 - "סגול 289א"), ובחלקו הדרומי, דיונה מוארכת המתמשכת מצפון-מזרח לדרום-מערב - כתיב אבו טרבוש (ששיאה בני"ג 110 - "סגול 289"). לאורך הקו המזרחי של המתחם התמשך מצוק תלול שכיוונו צפון-דרום, שהיה בלתי עביר לטנקים, למעט פתחים בחלק הצפוני של המתחם, באזור "סגול 289א" ומצפון לו. מתחם "מכשיר" חלש בחלקו הצפוני על חלק ניכר מציר החת"ם "פוטון", שעבר בגיא שבין "חמוטל" לחלקו הצפוני של מתחם "מכשיר", ואיפשר תנועה נוחה ומהירה מהציר המרכזי בגזרה המרכזית - ציר "טליסמן" - אל מרחבי התמרון של "מיסורי" ואל אזור "החוה הסינית" שמדרום להם.

את המעטפת המקיפה את "מכשיר" השלימה ממזרח שרשרת גבעות שהתנשאה בגובה של 110-156 מ' (מדיונת כתיב א-צ'ינעת בצפון ועד "אדום 6526" בדרום).

* * *

עם הגעתו ל"ציונה" תפס גדוד 599 עמדות בצמוד לכוח טנקי שוט (צנטוריון) מחטיבה 500 שהיה פרוס שם. הגדוד החל לנהל אש מאזור "ציונה" לכיוון "חמוטל" וצפון "מכשיר". בתוך כך על עמדות גדוד 599 נורה מטח ארטילרי מצרי שכלל פגזי זרחן, ומהפגזה זו נהרג סמ"פ ח', סגן הלל מעוז. אנשי הגדוד הבחינו בקת"ק (קצין תצפית ארטילרי קדמי) מצרי בקרבתם וניסו לפגוע בו, אך הוא נעלם בחשכה.

גדוד 257 הגיע ל"ציונה" בעקבות גדוד 599. בשלב זה, בהיותו עם שתי פלוגות (פלוגה כ' פיגרה מאחור), ניסה להתמקם בעמדות ממערב לטנקי גדוד 599, לאורך ציר "טליסמן", אך בהמשך הציר מצא את אותם טנקי שוט של חטיבה 500, שעדיין היו שם בעמדות חיפוי להתקפה החטיבתית שהסתיימה לא מכבר. פלוגה ל' של גדוד 257, בפיקודו של סגן יוסי שרון (סודיט), תפסה עמדות לצד טנקי השוט. פלוגה מ' של הגדוד עברה את העמדות הללו מערבה, אך שם הייתה פרוסה פלוגה ז' של גדוד 599, ולכן המשיכה עוד מערבה, וכך הגיעה אל הקטע שבו ציר "טליסמן" חותך את מתחם "חמוטל". הפלוגה, שמונה טנקים בפיקודו של סרן עודד מגידו, פנתה דרום-מערבה והחלה לטפס על "חמוטל" כדי לתפוס עמדות על הגבעה שלפניה. למ"פ לא היה מושג כי הוא עולה על יעד תפוס בידי האויב, או כי את היעד הזה תקף כוח ישראלי פחות משעה קודם לכן, ולכן הפלוגה התפרסה לתפוס עמדות, ללא אש. למעשה, ההתקפה על "חמוטל" התגלגלה מתוך תנועה שמטרתה הייתה לתפוס את רכס "חמוטל" כדי לאבטח את המשך תנועת החטיבה בציר "פוטון", לכיוון "מכשיר" ו"מיסורי". כפי שתיאר מג"ד 257 בן-שושן:

התקיפה יצאה תוך כדי שיפור עמדות. בעצם אני נתתי את הפקודה לתפוס עמדות כדי להעריך את המצב לתת פקודת התקפה, וזה לא בא אפילו לידי ביטוי... המגמה היתה לשפר עמדות, לצפות לשטח, לנהל אש ולראות מה קורה למעלה ואחרי זה לעלות ולהסתער. אבל עודד [מ"פ מ'] רץ קצת קדימה ועלה כבר על 'חמוטל'.

מ"פ מ' סרן עודד מגידו העיד:

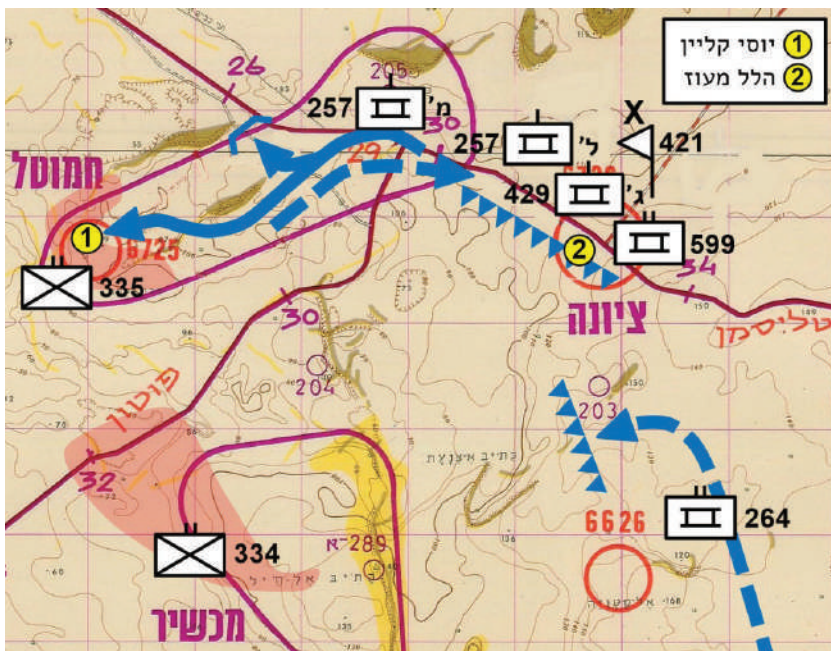
אני לא ידעתי שאני עולה על 'חמוטל' לכבוש אותה. גם לא ידעתי מי זאת 'חמוטל'. לי לא היתה מפה. שמעון היה נותן פקודות במפת הקוד ויוסי היה מתרגם לי בשמות מתקופת ההתשה. אני רק ידעתי שאני עולה לעמדות מימין ליוסי [מ"פ ל']. מימין ליוסי לא היה מקום כי עמדו שם שוטים, אחרי זה עמד הגדוד של עמי [599] ואיפה שנגמר הגדוד של עמי, בערך קילומטר בעיקול הכביש, אחרי 'פוטון' מערבה פניתי שמאלה ועליתי לעמדות... חששתי מהמשך של ציר 'טליסמן', לא מהיעד עצמו שלא ידעתי שהוא תפוס. לכן את מחלקה 1 של דודו העליתי לעמדות לכיוון מערב צפון-מערב, ואני עם שישה טנקים עליתי בקו על 'חמוטל'.

מיד בעלייה נפתח עלינו מטח של אש נ"ט. אולי היו שם גם טנקים.

בתוך זמן קצר, תוך כדי טיפוס לאורך דיונת "חמוטל", נפגעו שלושה מטנקי פלוגה מ', בהם טנקי הסמ"פ והמ"פ, מאש נ"ט (תול"ר או תוני"ט) שנורתה מראש "חמוטל". בעקבות זאת אבד הקשר עם טנק הסמ"פ, שהגיע עד לראש הרכס - "אדום 6725", ושם נפגע. המ"פ העיד כך:

הספקתי להגיד בקשר 'נתקלנו' ומיד היה דיווח של יוסי קליין הסמ"פ שהוא נפגע, עגלון [נהג] פצוע והוא יורד לבדוק מה קרה. יוסי היה הימני ביותר והוא רץ קצת קדימה ולא ראינו אותו התחלתי לנסוע עם המחלקה הימנית מחלקה 3 לכיוון המשוער, ומתוך שלושת הטנקים שהיו איתי נפגעו שניים, שלי ושל צבי [המט"ק: צוקי פינגרש]. ראינו נותבים. היחידים שראו מצרים בשטח זה הנהגים, כי משקפות לא היו. נתתי הוראה לכולם לרדת לכביש, נח [מ"מ 2] נשאר למעלה ועדיין היה לו קשר עין עם יוסי. למטה החלפתי טנק ועליתי בחזרה לגבעה לחפש את נח שדיווח לי שהוא רואה את יוסי. עוד לפני שהחלפתי טנקים היה דיווח מהטנק של יוסי, של הטען, שכנראה קדקד הלך ולא היה ברור אם הלך זה הלך או ירד מהטנק, ושמסתערים עליהם והם זורקים רימונים. זה היה הדיווח האחרון ששמענו מהם. אמרתי לנח לירות פגז ולפי ההבהק ראיתי איפה הוא. נסעתי ונעמדתי על ידו וכבר היה חושך. את הטנק של יוסי לא ראינו. בשלב זה האש עלינו די נחלשה כנראה בגלל החושך, ואני ביקשתי משמעון יחידה עם מקלעים, לא היו לנו מקלעים. חשבתי שאם יהיו לי מקלעים אני עושה התקפה ולוקח את כל העסק הזה ואנחנו מוציאים אותם משם. התחלתי לנדנד לשמעון בקשר שישלח לי יחידה עם מקלעים. בינתיים ירדנו למטה, התארגנו באזור העיקול של הכביש בחניון הקפי. היינו ארבעה טנקים כי עוד טנק אחד עם קשר לא תקין הסתלק ושני טנקים נדפקו וירדו והטנק של יוסי היה למעלה. אז המשכתי לנדנד לשמעון שישלח יחידה עם מקלעים. המח"ט התערב ושאל אותי מה המצב, אמרתי לו מה המצב. אמר לי להתקפל לאחור. שאלתי מה יהיה עם החבר'ה. שאל אותי מה מצבם. אמרתי שלדעתי אין הרבה סיכויים אבל חייבים לנסות. בשלב זה הגדוד של עמי כבר התקפל והיו לפחות 4 ק"מ בין הפלוגה לבין הכוח הקרוב ביותר ממזרח.

נסענו מזרחה. אספנו משם טנק אחד או שניים שלי שהצטרפו לזנב של עמי. חברנו לגדוד, העברתי את הפיקוד למ"מ 1 דודו והתפנית.

ההתקפה הראשונה על "חמוטל" - 8 באוקטובר

יצחק (צוקי) פיינגרש, מט"ק בפלוגה, סיפר:

נסענו על הכביש בטור. לפנינו נסעה פלוגה והתפרסה שמאלה... מיד אחריה פרסנו אנחנו. הייתי צב' כך שהייתי אחרון שפנה והטנק הצפון מערבי ביותר של הפלוגה. נסעתי אחרי הסמ"פ יוסי קליין שדהר קדימה... תוך רגע אני רואה שהטנק של יוסי זוהר ושוב זוהר, וכך שש פעמים. מהטנק נשמע קול נרגש: "בואו לחלץ אותנו. קדקד איננו, נהג פצוע". ואז הבחנתי במאות דמויות שמסתובבות בשטח שהחל להתמלא בגופים טסים. ראיתי מצרים נעים לעבר הטנק הפגוע ויריתי פגז מעיד לטנק של יוסי, קצר מימין, כדי להשמידם. ואז - פיצוץ אדיר, חום, ושקט. נפגענו. יריתי פגז היחלצות לצד ימין, שם ראיתי מצרים, ואוני [טנק צא'], שעבר אותי לצד ימין, ניהל איתם אש. נעתי אחורה בעקלתון. מעלי חלפו נותבים עם רחש מקפיא. הגעתי לכביש,

כבר היה חושך ולא ידעתי היכן אני. לבד על הכביש, החלטתי לנוע שמאלה, שיערתי שמשם באנו. אחרי כמה דקות של נסיעה איטית ביותר כשהטנק פולט עשן אימים והמנוע מזיף, נכנסתי לתוך פקעת של עשרות טנקים - פטונים, ונשמתי לרווחה. ירדתי ובדקתי את הפגיעה וזיהיתי חור במסנן האוויר לכיוון המנוע, מעל למיכלים.

מג"ד 257 הציע למח"ט כי הוא ייכנס עם כוח טנקים ועם תאורה ארטילרית ל"חמוטל" לחלץ את טנק סמ"פ מ' וצוותו. ההיתקלות על "חמוטל" דווחה על ידי המח"ט למפקד האוגדה בשעה 17:42. המח"ט דיווח כי כוח שלו נתקל באש באזור נ"ג 103 על "חמוטל". בשעה 18:01 הורה שרון לארז לנתק מגע, להחזיק כוח קדמי ב"ציונה", ואת עיקר הכוח החטיבתי להזיז לאחור, לאזור התארגנות מתאים על ציר "טליסמן". בעקבות זאת קיבלה הפלוגה המוכה שב"חמוטל", פלוגה מ', פקודה לחזור מזרחה, כשטנק הסמ"פ וצוותו נשארים בשטח. ארבעת אנשי צוותו - סגן יוסי קליין, התותחן יורם צדוק, הטען אלי אזולאי והנהג אבי מינץ - נותרו נעדרים בשטח. נוסף על כך נפצעו המ"פ ותותחן הטנק שלו.

בד בבד הגיע לגזרה גם גדוד 264, שנכנס בטעות לציר "עכביש", פנה מ"עכביש 59" צפונה דרך השטחים שממזרח ל"מכשיר", ובסופו של דבר, התייצב מדרום ל"ציונה", באזור "סגול 203". אנשי גדוד 264 זיהו טנקים על צפון "מכשיר", ירו עליהם, ודיווחו על פגיעה בארבעה-חמישה טנקים.

לקראת הלילה נערכה חטיבה 421 כך: גדוד 257 התפרס על רכס "ציונה" ובעמדות מעל לצומת "טליסמן"- "פוטון", ושני הגדודים האחרים - בחניונים ממזרח ל"ציונה" לאורך "טליסמן". לקראת חצות נצפו דמויות מתקדמות על ציר "טליסמן", ובקרוב אנשי גדוד 257 התעוררה תקווה כי זהו הצוות של יוסי קליין מ"חמוטל", אך עד מהרה התברר שמדובר בצוות מגדוד 198 של חטיבה 500, שטנקו נפגע אחר הצהריים על "מכשיר", והצליח להיחלץ רגלית כשאחד מאנשיו פצוע קשה.

פרק ז' 9.10 – היום השחור של החטיבה

אור ליום 9 באוקטובר הייתה החטיבה מרוכזת בחניונים גדודיים לאורך ציר "טליסמן" (כביש טסה-איסמעיליה). מצבת טנקיה עמדה על 68 טנקים (19 בגדוד 24, 264, 599, 22 בגדוד 257 ושלושה במפקדת החטיבה).

מנגד, במשך הלילה השלימה חטיבה 112 המצרית את היערכותה במרחב אבו וקפה (דרום "חמוטל")-כתיב אל-ח'יל (צפון "מכשיר"), והמשיכה בעבודות התחפרות ומיקוש.

טנק המח"ט

על הצריח: המ"מ דוד ינקלביץ, המח"ט חיים ארז, קצין האג"ם צביקה קן-תור
וקצין הקשר יצחק קאול

בשעות הלילה קיבלה החטיבה התראה להתכונן לחלץ את אנשי מעוז "פורקן", שנחלצו במסע רגלי נועז מהמעוז שמול איסמעיליה. נקודת המפגש עימם נקבעה לאזור שמדרום ל"טליסמן 22" - צומת ציר "טליסמן" עם הציר העולה לתעוז "נוזל" - הנמצאת כ-3.5 ק"מ מצפון-מערב לראש "חמוטל". לקראת אור ראשון התכנסו מפקדי הגדודים ליד טנק המח"ט, וניתנה פקודה חטיבתית: שני גדודים - 257 ו-599 - יתפסו עמדות חיפוי ברכס "ציונה", כאשר גדוד 257 מצפון לציר "טליסמן" וגדוד 599 מדרום לציר, וגדוד 264 ינוע על ציר הכביש עד לנקודה שבה הציר חוצה את מתחם "חמוטל", יפנה שמאלה (דרום-מערבה) ויתפוס את "חמוטל". בהמשך יתקדמו גדודים 257 ו-264 לאזור "טליסמן 23" (צומת "טליסמן" - "חזיזית") כדי לחבור לאנשי "פורקן" ולחלצם.

קצת לפני השעה 06:00 החלה החטיבה לתקוף את "חמוטל", כאשר שני הגדודים המחפים תפסו את עמדותיהם ברכס "ציונה" כמתוכנן והחלו לנהל אש לעבר המתחם. באמצעות קש"א 599 טיווחה הארטילריה נקודות מוצא ב"חמוטל" (כגון ראש "חמוטל" - "אדום 6725"), וגם נורתה אש לתכלית. ב-06:15 בערך החל גדוד 264 לנוע במהירות על ציר "טליסמן", ותוך כדי דהרתו לאורך הכביש עבר את מתחם "חמוטל". המג"ד גיורא לב דיווח כי ציר הכביש פתוח ופנוי מאויב וסבר כי ניתן "להמשיך לאיסמעיליה". המח"ט שהבחין כי הגדוד לא תקף את "חמוטל" הורה למג"ד לחזור ולתקוף את היעד בהתאם לפקודה שקיבל.

הגדוד, שעבר את מתחם "חמוטל" בתנופה מערבה והגיע אל מעבר לצומת "חזיזית" - "טליסמן", הסתובב, פנה דרומה, נפרס לנהל אש מול "חמוטל", ואז עלה בפריסה רחבה על "חמוטל" מכיוון צפון-צפון-מערב. הגדוד נתקל בצמה חולית בלתי עבירה, ובעקבות זאת הפלוגות התפצלו בניסיון למצוא מעקפים למעבר הצמה. הן נתקלו בחי"ר מצרי בטווחים קצרים. חיילי חי"ר מצרים משכו מחרוזות של מוקשים ממש לפני שרשראות הטנקים. לשתיים מפלוגות הגדוד לא היו מקלעים, הטנקים ירו פגזי מעיך, ומפקדי הטנקים ירו בעוזים וזרקו רימוני יד.

המג"ד גיורא לב תיאר:

עברנו את צומת 'חזיזית-טליסמן', בערך בקילומטר, ואז נאמר לי לעלות על 'חמוטל' מהעורף. ירדנו מהכביש דרומה, בערך ב'טליסמן 24', ירדנו קילומטר לשטח, כל הגדוד נפרס ברוחב די גדול, וביצענו ירי מעיכים, כרבע שעה, על אזור 'חמוטל'. ראיתי

מצרים מסתובבים למעלה, בעיקר באזור הצמה הגבוהה על 'חמוטל'. אחרי כמה דקות של ירי התחלנו לטפס על היעד, מאד פרוסים, כי זה היה עסק די גדול, נדמה לי שהגענו למרחקים של 100 מ' מטנק לטנק. הגענו לצמה הראשונה שמצפון ל'חמוטל' ואי אפשר היה לטפס עליה. זה הכריח אותנו לעקוף אותה ולטפס. אז אהוד [מ"פ ב'] מצא איזו דרך עלייה על הדיונה והתחיל לטפס. לומר את האמת, כשהגענו למעלה, איבדתי שליטה על הגדוד. נכנסתי למה שאני מגדיר בעיות אישיות. התחילו שם לירות ממרחקים של 10-15 מ'. יצאו מצרים ממחפורות ומשכו מחרוזות של מוקשים עם חבלים, ממש לפני השרשרות של הטנקים. מחרוזות של 5-10 מוקשים. את זה ניתן היה לעקוף ועקפנו. ראיתי את רוב המפקדים עומדים ויורים בעוזים, וזורקים רימוני יד. כל אחד השתמש במה שהיה לו - ירו עוזים, אקדחים, זרקו רימונים. התחלתי לטפס אחרי אהוד. משך כל ההתקפה היתה אש ארטילרית. שאלתי את המח"ט אם זה אנחנו יורים. הוא אמר לי שלא. המצרים נראו לי מסוממים. רצו לפני השרשראות. קיבלתי פקודה לרדת ולתפוס את צומת 'חזיזית-טליסמן'. התחלתי לרדת, ואהוד לא ענה לי בקשר. קראתי לגולדשטיין [סמ"פ ב'], הוא גם לא ענה. ואז אמר לי ברגר שאחד הטנקים שלו חילץ את אהוד. הוא נפגע וחילצו אותו, וברשת הפלוגתית ענה לי איש צוות מהטנק של גולדשטיין, שגולדשטיין נפגע ונחלץ בטנק שלו. כעבור כמה דקות הסתבר לי שבפלוגה ג' נפגעו 2 טנקים, נהרג נהג טנק ונהרג טען קשר. הגדוד ירד צפונה ותפס את צומת 'חזיזית-טליסמן'.

פלוגה ב' המוקטנת (שלושה טנקים ועוד טנק תועה של פלוגה ג'), בפיקודו של סרן אהוד כוכבי, שהייתה הפלוגה השמאלית (הצפונית) בהתקפה, הגיעה עד לצמה החולית, שהייתה במרכז "חמוטל", ועקפה אותה ממזרח. ברגע שנחשפה הפלוגה למערך המצרי על ציר "פוטון" ולמערך בראש "חמוטל", נורו אליה טילים משני המערכים המצריים. הפלוגה המוקטנת הסתערה במעלה הגבעה. תוך כדי ירי מכל הכלים (רק לפלוגה ב' היו מקלעים) נפגע טנק המ"פ מאר-פי-גי. אהוד כוכבי הפצוע והתותחן קפצו מהטנק וחולצו באמצעות טנק טרבס מפלוגה ג' שנסע עם פלוגה ב'. שני אנשי הצוות האחרים נחלצו עם הטנק לציר "טליסמן". בתוך כך נפגע טנק הסמ"פ, וסגן אברהם גולדשטיין נפצע קשה. הוא חולץ בטנק שלו לאחור. בפלוגה נותר טנק אחד, שהצטרף לפלוגה ג'.

סיפר מ"פ ב', סרן אהוד כוכבי:

ביום שלישי, מתוך שבעה טנקים שיצאנו, שניים נתקעו בדרך ואחד שפך מנוע אחרי כל הסיבובים למיתלה ובחזרה, כך שנשארנו שלושה ועוד טנק אחד מהפלוגה של ברגר [פלוגה ג'] שהצטרף אלינו וזה אחר כך הציל אותי. הפלוגה שלי היתה היחידה שהיו לה מקלעים. זה הסגן שלי הצליח להשיג. טנק אחד היה בלי קשר בכלל, לא קשר חוץ ולא קשר פנים... עברנו את 'חמוטל'... בשלב שאמרו לנו 'שמאלה פנה'... התחלנו בהסתערות. 'חמוטל' מהכיוון הזה זה צמה אחרי צמה. את הצמה הראשונה עברנו כולנו בקו אחד. עוד לא ראיתי חיילים מצריים בשלב הזה... הגענו לפני הדיונה השנייה שהיתה 5-6 מ' גובה והתחלנו לחטוף אש. ראיתי שאי אפשר לעבור אז משכתי שמאלה והצלחתי למצוא דרך לעלייה. כשהגעתי לשטח הגבוה התחלתי לחטוף גם ארטילריה, גם טילים וגם בזקות מהחלק הגבוה של 'חמוטל'. לפי ידיעתי היה צריך להיות באזור הזה ברגר. פה אגב ראיתי טנק שלנו שרוף, עם תותח למעלה [טנק סמ"פ מ' מהערב הקודם]. שאלתי את ברגר אם הוא נפגע, אז הוא אמר לי חטפתי בזוקה אבל זה למטה, לא קרה שום דבר. ואז עשיתי עם כל הפלוגה - ארבעת הטנקים - 'ימינה פנה', והתחלנו להסתער ימינה ממש במבנה, כשאנחנו חוטפים כל הזמן ירי ממש מאסיבי, אבל הברירה היחידה היתה להסתער. הנהג שלי בשלב מסויים, כשפגז אחד של בזוקה פגע איזה מטר מהטנק, אמר לי שהוא לא רואה. אמרתי לו: 'לא משנה, אנחנו לא יכולים לעצור, סע'. המשכנו לנסוע, ירינו מקלעים ומעיכים, הטען קשר עבד מהר. ראיתי אנשים מתחילים לקום שם אז צעקתי לצוות וגם לרשת הפלוגתית נדמה לי שהחבר'ה [המצרים] נכנעים, נשטוף אותם. ואז חטפתי את הבזוקה בצריח למעלה. נפגעת גם בצוואר וגם מתחת לעין, קול לא היה לי, אז קפצתי מהטנק. איתי קפץ התותחן אמנון. שני אנשי הצוות האחרים חזרו עם הטנק דרך כל 'חמוטל' לכביש בלי שקרה להם שום דבר. אנחנו נשארנו לשכב שם. כששכבתי ראיתי את החבר'ה המצרים קמים, ואז בא הטנק מהפלוגה של ברגר שנסע אחרי וחילץ אותי. שמעתי בקשר שהם אומרים שהם לא יודעים את מי הם חילצו, ויוסי שואל אותם מי זה. הבנתי שהם על הרשת של ברגר, כתבתי להם מי אני,

ונסענו. הביאו אותי לתאג"ד של גדוד 3 [גדוד 257]... העמיסו אותי על קומנדקר עם עוד פצוע, ורק כעבור 5 ימים ידעתי שזה היה גולדשטיין. מטסה פיננו אותנו במסוק לרפידים, מרפידים במטוס ועד באר שבע במסוק.

פלוגה ג', בפיקודו של סרן יוסי ברגר, תקפה עם שישה טנקים ממערב לפלוגה ב'. העלייה לראש "חמוטל" הייתה ברצף של היתקלויות עם החי"ר המצרי שעליו ירתה הפלוגה פגזי תותח וירי מהעוזים האישיים, באין מקלעים, ומפקדי הטנקים זרקו רימונים. יוסי הבחין באהוד כוכבי ובפגיעה שספג, והורה לטנק של טרבס לחלצו. שני טנקים של פלוגה ג' - 1א (המט"ק: יוסי בודנשטיין) ו-1ב (המט"ק: משה פרל) - נפגעו שניהם בעלייה אל היעד. הטנק של פרל נפגע בצריח, אנשי הצריח - המט"ק התותחן והטען-קשר - קפצו החוצה, ואילו הנהג המשיך להתקדם עם הטנק. המט"ק והתותחן חזרו לטנק כשראו שהטנק ממשיך בתנועה. הטען-קשר יעקב בוטבול לא חזר, ופרל חיפשו בשטח, אך לא הצליח למצוא אותו. יעקב בוטבול נשאר בשטח. הטנק של בודנשטיין נפגע בתא הנהג, והנהג דוד מלול נהרג ופונה בידי הצוות לתוך הצריח. לתוך תא הנהג נכנס התותחן. כאשר הטנק החל לנוע לאחור, הוא נפגע בשנית. המ"פ ברגר הורה לפרל לחלץ את אנשי צוותו של בודנשטיין, אולם הנהג ההרוג מלול נשאר בטנק שננטש.

מ"פ ג', סרן יוסי ברגר (רגב):

כשהתחלנו לעלות [על 'חמוטל'] ראיתי שהיעד מלא במאות חיילים שנמצאו בהרבה שוחות קטנות שהם חפרו לעצמם, ונוסף לכך - הצליחו לפרוס לפנינו תוך כדי ההסתערות שלנו שרשרות של מוקשים באורך של כ-70 מטר. לנו חסרו מקלעים, והלחימה על היעד נעשתה ברובה על ידי הנשק האישי - עוזים ורימונים. כשהגעתי לגב היעד עם הטנק שלי נגמרו לי הפגזים התורניים - הגעתי למצבים שהייתי צריך לירות פגזי ח"ש [פגזים חודרי שריון המיועדים לירי נגד טנקים] על חייל או שני חיילים שהרימו מולי רובה או מקלע, בגלל שלא היו לי מקלעים. התחלתי לרדת לאחור כדי לבצע מילוי מחדש, והטנק נפגע משמאל לתא הנהג, כנראה על ידי טיל שלא חדר. נעתי לאחור כ-50 מטר וביצעתי מילוי מחדש, ועליתי בחזרה. באותו זמן הבחנתי במ"פ ב' - אהוד, שבתחילה התקשה קצת לעלות משמאל בגלל הדיונה הגבוהה, הוא עלה מאגף יותר שמאלי של היעד, וכשראיתי אותו

הוא היה מעלי ומשמאל. ראיתי שהוא נפגע, והוא ועוד אנשי צוות קופצים פצועים החוצה, הטנק נתקע בדיונה תוך כדי סיבוב ימינה. שלחתי את טרבס שהיה לא רחוק ממנו לחלץ אותו, הוא פינה אותו לתאג"ד על ציר 'טליסמן'.

באותו זמן עלו על היעד 1א' ו-1ב', ושניהם נפגעו. 1ב' קיבל כנראה טיל אשר חדר לתא הלחימה וגרם לכוויות קלות של כל אנשי הצוות. לאנשי הצריח נראה כי הטנק עומד להידלק והם קפצו החוצה. הנהג, ניסים קריסי, המשיך להתקדם עם הטנק, וכשראו שהטנק ממשיך בתנועה חזרו אליו המפקד פרל והתותחן ישראל אברהם. הטען יעקב בוטבול לא חזר לטנק. פרל ניסה לכוון את הנהג לחזור לקחת את בוטבול, אך הם כבר התרחקו מהמקום ואיבדו את מקום הימצאו של בוטבול. במקום היו הרבה מאוד מצרים. 1א' נפגע מטיל שחדר מתחת האפיסקופ הקדמי של הנהג וגרם למותו של הנהג דוד מלול, אשר פונה על ידי הצוות לתוך הצריח והתותחן אברהם וייס נכנס לנהוג במקומו. כאשר החל הטנק לנוע לאחור הוא נפגע בשנית. הוריתי לפרל, שלא מצא את בוטבול, לחלץ את אנשי הצוות של 1א' ולקחת אותם איתו, כאשר באותו זמן קיבלנו פקודה לרדת מהיעד. אני הוריתי לכולם לרדת ונסעתי למקום ששם היה צריך להימצא בוטבול. לא מצאתי אותו ומסביבי היו רק חיילים מצרים, ובתוך כך נפגע הטנק שלי בשנית, כנראה מפגז של אר-פיג'י, שהרים את הכנף השמאלית של הטנק. בשלב זה קיבלתי פקודה נוספת מהמג"ד לפנות במהירות את היעד היות וגדוד 2 [גדוד 599] מסתער עליו ממזרח, וכך בלית ברירה ובצער רב ירדתי מהיעד כשאני יודע שעליו נשאר חייל שלנו שאין באפשרותי לחלץ אותו.

פלוגה א' (שמונה טנקים) הייתה המערבית בהתקפה. המצרים ירו עליה עשרות רקטות אר-פיג'י מטווח של עשרות מטרים. טנק המ"פ נפגע אך המשיך בפעולה. באין מקלעים ירתה הפלוגה כדורי מעיך מהתותח, והמפקדים ירו מהעוזים האישיים. למרות ירי הנ"ט המסיבי ולמרות הפגיעות שהטנקים ספגו, לפלוגה א' לא היו נפגעים.

המ"פ, סגן נדב מן:

נפרסנו מול 'חמוטל', ירינו כמה פגזים בכיוון 'חמוטל', וניתנה פקודת הסתערות. עליתי על 'חמוטל' עם 8 טנקים. לא היו לי

ההתקפה על "חמוטל" - טנק של החטיבה בוער על הגבעה

[בפלוגה] מקלעים מקבילים ולא מקלעי מפקד. היו לי רק עוזים ותותחים. היעד הזה מלא חוליות ומאד קשה לשלוט על כל הפלוגה. כבר בתחילת ההסתערות איבדתי את הפלוגה בראייה למרות שהיה לי קשר איתם. התחילו פה בעיות אישיות. ירו על כל טנק פה עשרות אר־פי־גי. המצרים עבדו יפה מאד. הם ראו את הטנקים ונתנו להם להתקרב ואז ירו בהם. על הטנק שלי ירו עשרות אר־פי־גי. הם כל פעם קפצו ותפסו עמדות חדשות, הרגשנו שהם לא מפחדים. הם ירו וכל פעם היו משפרים עמדות. יריתי מעיכים ועוזי, כל פעם דחפו לי מחסניות מלמטה, זה מה שהצלחתי לירות. בשלב מסויים הייתי על 'חמוטל'. לא למעלה אבל את הצמה שמתוארת פה ראיתי. הטנק שלי חטף אר־פי־גי. הצוות לא נפגע אבל כל מערכות הכינון יצאו מכלל פעולה והתותח ירה לאיפה שהוא רוצה. בשלב זה נעצרתי, שיפרתי לפני לאיזו עמדה, לא יכולתי יותר לירות במדויק ויריתי בתפזורת. שמעתי בקשר שהמג"ד אמר לרדת מהיעד, והורדתי את כל הפלוגה. אף אחד לא נפגע חוץ מהטנק שלי.

במהלך התקפת גדוד 264 נורתה אש ארטילרית כבדה על "חמוטל", במשימת "אש על כוחותינו" מצרית. המח"ט הורה לגדוד לרדת מהיעד ולהיערך סביב צומת "חזיזית"- "טליסמן". בעקבות זאת הכוח ירד מ"חמוטל"

ונערך משני צידי הצומת. הפקודה ניתנה משום שבשלב זה אושר לגדוד 599 להתחיל להתקדם אל "חמוטל", והמח"ט חשש להתנגשות בין שני הגדודים. השעה הייתה 07:30-07:40.

בקרוב על "חמוטל" לגדוד 264 היו שני נעדרים מפלוגה ג' - הטען-קשר יעקב בוטבול ונהג הטנק דוד מלול, כחמישה פצועים, בהם מ"פ וסמ"פ ב', וטנק אחד נשאר בשטח.

* * *

תוך כדי ניהול אש החיפוי להתקפת גדוד 264 על "חמוטל" הציע מג"ד 599 עמי מורג כי הוא יתקדם לתקוף את המתחם. המח"ט ארז אישר, וגדוד 599 נערך להתקפה. מסיבה זו הורה המח"ט לגדוד 264 לרדת מ"חמוטל" ולנוע לאזור צומת "חזיזית"- "טליסמן".

עם קבלת האישור מהמח"ט לתקוף את "חמוטל", לקראת השעה 07:30, השאיר עמי את פלוגה ז' (עשרה טנקים, בפיקודו של סרן מיקי שחר) בעמדות החיפוי, ויצא עם שתי הפלוגות האחרות (פלוגה ו', שבעה טנקים, בפיקודו של סגן רוני קריב, ופלוגה ח', חמישה טנקים, בפיקודו של סגן שרגא בר-ניסן) לעבר יעדו. לפני ההסתערות הפעיל המג"ד אש לתכלית באמצעות הארטילריה שטווחה מוקדם יותר. הכוח ירד לשטח מוסתר מהיעד, ושם התפרס ויצא להסתערות. תוך כדי ההסתערות הורה עמי לפלוגה ז' לכנוס אליו מהחיפוי, ובשעה 07:45 דיווח למח"ט: "חמוטל" בידי".

ברגע שדיווח מג"ד 599 למח"ט, נפגע הטנק שלו והחלה ההיתקלות. במורד הגבעה שנתפסה התגלו שלושה קווים של שוחות אישיות עגולות - שוחות "חבית". עמי הורה לפלוגות ו' וח' לשטוף את החי"ר שבמדרון, ולמ"פ ז' שבינתיים הגיע עם פלוגתו מעמדות החיפוי, הורה לחפות על הסתערות שתי הפלוגות. פלוגה ח' נתקלה בשבעה טנקים במחפורות בטווחים קצרים מאוד - עשרות מטרים, והשמידה אותם בירי מהיר. השטח היה מלא בחי"ר מצרי רב שחלקו עדיין היה עסוק בהתחפרות, וחלקו כבר ישב בשוחות החבית האישיות, שמהן ירה על הכוח במטולי אר-פי-גי. פלוגות הגדוד הפעילו נגד החי"ר המצרי מקלעי מקביל, ירו בתותח ובעוזים (בגדוד היו מקלעי מקביל אך לא מקלעי מפקד) וזרקו רימונים.

המג"ד עמי נוכח כי לאחר שהפלוגות התקדמו ועברו את קו שוחות החי"ר שבחזיתן, קמו חיילי חי"ר מתוכן והמשיכו לירות על הטנקים שעברו אותן, ובעקבות זאת הורה למ"פ ז' לטהר את התעלות. פלוגה ז' התחילה

בפעולת הטיהור על ידי נסיעה בניצב לשורות השורות, ובהמשך לאורכן תוך דריסה וירי במקלעי מקביל ובעוזים. הפלוגה השמידה עוד כשלושה-ארבעה טנקים מצריים שהיו במחפורות. הכוח המצרי נלחם בנחישות רבה. בשלב זה נפגעו שני טנקי קצינים מפלוגה ז' - טנק הסמ"פ איתמר ישראלי וטנק המ"מ אמנון עמיקם. עוד נפגע טנק של פלוגה ח' (המט"ק: משה שיפמן), שנע עם פלוגה ז'. שמונה מצוותי שלושת הטנקים שנפגעו, חלקם פצועים, נחלצו ונאספו לטנק זא של פלוגה ז' (המט"ק: אבי שאלתיאל). בשטח נשארו ארבעה מאנשי הצוותים - הטען-קשר רפאל לוי והנהג דורי אטינגר מהטנק של אמנון עמיקם, התותחן אדם וודק מהטנק של ישראלי, והתותחן בנימין-יעקב רטי מהטנק של שיפמן.

בתוך כך דיווח המ"פ מיכיל שחר כי הוא נפצע, וכי אין לו קשר עם אף מ"מ בפלוגתו. המ"מ סגן עמיקם מעין נהרג, ושני המ"מים האחרים היו בטנקים שנפגעו וננטשו. כן נהרג תותחן הטנק של עמיקם מעין, יהונתן פרידמן. בד בבד נפגעו גם שני המ"פים האחרים. בטנק מ"פ ח' תפס את הפיקוד הטען-קשר עמנואל קהלני והמשיך בלחימה. לאחר זמן קצר שוב נפגע הטנק, ועמנואל נהרג. בפלוגה ו' נהרג המ"מ יגאל הלבני, ככל הנראה מרסיסי ארטילריה. הגדוד נשאר כמעט ללא שלד פיקודי. המג"ד מורג קיבל מהמח"ט אישור לרדת מהיעד, והורה למ"פ ז', שעימו היה לו קשר, להוביל את ירידת הגדוד חזרה לכיוון "ציונה". המג"ד עצמו סרק את היעד כדי לחפש נפגעים, ואכן איתר טנק שמפקדו לא ידע לאיזה כיוון לנסוע.

המג"ד עמי:

אני תפסתי עמדות לחיפוי ולאש על 'חמוטל' כאשר גיורא [מג"ד 264] קיבל פקודה לרוץ על ציר 'טליסמן' ולעלות על 'חמוטל'. שיפרנו עמדות עד שהיו לנו עמדות טובות. מ"פ ו' רוני קריב זיהה חי"ר כבר מרחוק אבל הטווח היה רחוק מדי... לא ראיתי את גיורא וביקשתי מחיים [המח"ט] אישור לתקוף. קיבלתי את האישור, ואז פלוגה ז' נשארה בחיפוי, ואני עם פלוגה ו' ופלוגה ח' ירדנו לשטח נמוך מוסתר, צברנו שם את הכוח, התפרסנו ועלינו בפריסה על היעד, כאשר ו' מימין וח' משמאל ואני נמצא בתוך הטנקים של פלוגה ח'. פלוגה ז' כבר לא היתה יעילה והיא חברה אלינו. כשעלינו למעלה השטח נראה נקי ולא ראינו שום דבר. במשך כל הזמן הזה לא ראיתי טנקים של גיורא. מיכיל [שחר, מ"פ ז'] הגיע אלי ואני דיווחתי למח"ט שהיעד בידי ואז חטפתי פגיעה בטנק שלי בתא הנהג וכל

הצוות נפצע. אמרתי למיקי שיתפוס פיקוד משום שאני בודק מה קורה. קראתי לשרגא [בר-ניסן, מ"פ ח'] שישתכל על המזקו"ם [מערכת זחלים, קפיצים ומרכובים]. שרגא אמר שהמזקו"ם בסדר. פינינו את הנהג לצריח, הכנסתי איש צוות אחר, טען קשר שהיה פצוע קל יותר, החלפתי עמדה ואז גם ראיתי את החי"ר. במדרון האחורי, היו שם שלושה קווי חפירות. לא היו לנו מקלעי מפקד, והעמדות שלנו היו כאלה שלא יכולנו לירות עליהם במקלעים המקבילים. ניסיתי בפגזים, זה לא הלך. ואז מיקי הגיע אלי, פרסתי אותו ואמרתי לו שייתן חיפוי ולשרגא שעמד מדרום הוריתי לתקוף לכיוון צפון מערב עם הפלוגה שלו. שרגא עבר ונעלם בצד השני של המדרון, ודיווח לי שיש שם טנקים. אחרי ששרגא עבר ראיתי שהחבר'ה המצריים קמים מתוך התעלות וממשיכים לירות גם על שרגא מאחור וגם על מיקי ועלי. נתתי פקודה למיקי לשטוף את התעלות האלה. מיקי התחיל לרוץ על התעלות, ואז התחלתי לקבל דיווחים מכל מיני טענים-קשרים ותותחנים [שמפקדיהם נפגעו]. מיקי עוד הספיק לדווח לי שהוא נפצע ואין לו קשר עם אף מ"מ בפלוגה שלו. על שרגא קיבלתי דיווח שהוא פצוע קשה, על רוני קריב דיווחו שהוא גמור. תוך כמה דקות לא היה עם מי לדבר. כשקראתי ברשת אף אחד לא ענה. ביקשתי מהמח"ט אישור להתקפל אחורנית. קיבלתי פקודה ואישור לנוע אחורנית. מיקי דיווח שהוא נפצע עוד פעם אבל מסוגל לתפקד, ואז ביקשתי ממנו שיוריד את הגדוד חזרה לכיוון 'ציונה'. מכיוון שהוא נפגע במיכל הדלק והטנק שלו הוציא עשן רב היה קל מאד לזהות אותו, ואז כולם ירדו אחריו. עשיתי סיבוב על היעד לחפש עוד נפגעים, ונסענו חזרה לנקודת פינוי הנפגעים.

מ"פ ז', סרן מיקי שחר:

קיבלנו פקודה מעמי והוא אמר שוי' וח' שהיו בקצה ממש המערבי והדרומי, לעשות שיפור קטן לכיוון ימין ששם נפתחה עליהם אש. הוא אמר לי שאני אעלה לצד הימני יותר. הודיעו לנו שיש שם איזה רמפה 300 מ' לפני, קצת יותר גבוהה מאתנו, ושם יש הרבה חי"ר. עמי כל הזמן צעק חי"ר חי"ר והם שוכבים בתעלות. עליתי למעלה עם כל הפלוגה. הסתכלתי על הטנק של עמי וראיתי שהוא נפגע. הודעתי לצוות שהמג"ד נפגע ואז עלינו על השורות

של החי"ר. כשאני עליתי, עליתי עם כל הפלוגה. נסעתי והאמנתי שכולם נוסעים אחרי וכשהסתכלתי ראיתי רק את המ"מים. באותו זמן עמיקם מעין כבר היה הרוג, אבל זה עוד לא ידעתי, ומי שראיתי כל הזמן לידי זה היה עמיקם אמנון. עלינו משמאל, התחלנו לרוץ ושטפנו את העמדות. מסתבר לי שזה היה קו של עמדות, עמדה אחרי עמדה, עגולה עומק של מטר, אולי עמדות אישיות. עברתי את העמדה הראשונה, ירו שם בזקות בלי סוף מכל העמדות האלה. אחרי שלושה מי' עוד שורה, לפחות שלוש שורות. עברתי את כל השורות האלה ודרסנו שם הרבה. הסתובבתי המשכתי ואז עמי נתן פקודה שוי' וח' יירו לחזית וז' יטהר את כל העמדות מאחור, מאחור ומימין. עשו מאתנו חרמ"ש. ואז כשהסתובבתי הסתבר לי שזו היתה שטות לחתוך את העמדות לרוחב, ואז נתתי פקודה לפלוגה להתחיל לרוץ לאורך העמדות. התחלנו לרוץ לאורך העמדות עם זחל בתוך בור ליד בור ליד בור, החבר'ה [המצרים] קפצו, היתה דילמה אחרי מי לרדוף. מה שאני באמת מוכרח לציין שהם נלחמו שם בקנאות נוראית והתחרו אחד בשני מי יהיה יותר גיבור. יריתי על אחד משמאל, אחד קפץ מהעמדה - עליתי עליו עם הטנק, כשהסתובבתי הוא שכב שם בלי רגל, הוא קפץ מהטנק ושכב בלי רגל. כשהסתובבתי אליו שוב הגבר הוציא רימון וניסה לזרוק עלי אבל לא היה לו כוח והרימון נפל לידו והתפוצץ. הצוות ירה כל הזמן בתותח, מהרשף מקצה הלוע המצרים עפו מהעמדות. לא היתה לי תחמושת עוזי ולא היה לי מקלע מפקד דרסנו שם הרבה מאד. רצתי לאורך קו השוחות כמה שיכולתי. עשרות חבר'ה היו שם. אז הסתובבתי וראיתי את הטנקים האחרים בפלוגה רצים גם כן לאורך העמדות, לפחות 5-6 טנקים. שם נפגעתי פעם ראשונה בגב מ-א-ר-פ-י-ג'י שלא פגע בטנק פגע בי בגב. עמיקם אמנון קיבל פגיעה בטנק שלו ורץ בשטח עם הצוות שלו. זיהיתי רק את עמיקם. מ"מ 1 עמיקם מעין נהרג בטנק. מ"מ 2 איתמר הטנק שלו נפגע. הוא נסע קצת, נעצר, הצוות קפץ החוצה, ראיתי אותם רצים בשטח. מיד כשהם עזבו את הטנק, הטנק קיבל פגיעה ישירה ונדלק. שלחתי את טנק זא' את שאלתיאל שיחלץ נפגעים. זה היה טנק בית חולים עם הצוות של שיפמן והצוות של איתמר. באותו זמן עמי אמר לי לתפוס פיקוד. בפלוגה שלי אמנון, איתמר ועמיקם כולם כבר הלכו ולא

היה עם מי לדבר, ניסיתי לדבר עם הפלוגות האחרות ברשת הקשר שלהן. אז הגיעו הדיווחים 'וילון [מ"פ ו'] קאפוטי', משום מה השתמשו במונח הזה, ואחרי זה גם הודיעו שח' נפגע. באותו זמן עמי חזר לפקד על הגדוד. המצרים המשיכו כל הזמן לירות עלינו בזוקות מטווחים של 2-3 מ'. אחרי זה זרקו רימונים על הטנקים. אחד מהם נכנס על הטנק, על הצריח. הורדתי את הראש החזקתי אותו ביד והוא התפוצץ עלי. קיבלתי פקודה מעמי לתפוס פיקוד ולהוריד את הגדוד למטה. הוא נשאר לעשות סריקה באזור שלו. הטנק שלי באותו זמן קיבל פגיעה בתובה ונדלק מיכל אחד, כל תא המנוע בער. הודעתי לכל הפלוגות ברשתות הפנימיות לנסוע אחרי אני בוער. התחלתי לרוץ למטה, בדרך עשיתי סיבוב באזור של העמדות שלהם ובתעלות לראות אם אני מזהה חבריה שלנו מסתובבים. לא היה שם שום דבר. מה שכן, היו שם המון ערבים מתים. בדרך למטה ראיתי את הטנק בית חולים נוסע ולא הבנתי למה איתמר עומד בחוף ומחזיק במעקה חי"ר. עומד עם עוזי, זה היה ממש יפה. מסתבר שהצריח כבר היה מלא. ירדנו למטה ואז עמי הודיע שהוא כבר יורד. הוא נראה יורד עם שני כלים. בירידה קיבלנו עוד הפעם הפגזה ארטילרית. אז קיבלנו פגיעה בטנק בסיפון שלא חדרה ובי, אבל זה כבר לא היה משנה. הגענו למטה לכיוון התאג"ד.

מ"מ 3 פלוגה ז', סגן אמנון עמיקם:

כשעלינו על הדיונה ה[מצרי] ישבו בשוחות, לאו דווקא בשטח השולט, במדרון אחורי, וזה הפתיע אותי. זאת היתה ההיתקלות הראשונה עם החי"ר המצרי. כאשר חצינו את קו השוחות מימי רץ לפני ועבר על שוחה, היה שם מצרי עם אר-פיג'י שכיוון עליו בהתחלה מהחזית. הוא ראה שהוא לא יספיק לפגוע בו, התכופף, מימי עליה על השוחה, וכאשר עבר אותו הבחור קם וכיוון עליו את ה-אר-פיג'י, לכיוון התמסורות. היו לי רק מקבילים, לא היו לי מקלעי מפקד. ירינו בעיקר מעיכים וקצת במקלעים ועם עוזי. חצינו את התעלות, אני חציתי אחרי מימי עם המחלקה שלי, הוא אמר 'קדימה הסתער'. מיד כשהתחלתי לרוץ קיבלתי במזקו"ם הימני שלי. אני מתאר לעצמי שזה היה ח"ש או חלול מפני שהפגיעה היתה חדה. הטנק לא נדלק. הפגיעה היתה בחלק האחורי של המזקו"ם ונשפך קצת סולר. היתה בערה חיזונית,

לא היתה בערה פנימית. המשכנו לירות. זיהיתי טנקים בחזית בטווחים של 400-500 מ', לי נראה טי-34, שחלק מהם עמד במחפורות. זיהיתי בסביבות עשרה טנקים. קצת מערבה אני כבר זיהיתי את הדרגים שלהם, היו שם כלים מוסווים שנראו לי כמשאיות ודברים כאלה. אני מעריך שהשמדנו שם בין 3-4 טנקים. זיהיתי חיילים שלהם שרצים מאחורי הטנקים שלהם. לא זיהיתי פגיעות של שרגא. יכול להיות שהוא ירד על הטנקים שהיו קצת משמאל. אני חיכיתי בשלב זה, משך דקות. חיכיתי ששאר הגדוד ימשיך להסתער. לא ראיתי מה קורה מאחור, וכשהסתכלתי לאחור ראיתי שטנקים לא זזים, ראיתי את איתמר נפגע, אחרי זה פגע בו פגז פעם נוספת ממש במקבע תותח. ראיתי אותו קופץ מהטנק. היתה התפוצצות עצומה והטנק התחיל להישרף. לא ראיתי אנשי צוות נוספים שלו שקופצים. פחות או יותר באותו שלב קיבלתי עוד פגז שלא חדר את הטנק, אבל פגע בין אזור הצריח והתובה. הצריח לא הצטודד יותר, אבל אף איש צוות לא נפגע. שמעתי את הפקודה של מיקי לנסוע חזרה. הטנק לא היה יכול לזוז מטר. אמרתי לכולם לקחת נשק ורימונים. קפצנו מהטנק כולם בריאים ושלמים. אמרתי להם לרוץ אחרי, והיה מאחורי איתמר שרץ לטנק צא' שלי, והיו שם עוד כמה טנקים שלנו שהתחילו לנסוע חזרה. היה בערך מרחק של 300 מ' בינינו כאשר אמרתי לצוות תרוצו אחרי. התותחן תפס אותי ממש בחגורה. היו מצרים מסביב, וירו עלינו. רצנו וירו עלינו. עשה רושם שהמצרים בשלב הזה די המומים. אנחנו רצנו כאשר בשלב הריצה לא הסתכלתי לאחור, הגעתי לטנק של שאלתיאל. איתמר רץ גם כן במקביל, עלה למעלה, לא נכנס לתוך הצריח אלא תפס את מעקה החי"ר מימין למפקד. התותחן שלי ואני קפצנו לתוך הטנק כאשר לפני שנכנסנו לטנק הסתכלתי מסביבי, לא ראיתי כבר את שני אנשי הצוות שלי, לא את הטען-קשר רפי לוי ולא את הנהג דוראל אטינגר. לא ראינו אותם. הסתובבו עוד טנקים בשטח. נכנסתי לתוך הצריח, היה שם הצוות של שיפמן, הצוות של שאלתיאל צא', אבורסי ואני, ויכול להיות שהיה שם עוד אחד. היו איזה 6-8 אנשים בצריח. ישבנו אחד על השני, ואיתמר עמד בחוץ. גם שאלתיאל עמד בחוץ. נסענו לכיוון מיקי שרץ משמאלנו. הוא לא בער אבל העלה עשן. הוא המשיך לנסוע ונסע במהירות סבירה. הגענו לתאג"ד.

מ"פ ח', סגן שרגא בר-ניסן:

אני יחד עם פלוגה ו' והמג"ד עלינו ליעד מכיוון מזרח דרום-מזרח. אני רוצה לציין שבעלייה הארטילריה שלנו היתה אפס. לעלות על יעד כזה עם חי"ר בלי ארטילריה זאת ממש התאבדות. בשלב מסויים עמי קיבל פגיעה. הוא קרא לי לטנק שלו וביקש לבדוק אם הוא יכול לנוע. ביקשתי ממנו שינוע אחורה. הוא נע אחורה ואמרתי לו שהכל תקין, ואז הוא נתן פקודה לפנות ימינה ולהתחיל לשטוף. פנינו ימינה ונענו לכיוון צפון. עלינו על קו הרכס ומאחוריו במורד גילינו בטווח קצר 400-500 עמדו שם שבעה טנקים, קרובים אחד לשני 50 מ'. התחלנו לירות ושבעת הטנקים כולם הושמדו. מישהו ירה בשלושה מימין, אני יריתי בחמישה משמאל, אחד הצטלב לנו. ברגע שטנק קיבל פגיעה יצאו מאחוריו כ־20-30 אנשי חי"ר ורצו לטנק הבא. הם הסתתרו מאחורי הטנקים. טנק קיבל פגיעה ומיד ראית ענן של חי"ר לעבר הטנק הבא. התחלנו לנוע כשאנשי החי"ר מסתובבים מסביבנו. ירינו בתותחים במעיך בטווח קרוב, ואז התחילו להיפגע טנקים. עממי [מ"מ 2] דיווח שהנהג שלו נפגע. אחר כך אני זוכר את הצעקות בקשר ש'וילון [מ"פ ו'] קאפוטי'. זה הדבר האחרון שאני זוכר מרשת הקשר הגדודית. בשלב זה אני נפצתי ואת המשך הקרב אני לא זוכר. כשאני נפצתי החליף אותי עמנואל קהלני ז"ל והוא השמיד עוד שני טנקים. הוא היה טוען פגז ועולה ויורה אותו. אחרי שהוא נפגע נשאר פגז טעון בתותח. התותחן צודד את הצריח וראה מטווח 50-100 מ' טנק מצרי נוסע. הוא ירה בו בקולימטור והטנק נדלק.

השוחות המצריות היו עגולות, חפורות ולא עמוקות במיוחד. לא היה לאף אחד מקלעי מפקד, וירינו עליהם מעיכים. בשלב מאוחר יותר הטנקים שלנו התחילו להסתובב על היעד ולא יכולנו לירות שם מעיכים, התחלנו לזרוק רימונים. המצרים עמדו וירו עלינו את הבזוקות ולא היתה שם תופעה של בריחה המונית על היעד.

מ"מ 2 פלוגה ח', סגן אליהו עממי:

אני זוכר שעמי דיווח שהיעד בידיו, ואז עברה לי בדיוק מול הראש בזוקה ופגעה לעמי במזקו"ס. זה היה מאגף ימין שלנו. ירדנו אחורה, עשינו חצי תפנית ימינה ועלינו לראות מה קורה שם.

ראינו מטווחים די קרובים, כמה עשרות מטרים, חי"ר מתחפר. שוחות דווקא די נמוכות. חצי מטר משהו כזה. שוחות אישיות, לא תעלות. ראינו אפילו חול עף באוויר [מעבודות ההתחפרות]. ירינו כמה פגזים והמשכנו לעלות, ברגע שהגענו לקו רכס זיהיתי שלושה טנקים במרחק של 200-300 מ', עומדים במרחק של 50 מ' אחד מהשני. עשינו שם ירי מהיר. יריתי שם שלושה פגזים בלי לראות את התוצאות. שרגא גם כן ירה... אחרי שירינו, התחלנו לשטוף את היעד. כיוון שלא היו מקלעי מפקד והיו ארבעה עוזים על הצריח עוד מההתחלה עם כל המחסניות והרימונים, השתמשנו בהם וגמרנו את כל התחמושת. היינו מתקרבים לקו שוחות וזורקים רימון או יורים בעוזי. כשהמשכנו לשטוף את היעד חטפנו בזוקה בתא הנהג. למעשה הוא פגע בבית הזרוע השמאלי ונכנס לאורך מוט הפיתול לטנק. נסענו אחורה. הנהג עצר, הטנק דומם פתאום. אני מדבר אל הנהג ואין תגובה, ואז התותחן אמר לי שהוא פצוע. צודדנו צריח, הוצאנו אותו, השכבנו אותו בצריח. הוא היה חסר הכרה. הכנסתי את התותחן לתא הנהג. הסתבר שהבזוקה חתכה את כבל הקשר הראשי בתא הנהג, את הצינור של התחל ופגעה גם בשטנגה של הגז. כשהצלחנו להניע הגז היה תפוס על 2,000 בערך. התחילה נזילת דלק רצינית מהצינור של התחל. קשר לא היה בכלל, לא פנים ולא חוץ. בשלב זה ראיתי כבר את הטנקים מתחילים לרדת. לא שמעתי כלום כי לא היה לי קשר. כשראינו את כולם חוזרים ניסינו בפעם החמישית להניע את הטנק והצלחנו. כיוונתי את הנהג עם האנטנה. כשהגענו לריכוז של הגדוד הטנק דמם ויותר לא הניע. הנפגעים במחלקה שלי נפגעו רק הנהג שלי. אחרי כן הסתבר שגם הטען היה פצוע.

בינתיים, לצד ציר "טליסמן" הוקם ריכוז תאג"דים חטיבתי, והגדוד הגיע אליו כדי לפנות את נפגעיו. בקרב זה, בפרק זמן של פחות משעה, לגדוד היו כ-45 נפגעים. שמונה נהרגו, וארבעה מהם - התותחן אדם וודק, הטען-קשר רפאל לוי והנהג דורי אטינגר מפלוגה ז', והתותחן בנימין-יעקב רטי מפלוגה ח' - נשארו נעדרים בשטח. נהרגו המ"מ יגאל הלבץ מפלוגה ו', המ"מ עמיקם מעין ותותחן הטנק שלו יהונתן פרידמן מפלוגה ז', והטען-קשר עמנואל קהלני מטנק מ"פ ח'. מתוך 24 טנקים שהתחילו את הקרב נפגעו 19 טנקים, ומתוכם שלושה טנקים נשארו על היעד. בהתקפה השמיד הגדוד כ-16 טנקים מצריים.

הרופא הגדודי, סגן ד"ר מיכאל טואף:

בעת הקרב ישבנו על ציר 'טליסמן' והאזנו ברשת הגדודית. ברגע מסויים שמענו את המג"ד מדווח שכל המ"פים נפגעו. נכנסתי לרשת המבצעית ואמרתי למג"ד שאני יוצא לכיוון מערב ואני אפגוש אותם. באזור 'ציונה' פגשנו שני זחל"מים של התאג"ד של ד"ר רימון מגדוד 257 אשר עמדו לצד הכביש. ליד הזחל"מים היו מונחות הרבה מאד אלונקות והרבה מאד פצועים. הפצוע הקשה ביותר היה המ"פ שרגא, שהיה במצב חמור מאד. הוא היה לגמרי כחול, בקושי נשם. הטיפול בשרגא היה מסובך, ביצענו בו, ד"ר רימון ואני, חמש פעולות, מהן שני ניקורים בחזה וניתוח טראוכוסטומיה, ובעקבות זאת מצבו השתפר בצורה יוצאת מן הכלל. סה"כ אני חושב שרק מהגדוד שלנו היו באזור 'חמוטל' 45 נפגעים, אבל היו גם מגדודים אחרים, כך שהיתה כמות רצינית מאד של נפגעים. עמי המג"ד ישב בדיוק מעל המקום הזה על הטנק והסתכל. בעיניים היה קצת מבריק, ובצדק.

פינוי נפגעים בגדוד 599

עמי מורג, מג"ד 599, יורד מהטנק. על הצריח - חיים כהן

המג"ד עמי מורג:

התחלנו לגרור את הטנקים לטסה. סה"כ טנקים שלא ספגו פגיעות היו ארבעה או חמישה טנקים של פלוגה ו'. כל יתר הטנקים חטפו פגיעות. כל טנק שהיה חצי כשיר ונסע נרתם לגרירת טנק אחר. בצהריים הגענו לטסה. בטסה התלבשו עלינו הגש"ח של ברוור ומחלקת החימוש של הגדוד. הם עשו עבודה יוצאת מן הכלל. בשעה 1700 כבר יצאתי עם 9 טנקים, חזרה לאזור 'טליסמן 39'. היו שם הטנקים הכשירים של פלוגה ו' ועוד טנקים שמבחינת הפגיעות שלהם היו בהם חורים אבל אפשר היה לעבוד איתם. הסמג"ד נשאר בגש"ח ובמשך הלילה הכשירו עוד 11-12 טנקים. לקראת ה-10.10 בבוקר היינו 25 טנקים. הפעם לרובם כבר היו מקלעי מפקד. חלק מהחבר'ה הצליחו 'לגנוב' מהטנקים שהיו בגש"ח. רק אחר הצהריים של ה-10.10 באו לרתך לנו את הכנות ואז לכל הגדוד היו מקלעים.

לאחר שהמח"ט הורה לגדוד 264 לרדת מ"חמוטל" ולהתייצב באזור צומת "טליסמן"- "חזיזית", הוא פקד על גדוד 257 לרדת מעמדות החיפוי שלו, לעבור דרך "חמוטל" ולהתייצב מדרום לגדוד 264. הגדוד החל לנוע על ציר "טליסמן", ובאזור "טליסמן 26" ירד ראש הגדוד מהציר שמאלה.

פלוגה ל' (שמונה טנקים), בפיקודו של סגן יוסי שרון, וחפ"ק המג"ד נכנסו לעמדות מדרום לגדוד 264, ממערב ל"טליסמן 26". הפלוגה ספגה אש ארטילרית כבדה על עמדותיה, אך לא נתקלה באויב קרקעי.

פלוגה מוקטנת מ' (ארבעה טנקים), בפיקודו של סגן דודו ארנון, אשר נעה שנייה בטור הגדודי, פנתה שמאלה מהכביש בעקבות פלוגה ל', והתחילה לטפס על "חמוטל". הפלוגה נתקלה בעמדות חי"ר ונ"ט מאוישות ונלחמה בהן תוך כדי טיפוס על היעד. לא נפגעו טנקים.

פלוגה כ' (שמונה טנקים), בפיקודו של סרן אברהם (ג'ון) זילברמן, שפנתה שמאלה מציר "טליסמן" בנקודה מזרחית יותר, מצאה את עצמה מנותבת במעלה הגבעה אל האזור הגבוה של ראש "חמוטל" ("אדום 6725"), ושם נתקלה בשוחות העגולות של החי"ר המצרי, שחלקן לא היו מאוישות. המ"פ התרשם כי החי"ר המצרי נסוג מן האזור הגבוה של "חמוטל", אך מדרום [כלומר בשטח הנמוך של פתחת ציר "פוטון"] היו כמויות גדולות של חי"ר. עם העלייה לאזור הגבוה נחשף טנק סמ"פ כ' אלי הרי למערך המצרי שעל ציר "פוטון". הטנק נפגע מטיל, נדלק וננטש. טנק נוסף של הפלוגה (טנק חליוה) עלה על מוקש וננטש.

התקפת החטיבה ב-9 באוקטובר וחילוץ אנשי "פורקן"
 מקרא: 1. מסלול ההיחלצות של אנשי "פורקן". 2. מסלול התקפת גדוד 599 לפי סיכום התחקיר הגדודי. 3. מיקום החבירה ואיסוף אנשי "פורקן".

מ"פ כ', סרן ג'ון זילברמן:

התקבלה פקודה לנוע על ציר 'טליסמן'. אני הייתי אחרון בשדרה הגדודית. בין שתי הדיזינות ל'סגול 205' נתקבלה פקודה מהמג"ד לפנות שמאלה ולעלות על 'חמוטל'. פרסתי את הפלוגה, עליתי בשניים לפני. היו שם כמויות פנטסטיות של הבורות העגולים.

כל השטח היה מלא בחפירות העגולות האלה. היו חפירות מכוסות לגמרי בשיחים. היו שם כל המזוודות, בזוקות, חי"ר הרבה לא היה שם. הסתובבו שם 30 איש, מפוזרים, בקושי ירו, למעשה היו במנוסה מן האזור. וכשהגעתי למעלה הצלחתי לזהות הרבה מאד חי"ר מדרום. דיווחתי למג"ד. הסתכלתי ימינה, לא ראיתי שם אף טנק משאר הפלוגות. באותו זמן נפגע הסמ"פ שלי מכיוון דרום מזרח. המג"ד הגיע אלי למעלה. בסוף קיבלתי הוראה מהמג"ד להצטרף לפלוגה ל'. התחלנו לנוע. בזמן הירידה 1א' שלי עלה על מוקש, החבר'ה כולם נפצעו. הוא עצמו עלה על טנק אחר. האנשים קפצו, שלושה אנשים. העליתי אותם לכלי שלי.

לגדוד 257 היו כחמישה פצועים בקרב על "חמוטל", ושני טנקים נשארו בשטח.

* * *

כאמור, מטרת ההשתלטות על "חמוטל" הייתה לחלץ את 33 אנשי מעוז "פורקן" שנחלצו ממנו במסע רגלי נועז. בשעה 02:00 הם יצאו מן המעוז, ובמשך הלילה עברו מרחק של כ-10 ק"מ דרך אזור רווי יחידות מצריות, לעיתים במרחק של מטרים ספורים מחיילים או מחניון רק"ם מצרי. עם בוקר הגיעו לאזור ע'רד א-סמר, שמדרום-מערב לצומת "טליסמן"- "חזיזית".

תוך כדי מהלכי חטיבה 421 לכבוש את "חמוטל" כדי לחבור לאנשי "פורקן" ולחלצם פנה מח"ט 14 למפקד האוגדה וביקש כי את החילוץ בפועל יבצעו הוא ואנשיו, ובקשתו אושרה. מפקדת האוגדה הורתה כי חטיבה 421 תחפה, וכוח מחטיבה 14 ייכנס ויחלץ את אנשי המעוז.

לאחר שגדוד 264 תפס את עמדותיו באזור צומת "טליסמן"- "חזיזית", החלו ניסיונות תיאום בקשר בין המג"ד גיורא לב לאנשי "פורקן", אולם הללו לא צלחו, ככל הנראה, בשל חששו של מפקד "פורקן" לחשוף את מיקומו לגורם שלא הכיר. לעומת זאת מח"ט 14 הצליח לשמור על קשר רציף עם אנשי "פורקן", אך התיאום נמשך זמן רב. לקראת השעה 09:00 נוצר קשר בין מח"ט 14 למג"ד 264 כדי לתאם את כניסת כוח החילוץ. זמן מה לאחר מכן נכנס כוח החילוץ של חטיבה 14 דרך כוחות גדוד 264 לאורך ציר "טליסמן" מצומת "חזיזית" מערבה כדי לחבור לאנשי המעוז. כדי

לחפות על כניסת הכוח ירו טנקי גדוד 264 פגזי מעיך לכיוון "נוזל", במקום ארטילריה. ככל הנראה, המחלצים ניסו לחפש את אנשי המעוז מערבה מדי, ולא נוצרה חבירה, וכוח החילוץ שב לאזור "טליסמן 23". לאחר שאנשי "פורקן" ירו זיקוק ירוק וזוהה מיקומם קרוב יותר ל"טליסמן 23", נכנס כוח החילוץ שוב לשטח, מדרום לצומת "טליסמן"- "חיזית". חלק מהכוח המחלץ מחטיבה 14 נקלע לסדרת היתקלויות עם החי"ר המצרי, ובמהלכן עלה על "חמוטל", ובלהט הלחימה הגיע עד ראש "חמוטל". בכוח זה היו ארבעה נגמ"שי חרמ"ש מגדוד 184, וכולם נפגעו. באותה עת עדיין נמצאו טנקי גדוד 257 על "חמוטל", ופליטי נגמ"שי החילוץ מגדוד 184 עלו על טנקי פלוגת כ"י ולי ועל טנק מג"ד 257. בסך הכול פינו טנקי גדוד 257 כ-15 מלוחמי פלוגת הנגמ"שים.

מג"ד 257:

ראינו בסביבות 14-15 אנשים רגלית הולכים לכיווננו, אחד תומך בשני, וגם דודו [מ"פ מ'] וגם ג'ון [מ"פ כ'] דיווחו שחי"ר מסתער עליהם. אמרתי להם שזה חי"ר שלנו, לא לירות, ואז במרחק של 50 מ' זיהינו כבר בוודאות שזה חי"ר שלנו. צעקנו להם שיבואו אלינו, וכל זה תוך כדי הפגזה. העמסנו את כל האנשים שהיו פצועים, כולל הפצועים שהיו לפלוגה כ', ופינינו אותם אחורה.

בתוך כך הצליח מג"ד 184 לחבור לאנשי המעוז, וכולם עלו על טנק המג"ד שחילצם מהשטח ללא פגע. מול עמדות טנקי פלוגה ל' של גדוד 257 הופיע טנק בעל צורה מוזרה, שטנקי הפלוגה כמעט פתחו עליו באש. זה היה טנק מג"ד 184 שעל סיפונו נאחזו 33 אנשי המעוז. הטנק פינה אותם לשיירת זחל"מים שהמתינה על ציר "טליסמן" ממזרח ל"חמוטל".

לאחר חילוץ אנשי "פורקן" ופליטי פלוגת החרמ"ש של גדוד 184 המשיכו שני הגדודים הקדמיים, 264 ו-257, לנהל אש עם כוחות מצריים בגזרה שמערב להם. גדוד 264 ירה לכיוון תעוז "נוזל", שבו ישבו כוחות מדיוויזיה 2 המצרית, והפעיל ארטילריה. גדוד 257 מעמדותיו ניהל אש עם אויב בטווחים רחוקים יותר. פלוגה ל' מעמדותיה זיהתה טנקים מדרום-מערב על כביש התעלה, בטווחים של 4-5 ק"מ, והחלה לנהל אש לעברם. לדברי המ"פ והמג"ד, הפלוגה פגעה בטנקים אלה. גם פלוגה מ' זיהתה את הטנקים, ולדברי המ"מים שלה גם היא פגעה בכמה מהם. קצינים אחרים מגדוד 257 תיארו ירי בין כוח הטנקים המצרי שעליו ירו לבין כוח צפוני יותר (מצרי גם הוא, ככל הנראה) ולגרסתם הטנקים הדרומיים נפגעו מטנקי הכוח הצפוני.

עם סיום קרבות הבוקר היה מצבה של החטיבה כך: גדוד 264 נשאר בחסימה בצומת "חזיזית"- "טליסמן", טנקי פלוגה ב' פוזרו בפלוגות א' וג', והגדוד תוגבר בפלוגה כ' מגדוד 257. בעקבות זאת גדוד 257 המוקטן נסוג להתארגנות באזור "ציונה". גדוד 599 המשיך בפעילות השיקום לאחר האבדות הקשות שספג. מונו מ"פים חדשים לשלוש הפלוגות: סמ"פ ו', סגן ירון מירון, מונה למ"פ; המ"מ אמנון עמיקם מונה למ"פ ז'; ומ"מ מפלוגה ו', יוחי גלעד, מונה למ"פ ח'. בשעות אחר הצהריים החליף כוח מחטיבה 500 את גדוד 264, ולקראת הלילה התארגנה החטיבה בחניונים גדודיים לאורך ציר "טליסמן" כבלילה הקודם: גדוד 257 - בקו רכס "ציונה", ושני הגדודים האחרים - בחניונים ממזרח לאורך ציר "טליסמן". נוסף על כך גדוד 257 נדרש להקים תצפית ארוכת טווח ב"חגית", 4 ק"מ מצפון-מזרח ל"ציונה". לשם כך קיבל כוח מפלוגת הסיור החטיבתית וחוליית מודיעין עם משקפת 20x120, שאותם אבטח באמצעות פלוגת החרמ"ש הגדודית.

אירוע בעל אופי אחר לגמרי התרחש בשעות הערב כאשר מג"ד 257 נקרא לקשר לשיחה עם המח"ט. "מזל טוב, שמעון", אמר חיים ארז, "נולד לך בן". יריב בן-שושן נולד ב־8 באוקטובר, אך חלפה יממה שלמה עד שהידיעה המשמחת הגיעה אל האב המאושר בטנק שלו ברכס "ציונה".

פרק ח' 10.10 – "חמוטל" בפעם השלישית

לקראת אור ראשון בבוקר 10 באוקטובר הייתה החטיבה ערוכה עם כ־65 טנקים בחניונים גדודיים על ציר "טליסמן". במהלך הלילה הגיעה ידיעה מודיעינית כי המצרים דיללו או אף נטשו את "חמוטל". בעקבות זאת הוחלט במפקדת האוגדה לאשר לחטיבה להעלות כוח סריקה ופינוי שמשימתו איתור נעדרים, ואולי פצועים ששרדו, מקרבות היומיים הקודמים. המשימה הוטלה על גדוד 257.

לצורך המשימה צוות לגדוד 257 כוח מפלוגה ד' של גדוד הסיור הפיקודי 424 ("סיירת שקד"), רכוב על ארבעה זחל"מים, בפיקודו של סמג"ד 424, סרן יובל דביר (שנודע בשם "פרד"). כמו כן צוות לכוח הסריקה נגמ"ש עם צוות של הרבנות הצבאית, בפיקודו של קצין הדת החטיבתי, סגן שלום רקובסקי. כוח הטנקים שנבחר למשימה כלל ארבעה טנקים מפלוגה מ', בפיקודו של מ"פ מ', סגן דודו ארנון. לטנק המ"פ צוות קת"ק, סגן חיים אפרת, שתפקידו היה לחדול את האש הארטילרית עם העלייה על היעד. בסך הכול בכוח המשימה היו חמישה טנקים, בהם טנק המג"ד.

בתדריך המח"ט לקראת היציאה למבצע נאמר למג"ד כי יש לפעול עם שחר ולסיים את המבצע כולו תוך שלושים דקות, מתוך הנחה שייקח למצרים כחצי שעה עד שיפעילו ארטילריה על הכוח. הרעיון המבצעי היה לעלות על "חמוטל" במהירות, לסרוק את היעד, לפנות את מי שמצליחים לפנות ולהסתלק בפרק זמן זה.

לכוח הוקצה סיוע ארטילרי של שתי סוללות חת"ם מוקטנות, והופעלה אש לפני העלייה על "חמוטל" ובמהלכה. גם מחלקת המרגמות הגדודית (שני קנים) בפיקודו של סגן שמואל תומר השתתפה ברי.

המג"ד שמעון בן-שושן הורה לפלוגה ל' לחפות על הפעולה מעמדות ב"ציונה", והיא ירתה פגזי מעיך לכיוון "חמוטל". אולם הטווח היה גדול מדי, והחיפוי לא היה אפקטיבי ולא סייע לכוח העולה על "חמוטל".

הכוח יצא לדרכו בשעה 05:30, והתחיל לטפס לאורך הדיונות של "חמוטל" לקראת השעה 06:00. עם העלייה לאורך דיונות הצמה הארוכה של "חמוטל" התפרס הכוח, ונהגי הזחל"מים המיומנים של כוח "שקד" הצליחו לשמור על קו התקדמות עם הטנקים למרות העבירות הגרועה של הזחל"מים בדיונה. משהתחילו הזחל"מים להתחפר בחול, ירדו הלוחמים והמשיכו בפעולה רגלית במעלה הגבעה. המג"ד שמעון הורה לכוח החי"ר להגיע לראש הגבעה כדי לאבטח את הטנקים, לזהות חוליות נ"ט ולפגוע בהן, ולנסות לאתר נפגעים בטנקים הפגועים שעל היעד.

בדרכו במעלה היעד הבחין קצין הדת בנגמ"ש של גדוד 184 שננטש בשטח ביום הקודם. הוא נעצר לידו, וטיפס עליו לחפש נפגעים. הנגמ"ש היה ריק, וקצין הדת נטל ממנו מקלע לטובת נגמ"שו, והמשיך בדרכו במעלה הגבעה.

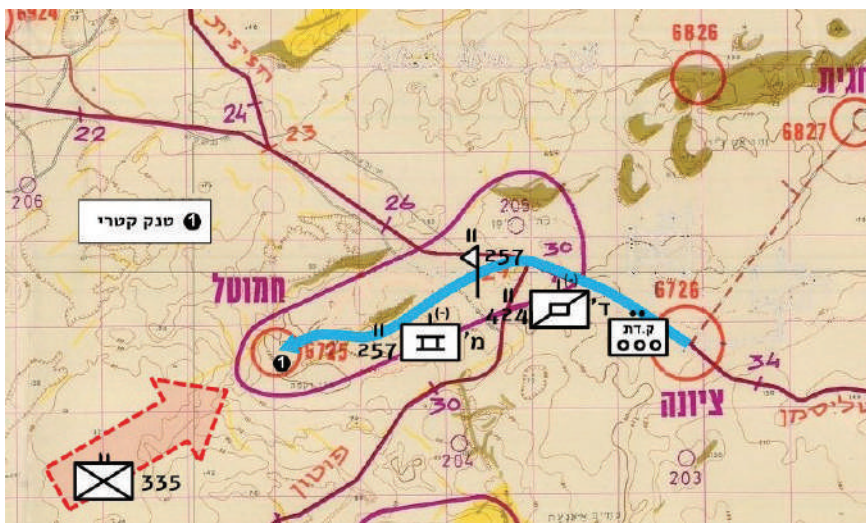
בינתיים המשיך כוח הטנקים להתקדם לכיוון ראש "חמוטל", שם נראו טנקים פגועים של הגדוד מקרבות היומיים הקודמים. הטנק הראשון (טנק קטרי) שהתקרב לראש הגבעה ספג טיל מכיוון מערב-צפון-מערב (מכיוון תעוז "נוזל") ונדלק. כל אנשי הצריח נפגעו, והמפקד והטען הספיקו להיחלץ מהטנק. למקום התקרב נגמ"ש קצין הדת וחילץ את המט"ק אבי קטרי, שנכווה קשות. קצין הדת טיפס על הטנק, שכבר התחיל לבעור, ולדבריו, ניסה לחלץ את התותחן, אך לא הצליח בכך. בד בבד התקרב עוד טנק של הפלוגה (טנק אוני) לטנק קטרי כדי לחלץ את אנשיו. המט"ק שיקי אוני ניגש לתא הנהג של הטנק הבוער, והצליח לסייע לנהג להיחלץ ממנו. בתוך כך ספג הטנק של אוני טיל מאותו כיוון, וגם אנשי הצריח שלו נפגעו. אוני חזר לטנק וחילץ את אנשי הצריח הפצועים ואת נהג הטנק לנגמ"ש קצין הדת. הנגמ"ש החל לרדת לכיוון ציר "טליסמן" כשהפצועים מוערמים על הכבש האחורי הפתוח שלו.

מדרום לשני הטנקים הפגועים התפרסו טנק מ"מ 2 וטנק מ"פ מ', וכעבור זמן מה נפגע טנק המ"פ מטיל או מפגז נ"ט מהמערך שבפתחת ציר "פוטון". הקת"ק חיים אפרת נהרג מייד, והטען נפצע. בהמשך ספג הטנק גם רסיסים ארטילריים, ומהם נפצע המ"פ דודו ארנון.

מעמדות החיפוי הרחוקות שבאזור "ציונה" זיהה מ"פ ל' יוסי שרון את טנקי פלוגה מ' נפגעים, אך מאחר שלא איתר את מקורות הירי, לא היה מסוגל לסייע לכוח.

המג"ד זיהה חי"ר מצרי על המדרונות המערביים של "חמוטל", והפעיל את הארטילריה באמצעות קש"א הגדוד גור קמחי שהיה עם פלוגה ל'.

בעוד הטנקים עולים לראש הגבעה ונפגעים בזה אחר זה, המשיכו אנשי פלוגת הסיירת בפעולה רגלית שארכה זמן רב. הכוח התפצל לשני כוחות: אחד מהם עלה במגמת סריקה לכיוון ראש הגבעה, ואחד סרק לכיוון דרום. אנשי שקד נתקלו במספר לוחמים מצריים על היעד, וחיסלו אותם. אף הם הבחינו בכוח החי"ר המצרי המתקדם לכיוון "חמוטל" מדרום-מערב והפעילו אש מקלעים לעברו.

גדוד 257 עולה על "חמוטל" בבוקר 10 באוקטובר

נהג טנק קטרי, ויקטור בלום, שגם הוא נכוה מהלהבות, נחלץ בסיועו של אוני מתא הנהג, ובסמוך לו ראה את טנק אוני הנטוש שנפגע, אך לא נדלק. שמעון, המג"ד, הורה לו להיחלץ עם הטנק, ומ"מ 2 נח הסביר לו את כיוון הנסיעה. ויקטור נכנס לתא הנהג והחל לנהוג בטנק. אולם מחוסר אוריינטציה, ואולי משום שהיה קצת בהלם, הוא ירד מ"חמוטל" אל ציר "פוטון", פנה ימינה - דרומה, והתחיל לנוע לבדו על ציר "פוטון" דרך המערך המצרי לכיוון ציר "עכביש". ניסיונות המג"ד ליצור עימו קשר במשך שעה ארוכה ולברר מה עלה בגורלו לא צלחו. רק בשעה 09:21 דיווח

סמח"ט 600 שהטנק הגיע לפלוגת הגר"פ (גדוד רפואה) שבאזור מתחם "יוקון" שעל ציר "עכביש". ויקטור עשה את כל הדרך בלי שאונה לו כל רע.

תוך כדי הפעולה הרגלית של לוחמי שקד החל ירי של ארטילריה מצרית על הכוח, ומהירי נפצע אחד הלוחמים קל. לוחמי שקד תפסו מחסה בשוחות המצריות הנטושות, שבחלקן או לידן היו פזורות עשרות גופות של חיילים מצריים מקרבות היומיים הקודמים.

בשלב זה הורה המג"ד לכוח לרדת מהיעד. שלושה טנקים - טנק המג"ד, טנק המ"פ הפצוע וטנק מ"מ 2 - החלו לנוע לאחור. אנשי פלוגת הסיירת חזרו לחל"מים והתחילו אף הם לנוע לאחור. בשטח נותרו אנשי צוות קטרי: התותחן דוד פרוינד, שלא הצליח להיחלץ מהטנק הבוער, והטען יוסף תם, שהצליח לצאת מהטנק, אך לא הגיע לנגמ"ש החילוץ ונשאר אף הוא נעדר בשטח.

מ"פ מ', סגן דודו ארנון:

התחלנו לעלות על 'חמוטלי' כאשר הטנק של קטרי הכי ימני. קטרי התגלה ראשון לתא השטח הבא, ואז המג"ד אמר לי שקטרי יירד מהעמדה שלו ושאכניס את כל הטנקים לתוך אזור שבו יהיו מוגנים מכיוון המשך ההתקדמות. עוד אני אומר לקטרי שייזהר מטילים באגף ימין ויירד, ובאותו רגע הוא חוטף טיל מצד ימין. מהזלדה או מהזחל"מים יצאו אנשים והתחילו לרוץ לעבר הטנק. ראיתי את קטרי יורד מהטנק שלו, מתחיל לרוץ לכיוון האויב, אחרי זה מסתובב ורץ לכיוון הזלדה. עשיתי פה טעות. שלחתי את אוני עם הטנק שיחלץ את קטרי. אוני התקרב קרוב מאד עם הטנק שלו לטנק של קטרי, העמיד את יגאל בן חיים הטען-קשר בעמדת מפקד ובעצמו ירד לטנק של קטרי לראות מה קורה. באותו רגע שאוני עלה על הטנק של קטרי, הטנק של אוני חטף גם כן טיל מאותו כיוון. יגאל בן חיים איבד רגל, הנהג יצא החוצה שלם, והתותחן שמואל רוטנברג נפצע גם כן ויצא מהטנק בכוחות עצמו. אוני על הטנק של קטרי ניסה לחלץ, בפנים התפוצצו כדורים והוא לא ראה כלום. היה שם עשן נוראי והטנק התחיל לבעור, הוא לא יכול היה לחלץ. בצריח נשארו שני אנשים: יוסף תם ודוד פרוינד. אוני ירד מהטנק, רץ לתא הנהג, ואיך שהוא העיר את הנהג ויקטור בלום, חזר לטנק שלו, והוציא ביחד עם קצין הדת את יגאל בן חיים שכבר לא היתה לו רגל, ופינו אותם

לזלדה. נח היה באותו שלב משמאל ל-2 הטנקים שנפגעו, עלה לעמדה, ואני עליתי לעמדה משמאל לנח. כמו שעליתי, חטפנו משמאל נ"ט באנטנה של מקלט העזר, והקת"ק חיים אפרת שהיה אצלי נפגע ונפל לתוך הצריח. הטען-קשר שהיה בתוך הטנק נפגע גם כן, אני לא יודע איך. חטף רסיס בכתף. נסענו אחורה. קשר פנים לא היה לנו, בצעקות הורדנו את הטנק למטה, פינינו את חיים אפרת וחיכינו להמשך. בינתיים הטען-קשר כבר לא הרגיש את היד, ואז המג"ד נתן לנו הוראה לפנות אותו, ובשלב זה אני נפצתי מרסיסים ביד, והתפנינו לתאג"ד.

אקורד הסיום של הפעולה היה כאשר טנק מ"מ 2 נח אבנת, הטנק היחיד בפלוגה מ' שלא נפגע על ראש הגבעה, עלה על מוקש בירידה ממנה. הטנק חולץ בגרירה באמצעות טנק של הפלוגה שלא השתתף בהתקפה.

עם ירידת הכוח של גדוד 257 מאזור ראש "חמוטל" הורה מפקד האוגדה למח"ט להחזיק בחלק הצפון-מזרחי של "חמוטל" - אזור "סגול 205" (כתיב עיפן). המשימה הוטלה על פלוגה ל' 257. הפלוגה (למעשה ארבעה טנקים - מחציתה בפיקוד הסמ"פ הייתה עם המג"ד כעתודה גדודית באזור "ציונה") החלה לעלות ל"סגול 205", ואז דיווח מ"מ 2 שהוא מזהה על היעד חי"ר מצרי. בעקבות זאת נסוג הכוח ותפס עמדות על הגבעות שבין "ציונה" ל"סגול 205". הכוח של פלוגה ד' מסיירת "שקד" עלה גם הוא לעמדות תצפית באותו אזור. בשעות הצהריים זוהתה תפיסת מתחם "חלוץ" שעל ציר "חזיזית" בידי המצרים, וקש"א הגדוד, שהיה עם פלוגה ל', הפעיל אש ארטילרית על "חלוץ".

לקראת השעה 14:00 קיבלה חטיבה 600 את האחריות לגזרת "טליסמן". מפקד האוגדה הורה כי חטיבה 421 תתחיל להתמקד בהכנות למבצע הצליחה. בעקבות זאת הועברו פלוגות ל' 257 וד' 424 (כוח "ורשה"), שתיהן בפיקוד מ"פ ל', לפיקוד חטיבה 600. בפועל, בפיקודו של מ"פ ל', הייתה רק מחלקת חי"ר אחת, והכוח שהוכפף לחטיבה 600 מנה רק ארבעה טנקים וארבעה זחל"מים. הסיבה לכך הייתה שמג"ד 257 נשאר למעשה ללא גדוד: פלוגה כ' הועברה ביום הקודם לגדוד 264, ופלוגה מ' התפרקה סופית בהתקפת הבוקר על "חמוטל", לאחר שכבר ספגה אבדות קשות בנפש ובטנקים בערב 8 באוקטובר. בפלוגה זו נשארו רק קציני אחד ושני טנקים כשירים. למג"ד נותרה רק פלוגה ל', שעתה קיבל הוראה להעבירה לפיקוד חטיבה 600, ומשום כך העביר רק את מחציתה.

בשעות אחר הצהריים פקד מח"ט 600 על מ"פ ל' יוסי להשתתף בהתקפת מלקחיים על "חמוטל" ועל "מכשיר". הוא היה אמור לתקוף את "חמוטל", וכוח פלוגתי של חטיבה 600 - את "מכשיר". ה"התקפה החטיבתית" לא התממשה, ובפועל היה רק ירי מטנקי פלוגה ל' מאזור "ציונה" לעבר מטרות בצפון "מכשיר". בשעה 17:00 בערך הורתה האוגדה לחטיבה 600 להחזיר לחטיבה 421 את פלוגה ל', את כוח "ורשה" ואת האחראיות לגזרת "טליסמן".

במהלך היום עסקו שאר יחידות החטיבה בהתארגנות ובשיקום לאחר האבדות שספגו בקרבות 9 באוקטובר. בשעות הלילה נערכה החטיבה שוב לאורך ציר "טליסמן" כבלילות הקודמים.

פרק ט' 11.10-13.10 - רגיעה יחסית

11 באוקטובר - הקרבות בגזרת "חגית"- "חלוץ"

במשך הלילה הגיעו ידיעות על הנחתת מסוקים מצריים ממזרח לטסה, על הציר לרפידים (ציר "פונדק"). בשעה 02:00 יצא מג"ד 599 לשטח עם פלוגה וי ועם פלוגת קורס מ"כים חרמ"ש "מקנס". הכוח סרק ממושכות, אך לא גילה דבר.

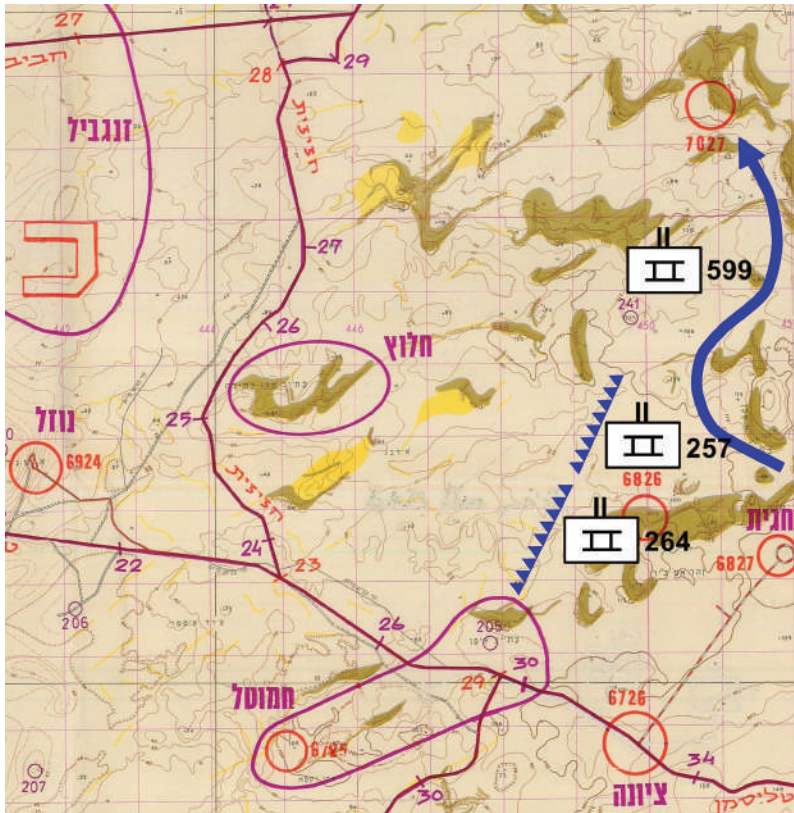
כביום הקודם, את הקו הקדמי בגזרת "טליסמן" תפס גדוד 257. עם אור ראשון זיהתה התצפית שב"חגית" פעילות התבצרות מצרית על דיונת "חלוץ", ולאחר דיווח למפקדת האוגדה ניתנה לחטיבה פקודה להיערך לכבוש את "חלוץ". גדודים 257 ו-264 נפרסו במרחב שממערב ל"חגית" והחלו לנהל אש עם מתחם "חלוץ" בטווח של כ-2,500 מ' ולטווח עליו ארטילריה. מסיבות שאינן ידועות לא התפתחה התקפת הסתערות על המתחם, אך דווח על פגיעות רבות בחי"ר המצרי המתחפר עליו. לקראת הצהריים התקבלו התרעות לגבי כוח טנקים מצרי הצפוי להגיע מאזור "זנגוויל", בתפר שבין אוגדות 162 ו-143. סגן מפקד אוגדה 162 דב תמרי זיהה ממסוק ניסיון פריצה של כוח טנקים מצרי שכבר עבר את ציר החת"ם "חזיזית" מזרחה ואותר באזור הדיונות שמצפון ל"חגית", אזור "אדום 7027". המח"ט חיים ארז הפנה את גדוד 599 לכיוון זה, ומהמסוק כיוון תמרי את טנקי 599 בין הדיונות לעבר הטנקים המצריים.

מג"ד 599:

אני עם פלוגה וי חברנו עם דוביק [סגן מפקד אוגדה 162] שהיה במסוק והוא ניווט אותנו לעמדות אש. התפרסנו, פתחנו באש

והשמדנו 5 טנקים. היה שם טנק שקצת הרגיז אותנו כי ראינו רק את המדפים שלו וראינו שאנחנו לא יכולים לדפוק אותו. אמרת לירון [מ"פוי] שינסה לאגף מדרום, לעלות על דיונה ולדפוק אותו מגבוה. ירון החל לנוע אבל הדיונה היתה תלולה והוא לא הצליח לטפס עליה. התחלנו להתקפל לפי פקודת המח"ט ואז פתאום הטנק הזה יצא החוצה עם האגף אלינו ונע דרומה, ושלושה טנקים שהיו מכוונים אליו דפקו אותו והוא נדלק. זה העלה את מוראל הגדוד בצורה קיצונית. נענו אחורנית, והמח"ט אמר לנו בקשר: 'עשיתם את עבודתכם להיום, לכו לנוח'.

לא אותרה חדירה מצרית נוספת בתפר שבין שתי האוגדות. בכך הסתיימה הלחימה במשולש "חגית"-7027-"חלוץ", ויחידות החטיבה חזרו להיערכותן הקודמת לאורך ציר "טליסמן".

גזרת הפעולה מול "חלוץ" ומצפון ל"חגית" ב-11 באוקטובר

קצת לאחר השעה 19:00 דיווחו כל יחידות החטיבה על כארבעה-חמישה עצמים זוהרים המתקדמים בשמיים ממערב למזרח. אלה היו טילי "קלט" שירו המצרים וכוונו למפקדת הפיקוד ב"דבלה" ולמתקני חיל האוויר באום מרגים, ברפידים ובביר-תמדה. עשרות מקלעי נ"מ - מצריים וישראליים - פתחו באש על הטיילים. לפחות טיל אחד הופל, ואת הקרדיט להפלה תבעו לעצמן יחידות רבות.

12-13 באוקטובר - רגיעה והכנות למבצע הצליחה

ביומיים הבאים הייתה רגיעה בקו החזית של החטיבה. הגדודים ניצלו זאת להתארגנות ולמנוחה. מחלקות טנקים נסעו בסבב למחנות טסה כדי להתקלח. הגיע ציוד חדש לטנקים - מקלעים, כנות מפקד, משקפות למפקדים והשלמות זיווד חסר. נוסף על כך הלוחמים קיבלו סרבלים, לבנים, גרביים וגטקס. חלק מהציוד הגיע מחו"ל, כתרומה שגייס מפקד האוגדה שרון ממקורבים בארה"ב.

בגדודים יישמו את לקחי הקרבות בשבוע הראשון, ובייחוד את נושא ההתמודדות עם טילי הנ"ט. המג"דים תדרכו כיצד להתחמק מטילי נ"ט - ירי לכיוון שממנו נורה הטיל, שבירת ההיגוי ב"זיגזגים" פראיים, וכמובן, היחלצות לאחור ככל האפשר. כמו כן נתלו "שוקולדות" של חוליות זחל על מעקי החי"ר של הטנקים לשחיקת אפקט סילון החלול במקרה של פגיעה מטיל או מאר-פי-גי.

ב-12 באוקטובר החליף גדוד 599 את גדוד 257 כגדוד הקדמי. ביום זה החלה יציאתן של יחידות החטיבה למשימות לקראת מבצע צליחת התעלה - מבצע "אבירי לב". בשעות אחר הצהריים נשלחה פלוגה מ' מגדוד 257, בפיקודו של המ"פ המקורי עודד מגידו, שחזר מבית החולים, למתחם "יוקון" שעל ציר "עכביש", לתרגול ואימון בגרירת גשר הגלילים. באמצע הדרך נקראה הפלוגה לחזור לגדוד בציר "טליסמן". האימון בוטל. לקראת לילה החלה כוננות מוגברת בכל יחידות החטיבה בשל התרעות על תקיפות קומנדו מצרי.

ב-13 באוקטובר החליף גדוד 264 את גדוד 599 כגדוד הקדמי. לקראת הצהריים נשלח כוח, ובו 11 טנקים מפלוגות ו' ו-ח' מגדוד 599, בפיקוד הסמג"ד יהודה טל, לימ"ח הגישור ברפידים, שם נמצאו 12 דוברות יוניפלוט. הדוברות היו ממותקנות לניוד על עגלות גרור מיוחדות, וטנקי

599 נועדו לגרור אותן ולקדמן בציר "פדוי" לכיוון כביש הרוחב. בשל תקלות בדוברות ובטנקים נָרַר הכוח רק שמונה דוברות. בשעת לילה מאוחרת נכנס הכוח לחניון לילה ב"ערבסקה 73" שבואדי אום-חוייב, כ־5 ק"מ ממזרח לכביש הרוחב וכ־30 ק"מ מדרום-מערב לטסה, כשהטנקים נשארו רתומים לדוברות להמשך תנועה.

פרק י'

14.10 - קרב שריון בשריון

מתחילת המלחמה, במטה הכללי ובפיקוד הדרום הייתה ציפייה לצליחת הדיוויזיות המשוריינות המצריות במטרה להרחיב את ראש הגשר לכיוון המעברים ההרריים ומתקני הפיקוד שבמרכז סיני. ב־12 באוקטובר הגיעה ידיעת מודיעין שלפיה המצרים עומדים לפתוח בשלב הבא של המלחמה - פיתוח המערכה מזרחה. בליל 12-13 באוקטובר צלחה את התעלה חטיבת שריון 1 של הדיוויזיה המשוריינת 21, והצטרפה לחטיבת השריון 14 המצרית, מאותה דיוויזיה, שכבר הייתה ממזרח לתעלה מתחילת המלחמה. בבוקר 14 באוקטובר יצאה המתקפה המצרית לדרך לכל רוחב החזית, וכאשר המאמץ העיקרי שלה היה התקפת דיוויזיה 21 על הקו שהחזיקה אוגדה 143.

בגזרת החטיבה תקפה חטיבה 14 המצרית, בעוצמה של שני גדודי טנקי טי־55, כ־65 טנקים. את פני ההתקפה קיבל גדוד 264, שביום הקודם תפס את רכס "ציונה" עם כעשרים טנקים.

ההתקפה המצרית נפתחה בהפגזה ארטילרית מסיבית על רכס "ציונה". בחסות המיסוך הארטילרי החלו הטנקים המצריים להתקדם בשתי שדרות גדודיות מדרום לציר "טליסמן". הטור הדרומי יצא מהפתחה הצפונית של "מכשיר", ובחסות האבק והעשן מן ההפגזה הגיע ראשו בשעה 07:15 בערך למרחק של מטרים ספורים מעמדות הטנקים של גדוד 264. תוך זמן קצר נדלקו כעשרה טנקים מצריים. טור נוסף יצא מאזור "פוטון 30" לכיוון צומת "ציונה". עתה הכניס המח"ט את גדוד 257 (כעשרים טנקים) לעמדות מצפון לציר "טליסמן", באגפו הצפוני של הכוח המצרי. בפריסה זו כיסה

כל אחד משני גדודי החטיבה את השטחים המתים מבחינת תצפית של הגדוד השכן.

המח"ט חיים ארז:

בשעות הבוקר עמדנו ליד גיורא. התחילה לרדת ארטילריה רצינית מאוד על העמדות של גיורא, מיסך את הכל, לא ראו שום דבר, כאשר זה היה עניין של כחצי שעה. וטנקים אזו קצת קדימה ואחורה, כאשר גיורא לא נתן להם לרדת מהעמדות. כשהתפזר האבק ראינו טנקים מצריים על העמדות של גיורא. הטנק הראשון היה טנק שעמד בין שני טנקים של גיורא. אנחנו עמדנו כ־50 מ' אחורנית. דפקנו אותו, ובאותו רגע הטנקים של גיורא התחילו לראות מה שקורה בשטח והתחילו לדפוק את האויב הקרוב. לשמעון שהיה קצת מאחור על ציר 'טליסמן' נתתי הוראה לרוץ קדימה להיערך מצפון לאורך ציר 'טליסמן', להתפרס מהכביש שמוליך ל'חגית' עד אזור 'סגול 205' ולדפוק את המצרים מהאגף שלהם. נוצר מצב שגדוד 264 דופק את המצרים בחזית וגדוד 257 יצר מארב מצפון ל'טליסמן'. את כל מי שגיורא לא ראה, ראה שמעון. אמרתי לגיורא שיש לו לפני העמדות הרבה טנקים מסתובבים. הוא לא ראה אותם מכיוון שזה היה במורד המדרון. את הטנקים האלה אנחנו דפקנו מפה יחד עם שמעון. מי שעמד באזור "ציונה" ראה את כל מי שטיפס למעלה והגדוד של שמעון ראה את הגיאיות מהצד. ולכן הקרב התנהל פה די הרבה זמן מכיוון שכל פעם היה מתגלה עוד טנק.

מג"ד 264 גיורא לב:

פריסת הגדוד: ברגר [מ"פ ג'] עם 4 טנקים ומחלקת חרמ"ש ב'חגית', ביטליסמן 34' מצפון לכביש ג'ון [מ"פ כ'] עם 3 טנקים ובאותו מקום מדרום לכביש אדרת [סמ"פ ג'] עם 4 טנקים, נדב עם הפלוגה [א'] יחד איתי באזור האנטנה כ־1.5 ק"מ מזרחה ל'טליסמן 34'. בשעה 07:00 בערך התחילה ארטילריה צפופה מאוד על קו העמדות, כאשר גם ג'ון וגם אדרת מדווחים לי שזה מדויק מאוד ממש לפני הקנים. אני וטנק מח"ט התחלנו להתקרב לאזור הזה. בערך אחרי 20 דקות נפסקה הארטילריה. אני עוד לא ראיתי דבר אבל קיבלתי דיווח גם מג'ון וגם מאדרת שהם דופקים טנקים ממש בקו העמדות. אני והמח"ט מיד הגענו

ושם היה טנק אחד שעלה בין הטנק של אדרת ובין הטנק שלי. אני מ'40 מ' בירי מפקד החטאתי אותו. טנק מח"ט הוריד אותו כשהוא היה קצת מאחורי ומימין. היו בערך 6-7 טנקים בקו העמדות שלנו. באותו זמן קיבלתי דיווח מברגר שהיה ב"חגית" ש-300 מ' מאיתנו יש גם כן טנקים רק שאנחנו לא רואים אותם. הוא ביקש להתקרב ולעלות עליהם ואני שללתי, פחדתי שהוא ידפוק אותנו כי זה היה קרוב מאוד, מה עוד שמ"פ החרמ"ש ב"חגית" דיווח שטנקים מתקיפים גם אותו. ברגר עלה ב'חגית' לתצפית וראה שתנועת הטנקים לא בכיוון מאיים. הוקל לי, הורדתי את ברגר לאורך הכביש מ'חגית' דרומה ל'ציונה' והוא נכנס מצפון לציר 'טליסמן'. הוא בא עם 4 טנקים וזה היה בסדר גמור. הוא זיהה טנקים 300-400 מ' מהעמדות שלנו ודפק אותם. היה גל של 6-7 טנקים שאני לא ראיתי אותם. העליתי את פלוגה א' ל'סגול 203' ואז המצב היה יפה מאוד. 7 טנקים ב'טליסמן 34', 4 טנקים מצפון ל'ציונה' ופלוגה א' על 'סגול 203'. פלוגה א' ירתה מ'203 לטווחים ארוכים מעבר ל'סגול 205' והיא החטיאה. בזמן שפלוגה א' התחילה לטפס ראיתי את הגדוד של שמעון נכנס מצפון לכביש, שמעון הזהיר אותי מטילים בצד הדרומי שלי. בא מטח טילים די גדול, נדב אפילו לא ראה את זה. הזהרתי אותו והוא בריצה שלו על 203 קבוצה של כ-15 טילים נפלו מאחוריו כלומר ממזרח לו. כנראה שאת הטילים ירו מאזור 'פוטון-טליסמן'. מה שהסתבר שההתקפה זה גלים של 7-8 טנקים כשהמרחק בין גל לגל זה כ-500-700 מ'. הרבה טנקים היה קשה לי לראות מהחזית. רק בזמן שהם טיפסו למעלה דפקנו אותם, וראיתי שבמקביל גם הטנקים של ברגר וגם הגדוד של שמעון דופקים מצפון לדרום ומשמידים טנקים. בכל פעם שכבר חשבנו שהכל נגמר פתאום צץ עוד איזה טנק ממרחק של 200 מ' ועוד אחד וכך הלכו מטחים. בערך בשעה 11:00 התחלנו לדלג טנק טנק למילוי מאחור. הסמג"ד פרס תחמושת כ-7 ק"מ לאחור. בערך בין 14:00-15:00 כבר נגמרה לי התחמושת וביקשתי רשות להתקפל. אז גם הגדוד של שמעון התחיל להתקפל ונכנס הגדוד של עמי במקומי.

מ"פ כ' ג'ון זילברמן:

עם בוקר התחילה ארטילריה לאורך כל אזור 'חגית' ו'ציונה'. אחרי כ-20 דקות, כשנפסקה הארטילריה עלינו לעמדות תצפית

ואז זיהינו טנקים. אני זיהיתי ארבעה טנקים באזור מערבית ל'ציונה', כ־800 מ'. התותחן שלי עבד בצורה פנטסטית ותוך שניות ספורות הושמדו הטנקים האלה. אדרת [סמ"פ ג'] עלה באותו זמן לעמדות והוא התחיל לדפוק מהצד השני של הכביש. תוך זמן קצר הגיעו גיורא ונדב ואז אני עברתי עם עוד טנק לצד הדרומי, נשאר רק יוסי הכט בצד הצפוני. יחד עם אדרת פרסנו והתחלנו לדפוק טנקים. טנקים הגיעו ממש בגלים כפי שגיורא תיאר. הטנקים הראשונים שראינו אחרי הדפיקות הראשונות פה היו טנקים ממש מטווחים קרובים של 500-600 מ'. היה טנק ממש קרוב אלינו וכנראה שמישהו מהפלוגה של אדרת הכניס לו מטווח 0. יותר מאוחר התחילו להגיע טנקים מציר 'פוטון' ואז לא הייתה בכלל בעיה לדפוק אותם כי ברגר היה מדווח על התנועה שלהם בכיוון צפון מזרח. ככה עמדנו עד 11:00-12:00, לי נגמרה כבר הבטון. כשחזרתי מתיחמוש הטנקים שנשאר באזור 'חמוטל' בטווחים של 2300-3000 מ' התחילו להידפק. הטנק של יוסי הכט שנשאר מצפון לכביש בערך ב־11:00 נפגע.

סמ"פ ג' סגן יונתן אדרת:

בסביבות שעה 08:00 התחילה הפגזה רצינית ביותר כאשר הם פתחו בה גם עלינו ובעיקר בפתחה בין 'מכשיר' ו'חמוטל'. מיסוך רציני ביותר. דיווחתי לגיורא שאני חושב שהם מתכוונים לפרוץ מהכיוון הזה. העליתי את כל הטנקים לעמדות ובאמת אחרי כמה דקות הופיעו שני טנקים ראשונים כקילומטר דרומה לצומת 'טליסמן-פוטון'. פגענו בראשון. אני היחיד שראיתי אותו מכיוון שעמדתי ממש במקום גבוה שולט ובזכות הראשון גם השמדנו את השני. כשנדב התחיל לעלות לכיוון הדיונה באמת ראיתי גם את המטח טילים הזה. הוא פגע בערך בשטח ביני ובין נדב. הם פגעו קצר. טנקים התחילו להגיע מכיוון 'חמוטל' לאורך ציר 'טליסמן' ואז הזזתי את כל המחלקה יותר קרוב לכביש. ג'ון עמד מצפון לכביש, אני עמדתי מדרום לכביש. אז הגיעו הטנקים, טווח הירי היה בערך 700 מ'. בגלל תנאי השטח לא ראינו את הטנקים שהיו מ־600 מ' ובטווחים יותר ארוכים. ראוי לציין שהיתה שם ארטילריה מאוד רצינית וכל הזמן הודיעו לנו שיורים עלינו זרחן ומסמנים אותנו, והחבר'ה ממש ישבו למעלה בעמדות כדי לראות טוב את הטנקים שמתקרבים ואף אחד לא

ירד לעמדה אחורית וכולם עבדו כמו שדים. ברגר עמד באזור 'חגיית' והוא דיווח שהוא מזהה נגמ"שים מצריים שנעים לכיוון שלו ופתח עליהם באש והשמיד אותם. כשהוא שמע את השמחה באזור שלנו הוא ביקש לבוא למקום שבו אני נמצאתי ולהשתתף בחגיגה. המג"ד נתן לו אישור והוא תפס עמדות באגף כך שהוא ראה את כל הטנקים. בשלב יותר מאוחר התחלנו להעסיק את הטנקים שהיו באזור 'חמוטל'. הטנקים היו לרגלי הדיונה הארוכה. בשלב מסוים היו חלק שניסו לטפס על הדיונה הגבוהה ולברוח. לרגלי הדיונה הזאת היו כ-5-7 טנקים. פגענו בטנק אחד בסיפון והצוות קפץ. אחר כך הוא עלה על הטנק, המשיך לנסוע ולא הצלחנו לפגוע בו. בהתחלה ירינו חשי"ם, היה קשה מאוד לזהות פגיעות ולכן עברנו לירי מעיד. למרות שזה טווח ארוך היה קל מאוד לבצע תיקונים, אבל לא הצלחנו לפגוע כי הטנקים השתוללו בשטח.

לאחר כשעה וחצי עד שעתיים של התכתשות נבלם הכוח המצרי כשהוא מותיר בשטח כ-15-20 טנקים בוערים או פגועים. חלק מהכוח המצרי נסוג, חלק מהטנקים המצריים הצליחו למצוא מסתור בקפלי קרקע בשטח, ומדי פעם הגיחו וירו לעבר הטנקים שמולם. בשעה 11:00 בערך נפגע הטנק של יוסי הכט מפלוגה כ' שהיה בעמדות ברכס "ציונה" מכדור ח"ש של טנק מצרי, ואנשי הצריח שלו נפגעו. המצוד אחר הטנקים המסתתרים נמשך כל שעות הבוקר.

כאמור, גדוד 257 התמקם באגף החטיבה המצרית. פלוגה ל' תפסה עמדות והתחילה להשמיד טנקים מצריים על ציר "טליסמן" ובקרבת צומת "ציונה". בהמשך נשלחה פלוגה מ' להשתלט על "סגול 205" בחלק הצפוני של "חמוטל". במהלך תנועתה נתקלה בטנקים מצריים ובחוליות נ"ט שארבו לה למרגלות "סגול 205". טנק 3א' נפגע, ומפקדו יורם זינגר נהרג ונותר נעדר בשטח. בעקבות ההיתקלות התרכז גדוד 257 בעמדות השולטות על צומת "ציונה".

מג"ד 257:

תוכנית המח"ט היתה למארב חטיבתי קלאסי כאשר ככוח בולם שימש הגדוד של גיורא שעמד באזור 'ציונה', והכוח ההולם היה הגדוד שלי, שעלינו הוטל לרוץ קדימה מערבה ולהתפרס מצפון לכביש בין אזור העמדות של גיורא ועד לאזור 'סגול 205'. לרשות

הגדוד עמדו שתי פלוגות טנקים: פלוגה מ' ופלוגה ל'. טנק קש"א היה לידי. התחילה הפגזה ארטילרית נוראית ופתאום התחיל טפטוף שלזרחן. הקש"א אמר לי שאולי המצרים מסמנים למטוסים שלהם איפה לתקוף. אמרתי לו שיסמן את 'חמוטל'. גדוד ה-120 סימן את 'חמוטל' בזרחן ואז היתה התקפה של מטוסים מצריים שירדו על 'חמוטל'. הטנקים המצריים נסעו מכיוון 'חמוטל' ל'טליסמן' במגמה מזרחה. פתחנו באש. הפלוגה של יוסי היתה קצת יותר יעילה. הטנק שלי דפק שם כמה טנקים, והטנקים אני חושב שאפילו לא ידעו מאיפה הם חטפו. בנוסף לזה היו נגמ"שים שהתרוצצו בין הטנקים. נגמ"ש אחד הסתער לכיווני, חטף מעידך מטווח 400 מ' ובזה הוא נגמר. פלוגה מ' היתה קצת יותר מאחור. כשהמהומה התחילה צרפתי אותו ורצנו קדימה להגיע לאזור 'סגול 205'. יוסי נשאר להשלים את העבודה ואני הצטרפתי לפלוגה מ'. עודד ניהל שם קרב, מ-205 ומזרחה. עודד דיווח על טנק אחד שנפגע לו, זה היה הטנק של יורם. ראיתי שהמהומה מתחילה להיות עם חי"ר אז הזזתי אותו אחורה. בשלב הזה בטנק שלי נשארו 3 חלולים. על הכביש ראיתי שני טנקים מסתובבים בטווח של 3000 מ', דפקנו אותם ובזה גמרנו את תחמושת התותח. לאחר שקיבלתי את עודד אחורה בגלל הבזקות והטילים שעפו פה, הסתבר שכל המקום שבו תפסנו את העמדות היה שורץ חי"ר עם בזקות ועם מקלעים וכמות מזוודות לא מבוטלת. אישית עם מקלע מפקד אני חושב שגמרתי חצי בטן של תחמושת קלה, וגם טנק הקש"א שלי. אז באמת נורו כמה טילים לכיוון גיורא והזהרתי אותו שיורים, ואפילו הגיעו למרחקים של 7-10 מ' מהטנק שלי. אני חושב שהם חשבו שהטנק נתקע, אז לקחתי את הטנק שלי ואת טנק הקש"א והתקפלנו אחורה. בנקודה זו היינו כבר ריקים מתחמושת והיינו צריכים למלא מחדש. זה היה כבר בסביבות שעה 14:00. קיבלתי פקודה להתקפל אחורה. קיבלתי את הפלוגות ופגשתי את יהודה הסמג"ד של עמי שהוא בא להיכנס במקומי לשטח. נפגשנו באזור 'ציונה' ועל שטח גבוה שם הסברתי לו מה קורה.

מג"ד 257 שמעון בן-שושן

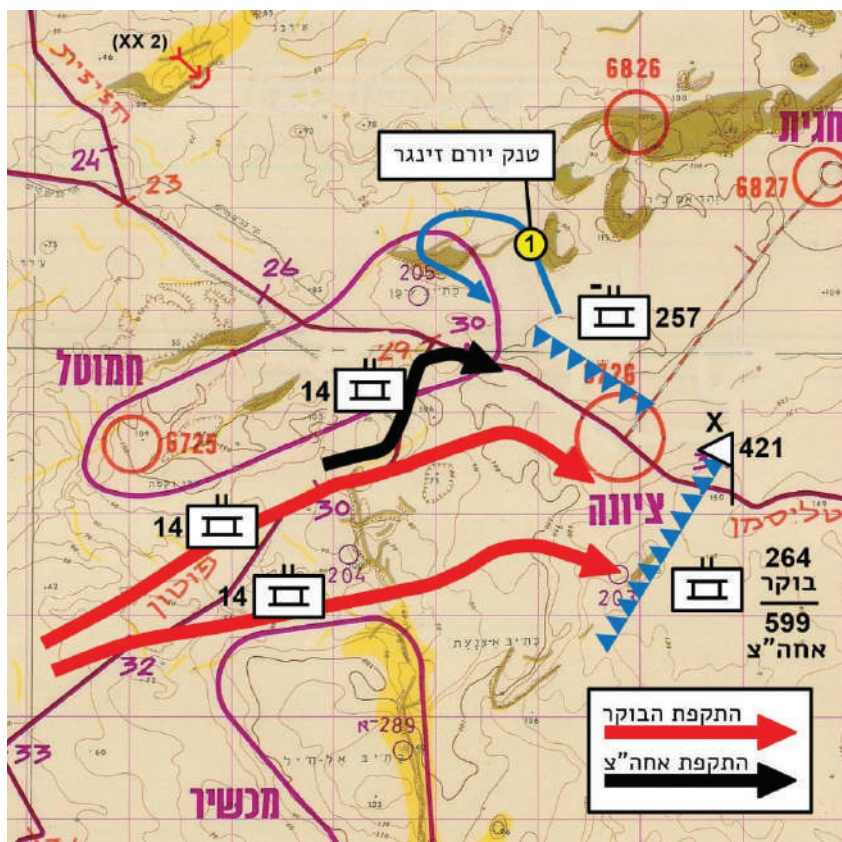
מ"פ לי יוסי שרון:

הפלוגה שלי היתה פרוסה על הרכס בצורת חצי קשת על מנת לאבטח את עצמנו מכל הכיוונים. הבחנתי מכיוון צומת 'פוטון-טליסמן' מאחורי הרכס בעשן ואבק של טנקים מתקרבים. לא היה שם הרבה חי"ר, היו איזה 2-3 חוליות שירינו עליהם מקלעים והם נעלמו. הם הופיעו בטווחים די קרובים, ירינו והם יותר לא נראו. נתתי פקודה לפלוגה להתכונן לירות שמאלה. צידדנו קנה לפי האבק והתחלנו לראות את האנטנות שלהם. הם נסעו עם מדפים פתוחים עם הראש בפנים. ראינו את האוזניים. ברגע שהגיעו לנקודת המים הם היו גלויים ואז התחלנו לדפוק אותם. סה"כ זה היה די מהיר. המצרים לא ידעו מה קורה. מכל הטנקים שעברו שם שניים הסתובבו ותפסו עמדות כלפינו באזור נקודת המים של 'ציונה' וירו נדמה לי לכיוון ליס, וזה פגע כ-50 מ' ממני. גם שניהם הושמדו. לאחר מכן היה שם עוד טנק שלמרות שספג פגיעה ועלה ממנו עשן התחיל לצודד לכיוון שלנו וגם הוא נדפק. מאוחר יותר הגיע יוחי גלעד ז"ל [מ"פ ח' 599] עם 4 טנקים, החליף אותי ונענו לאחור להתארגנות.

מ"פ מ' עודד מגידו:

שמעון בחיפוי שלי הכניס את יוסי לעמדות ואמר לי לבוא ולתפוס מימינו, כאשר הוא אמר לי להיזהר מכל נושא הצפון צפון-מערב, אזור 'חלוץ'. כל הזמן ראינו שם אבק מהאזור הזה. הגעתי מאחורי העמדות של יוסי כאשר יוסי כבר עמד וירה על הטנקים. לפלוגה שלי לא היה מקום להיכנס. אני אישית נכנסתי, השתחלתי בין טנקים של יוסי להשתתף בחגיגה, אבל להכניס עוד טנקים שלי שם לא היה מקום. כשעליתי לעמדה ראיתי תמונה כזאת: עומדת שדרה של טנקים, בין 'פוטון' לקו 'חגית-ציונה', זאת אומרת עם הפנים לגיורא עמדה שדרת טנקים, אני מעריך בין 10-15 טנקים, צפופים למדי, אחד אחרי השני, קנים כולם לכיוון גיורא, לא ראו אותנו בכלל באגף. הטנקים של יוסי עוברים אחד אחד מהראשון לשני לשלישי ומדליקים אותם. מהשדרה הזאת אני דפקתי גם כן שניים. בינתיים כשמעון ראה שלפלוגה שלי אין מקום להיכנס, שלח אותי לתפוס את 'סגול 205'. כשעליתי לקו הרכס של 205 פתחו עלי באש שלושה טנקים שהיו בעמדות בצומת 'פוטון'. עשיתי היחלצות לאחור, ובשלב הזה הטנק הימני של מחלקת החיפוי (טנק 3א' של יורם זינגר) נדפק, כנראה מכיוון 'חלוץ'. דיווחתי לשמעון, ושמעון נתן לי פקודה להחלץ לאחור... ניצבנו בקו ממערב לציר 'חגית'. הגיע למקום המח"ט ונתן הוראה ליוסי שרון להיכנס חזרה איזה 1500 מ' פנימה לכיוון מערב. הטנקים שיוסי עמד במארב לגביהם התחילו להופיע וגם רוב החגיגה הזאת יוסי זכה בה, כי מעט מאד טנקים יצאו מהשטח שיוסי טיפל בו. מכל מה שיצא מפה אני הצלחתי לדפוק טנק אחד בטוח, ונגמ"ש אחד בספק כי פגענו בו והוא לא בער. אלי הרי ירה במשהו אבל אני לא חושב שהוא פגע. ואז קיבלנו הוראה, זה כבר היה בסביבות 14:30-15:00, לצאת אחורה לבצע 'מלא מחדש', והחליפו אותנו שם טנקים של עמי. מה שאני רוצה לציין לגבי השב"ש זה שמאד הרשימה אותי הפעלת הארטילריה שלהם. איפה שאנחנו תפסנו עמדות לא עברו חמש דקות וכבר ירדו שם פגזים, בכל מקום. זה עבד אצלם מצוין. אני גם זוכר שהיה גם רסיק אויר כי משהו התפוצץ ולא ראינו שום אבק.

כפי שתואר, בהתקפת החטיבה המצרית השתתף חי"ר על נגמ"שים, שירד מהכלים והפעיל טילי נ"ט ואש מקלעים לעבר עמדות הטנקים של החטיבה. בכל מהלך היום הפעילו המצרים ביעילות רבה את הארטילריה שלהם על עמדות הטנקים של החטיבה. הופעלו גם פגזי רסיק-אוויר, וזרחן לסימון. כמעט בכל מקום שבו עלתה יחידת טנקים של החטיבה לעמדות, בתוך זמן קצר היא החלה לספוג אש ארטילרית. אולם למעט פגיעה קלה בטנק של גדוד 599 בשעות אחר הצהריים לא נגרמו אבדות משום שהפגזים נבלעו ונקברו בחול הדיונות.

קרב שריון בשריון ב-14 באוקטובר בגזרת החטיבה

בקרבות הבוקר שימש גדוד 599 עתודה חטיבתית. כזכור, אחד עשר טנקי הגדוד בפיקוד הסמג"ד נשלחו בבוקר הקודם לרפידים כדי לגרור דוברות, וכוח זה חנה בלילה, רתום לדוברות, בוואדי אום-חושייב, מדרום-מזרח

לטסה. עם אור ראשון נקרא כוח הסמג"ד להתנתק מהדוברות ולהצטרף לגדוד. בשעה 14:30 בערך יצאו שני הגדודים שהשתתפו בקרב הבוקר למילוי מחדש ולהתארגנות לקראת משימות הלילה, וגדוד 599 נכנס לעמדות בקו "ציונה".

משעות הצהריים מעמדות חטיבה 14 הישראלית שבדרום הגזרה נצפו ריכוזי שריון מצרי באזור א־טאליה ועל ציר "פוטון" ממערב ל"מכשיר". ריכוזי כוחות אלה היו למעשה היערכותן של שתי חטיבות דיוויזיה 21 - 14 ו-18 - להתקפה נוספת. בשעות אחר הצהריים עשה כוח מאחת החטיבות הללו ניסיון נוסף לפרוץ בגזרה, כאשר גדוד שריון מצרי נע צפונה על ציר "פוטון" לכיוון "טליסמן". גדוד 599 החל לפגוע ברק"ם שהגיע על ציר "פוטון" בטווחים רחוקים, ולאחר שהושמדו כעשרה טנקים ונגמ"שים בקטע שבין "פוטון 29" (צומת "טליסמן") ל"פוטון 30", נסוג שאר הכוח המצרי לעומק המערך המצרי ב"חמוטל"- "מכשיר".

מג"ד 599:

אני עליתי יחד עם ירון [מ"פ ו'] שבינתיים הגיע עם הסמג"ד ועם יוחי ז"ל מרפידים, אחרי שהם גררו את הדוברות. הם הצטרפו אלינו ואנחנו נענו קדימה, ירון ואמנון מ"פים ו' רז' והחלפנו את הגדוד של גיורא. גיורא הסביר לי שבשטח בגבעות האלה יש כמה טנקים מצריים מסתתרים. הכנסנו את פלוגה ח' והסמג"ד לאזור שמצפון לציר 'טליסמן' במקום שעמד שמעון. מה שנע בשטח דפקנו. ראיתי טנק אחד שעמד כשעתיים ואחר כך הסתלק. היו כמה טנקים כאלה. לקראת דמדומים, עמדנו כבר לרדת מעמדות כי היו תנאי ראות ממש גרועים, ירון צעק לי שהוא מזהה על ציר 'פוטון', בדיוק בעיקול שלו, כמות גדולה של טנקים נוסעים צפונה. עלינו חזרה. ירון פתח באש. אני לא ספרתי כמה אבל עשר מדורות בטח היו שמה. היה קשה לראות, זה היה ירי בתנאים קשים. זה נגמר, נשארנו לעמוד בעמדות.

מ"פ ו' ירון מירון:

בסביבות השעה 05:00 קיבלנו קשר מהגדוד לנוע מיד לטסה. התנתקנו מהדוברות ונענו לטסה. הצטרפנו לגדוד. עד הצהריים לא עשינו כלום. טיפטה עלינו קצת ארטילריה. לאחר מכן החלפנו את גדוד 1 [264] כשהפלוגה שלי נפרסה מ'ציונה' לכיוון דרום. מה

טנקים מצריים שהושמדו ב-14 באוקטובר בגזרת החטיבה (כפי שזוהו בתצ"א מ-19 באוקטובר)

שראינו זה הרבה מדורות, הרבה טנקים מושמדים. לא ירינו על טנקים שלא ראינו בוודאות שהם חיים, או שיש עליהם מישהו. סה"כ עד לשעות הערב נראה לי שהשמדנו שלוש או ארבע מטרות, אחד מתוכם נדמה לי שהיה נגמ"ש. לקראת דמדומים אחרי שהשמש כבר שקעה, החלטתי פעם אחת לקראת הסוף לעלות לעמדה גבוהה. היתה שם בעייה של שטח מת, השטח הנמוך הקדמי. עליתי ממש גבוה ואז זיהיתי על ציר 'פוטון' את התנועה. זה היה רק"ם שיצר די הרבה אבק, היו שם אני מניח טנקים וגם נגמ"שים. מיד נתתי פקודה לפלוגה לעלות לעמדות, ובמקביל הודעתי למג"ד. עלינו וממש ככה בדקות האחרונות של אור עם אבק שהיה דווקא לכיוון שלנו, עם שמש ששקעה מולנו, הצלחנו

לירות לטווחים של 2500 מ'. אני מניח שהשמדנו בין שמונה לעשר מטרות, ומיד ירדה החשיכה. ביקשנו תאורה. התאורה היתה לא יעילה. יותר מאוחר נעתי עם הפלוגה ל'טליסמן 39' לתיחמוש ותידלוק.

על פי סיכומי דיווחי המ"פיים והמג"דים, ביום הקרב השמידה החטיבה 61 טנקים מצריים. בדיקה יסודית של הנתונים, המבוססת על דו"חות מודיעין ועל ניתוחי תצ"א, מלמדת שהושמדו 40-45 טנקים. יש להניח שהפער נובע מהשמדת יתר (overkill - ירי חוזר על טנקים שכבר הושמדו), המדווחת בתחקירים עצמם. ייתכן גם שחלק מהטנקים שנפגעו הצליחו להיחלץ או נגררו לאחור.

בחטיבה נהרג המט"ק יורם זינגר מפלוגה מ'257, וכחמישה נפצעו. שני טנקים נפגעו, אחד נשאר בשטח.

* * *

בתום יום הלחימה עברה החטיבה להתמקד במשימתה הבאה: לשמש כחטיבה האחראית לשינוע אמצעי הצליחה במבצע "אבירי לב". מפקדת החטיבה וגדודים 264 ו-257 עזבו את גזרת "טליסמן" שבה החזיקה החטיבה ממוצאי 8 באוקטובר, והתרכזו באזור "יוקון", שעל ציר "עכביש". ברכס "ציונה" השאירה החטיבה את גדוד 599, שימשיך להחזיק לבדו בגזרה עד שלמחרת יחליפו גדוד מחטיבה 500.

על גדוד 257 הוטל לגרור את גשר הגלילים. פרט למג"ד, איש בגדוד לא ראה את הגשר מימיו, ולכן נדרש הגדוד לתרגל את גרירת הגשר במשך הלילה, והכוונה הייתה להשיג בכך שתי מטרות: ללמוד את טכניקת הגרירה ולקדם את הגשר במספר קילומטרים לעבר נקודת ההשקה המתוכננת לו בליל המבצע. כאשר הגיע הגדוד ל"יוקון", דיווחה תצפית של האוגדה על נחיתת כשבעה מסוקי אויב במרחק לא רב מדרום למתחם. טנקי גדוד 257, שזה עתה הגיעו לאזור, נערכו מדרום למתחם. האגד הארטילרי האוגדתי הופעל, ומספר פגזי זרחן שנפלו בטווח קצר מהכוח גרמו למפקדים במקום לחשוב שהמתחם מותקף מקרוב, ובעקבות זאת הטנקים החלו לשטוף את השטח שלפניהם באש מקלעים. בשלב מסוים הופסקה האש, והוזעק כוח אוגדתי שסרק את השטח שמדרום ל"יוקון". בינתיים חזרו טנקי גדוד 257 לתוך המתחם, ופלוגה מ' נרתמה לגשר. כעת החל תרגול רב תקלות שהתמשך כל הלילה, התקלות אירעו בשל חוסר הניסיון של הכוח בגרירת הגשר - "מפלצת" באורך 180 מ' ובמשקל כ-350 טון, בשל העייפות הרבה

של הצוותים, שהגיעו למשימה לאחר יום לחימה ארוך בקרב השב"ש, ובשל הטופוגרפיה שבציר הגרירה. למרות כל אלה קודם הגשר בכ-2.5 ק"מ, ובסיום הגרירה לפנות בוקר קבע סגן מפקד האוגדה שפיקד על הפעולה כי "הגדוד רכש את המיומנות".

מג"ד 257:

התרגולת היתה ששמונה טנקים גוררים את הגשר. זאת ידעתי מהחזרות שהיו בסכר רואיפה, וגם מתירגולים אחרים שהכרתי, אבל בסכר השטח היה מישורי, ללא עליות, סיבובים והפרעות כלי רכב. אנחנו רתמנו עשרה טנקים במקום שמונה, כדי שלא תהיינה בעיות כוח. אני הייתי הטנק הקדמי שנרתם לגשר. עוד ארבעה טנקים קדימה, טנק אחד לבלימה, ועוד ארבעה בצדדים. הבעייה בליל התירגול היתה העייפות. כי עם הפקודה 'היכון לתנועה, נוע' חלק לא היו שומעים כי נרדמו, והיה צריך לעבור מאחד לאחד ולהעיר אותם. בירידות הגשר עלה על הטנקים, הטנקים הסתובבו והכבלים נקרעו. לבסוף הצליח ניסיון גרירה של עשרת הטנקים למרחק של 3-4 ק"מ. עם דמדומים גמרנו את התירגול. אי אפשר היה להמשיך כי האנשים היו עייפים, וגם כמעט היה בוקר, היה חשש מארטילריה ומתצפית קרקעית שתגלה את הגשר. ההנדסה התחילה להרים סוללה מסביב לגשר ולהסוות אותו.

מ"פ מ':

שמעון המג"ד בראש. הפלוגה כולה ברשת הקשר הגדודית. התרגולת היא שלפני תחילת תזוזה עורכים בדיקת קשר שבמסגרתה מדווחים כל הטנקים, לפי הסדר, שהם מוכנים. עם דיווח הטנק האחרון ניתנת פקודת התזוזה. מיכה, בטנק הבולם, מדווח מוכן. ניתנת פקודת תזוזה, אבל בפרק הזמן הקצר של דיווח הטנקים כבר הספיקו צוותי הטנקים הראשונים להירדם. מתחילים מחדש בבדיקת הקשר. אחד הטנקים אינו עונה - כל הצוות נרדם. ניגשים להעירם. מתחילים מחדש. הפעם כל המפקדים ערים ועונים, אולם משניתנת פקודת התזוזה מסתבר שחלק מהנהגים נרדמו. וכך חוזרת ונשנית התמונה. סוף סוף מתחיל העסק לרוץ, קולו של שמעון כבר ניחר. מגיעים לירידה. הגשר מתחיל לרוץ מהר מן הטנקים ומטפס

על טנק המ"פ. רגע מבעית. עודד ומזר עומדים בצריח ורואים את המפלצת האימתנית רצה לקראתם ומטפסת על הסיפון במהירות. למרבה המזל נעצר הגשר בסל הצריח. אין נזקים רציניים ושוב יש להסתדר מחדש, למתוח כבלים, לתת התראה, והצוותים נרדמים, ומתחילים מחדש. כך נמשך התירגול עד השעות הקטנות של הלילה. בכל זאת הצלחנו לגרור את הגשר כברת דרך, וההרגשה היא אופטימית, נראה שנצליח במשימה גם 'על רטוב'. נכנסים לחניון לצידי ציר 'עכביש'.

פרקי"א

15.10-16.10 - חטיבת

הצליחה

יחידות החטיבה התעוררו בבוקר 15 באוקטובר ליום התארגנות, טיפולים בטנקים ובצל"ם, קבוצות פקודות, ומנוחה לקראת משימתן במבצע "אבירי לב" - הובלת אמצעי הצליחה. במסגרת חלוקת המשימות האוגדתית קיבלה החטיבה את האחריות לכל נושא הצליחה. לשם כך צוותו לה שני גדודי גישור - גדוד דוברות היוניפלוט 630 וגדוד התמסחים 634, יחידה מ"יפתח" האחראית לגשר הגלילים, שתי פלוגות הנדסה - פלוגת חה"ן ופלוגת צמ"ה (ציוד מכני הנדסי) מגדוד ההנדסה האוגדתית 229, ומחלקת טג"ש (טנקי גישור) מגדוד 606. כמו כן קיבלה החטיבה את פלוגת הנגמ"שים "מקנס" - פלוגת קורס מ"כים חרמ"ש של בית הספר לשריון, ואת "כוח רומאי" - כוח סיור אוגדתי בפיקודו של סא"ל אמציה חן (פאצ"י) שהורכב מיוצאי סיירת "שקד".

בשעות הבוקר השתתפו המח"ט ומטהו בקבוצת פקודות אוגדתית למבצע "אבירי לב", ומייד לאחריה החל התכנון החטיבתי. על גדוד 264 הוטלה האחריות לדוברות: גרירת דוברות גדוד הגישור 630 מאום-חושייב וליווי גדוד דוברות התמסח. על גדוד 257 הוטל להמשיך במשימת גרירת גשר הגלילים. גדוד 599 נועד לאבטח את תנועת גשר הגלילים במהלך הגרירה.

המח"ט:

בשעה 14:00 קיימנו קבוצת תכנון עם המג"דים של ההנדסה. היו שם כל המומחים של הצליחה. אבי זוהר וג'ורגי. כולם היו שם במבוכה מוחלטת, פחדו לתת עצות ופחדו לדבר. הם אמרו תעשה מה שאתה רוצה. האמת היא שהמצב היה מאד לא נוח

מכיוון שהציוד היה מפוזר בכל הארץ, והיה חוסר בטחון מוחלט ביכולת לבצע את הדבר הזה. קיבלנו טג"שים ר-22 טרקטורים מכל המינים. אנשי ההנדסה היו חיוורים בצורה מוחלטת והיה ברור שפה עצות טובות לא נקבל. לכן, כיוון שעל המג"דים אני סמכתי, ההחלטה היתה כזאת: כל גדוד קיבל משימה וקיבל ת"פ מג"ד הנדסה. ההחלטה היתה שגדוד 257 מקבל ת"פ את גשר הגלילים עם כל כוח ההנדסה ששייך לזה. גדוד 264 מקבל ת"פ את כל הנושא של הדוברות והגילואה [דוברות התמסח] כאשר הוא התחלק לשניים, גיורא עם פלוגה של 10 טנקים התעסק עם הגילואה, והסמג"ד שלו אילן מעוז עם עוד 10 טנקים נסע לגרור את הדוברות מציר 'פדוי'. היינו צריכים לקבל עוד 10-12 דוברות שגררו בשבילנו מצפון מאזור 'חצב', שהיו צריכים איכשהוא להתרכז באזור 'יוקון'. לי באותו שלב היה ברור שחלק גדול מהציוד לא יגיע, ועלולות להיות תקלות רציניות בכל הצטברות הכוחות. לכן פניתי למפקד האוגדה והצעתי לו לדחות את כל העסק ב-24 שעות. אמרתי לו שהדוברות וכל הציוד הנחוץ לא יגיעו. הוא אמר לי שהוא ישקול ואחר כך אמר לי שהוא חושש משני דברים: א. המצרים ישנו את מערך הכוחות שלהם. ב. היהודים ישנו את מערך הכוחות שלהם, ואז לא יתנו לנו לצלוח. לכן, אמר, נצלח עם מה שיגיע.

בשעה 11:00 נשלח סמג"ד 264 אילן מעוז עם 12 טנקים שקובצו מפלוגות א' וכ' של הגדוד לוואדי אום-חושייב כדי לגרור את דוברות גדוד 630. במקום היו 12 דוברות, שמונה מהן נגררו באמצעות טנקי 599 ב-13 באוקטובר, ועוד ארבע דוברות שהגיעו בינתיים מרפידיים. טנק אחד שבק בדרך. לקראת 15:00 היו 11 טנקים רתומים לגרורים שעליהם הדוברות. השיירה יצאה לדרך כשלפניה היו שני דחפורים שתפקידם להשכיב את התמרורים בצידי הדרכים כדי שהמדחפים שבלטו מן הדוברות לא ייפגעו בתנועה. עד "מבדיל 79", כ-7 ק"מ מטסה, התנועה הייתה רצופה. מ"מבדיל 79" התחילה הצטופפות שהלכה והתעבתה עד צומת טסה לפקק גדול: גדודי טנקים של אוגדה 162 חנו לאורך הכביש, ומאות כלי רכב מנהלתיים של דרגי אוגדה 162 היו עליו. ככל שהכוח התקדם צפונה, נעשתה התנועה קשה יותר. הטנקים הגוררים, שלעיתים נאלצו לרדת מהציר כדי לעקוף שיירות כלי רכב שסתמו אותו, התחפרו בחול והתקשו להתקדם. ממסרות התחממו. ראש הכוח הגיע לצומת ציר "מבדיל" עם ציר "עכביש", שאליו אמור היה

הטור לפנות, לקראת 17:00. עתה נתקל הכוח בבעיה נוספת: פנייה חדה מציר הרוחב לציר "עכביש", שהייתה בעייתית בשל מוגבלות הסיבוב של גרורי הדוברות הכבדות. שתי דוברות הצליחו לעלות על ציר "עכביש" והמשיכו לכיוון "יוקון". הדוברת השלישית נתקעה בפנייה, והמאמצים לחלצה ולהעלותה על ציר "עכביש" להמשך תנועה ארכו זמן רב. בינתיים מכיוון צומת טסה התחילה להגיע חטיבת הצנחנים 247, שנועדה לצלוח את התעלה בסירות ח"ר, וניתנה עדיפות בכניסה לציר "עכביש" לשיירת הזחל"מים והאוטובוסים שלה. כתוצאה מכך נעצרה שיירת הדוברות לשעות רבות.

גרירת הדוברות

מ"פ א':

עד לפני 'עכביש' התנועה היתה בסדר. שם החלו כל הפקקים. שם היתה המהומה הגדולה עם כל הגנרלים הגדולים ורזון ["מר חילוץ" של חיל החימוש]. אני רבתי פה עם רזון על ציר הכניסה ל'עכביש'. אמרתי לו: 'תיקח ותכוון'. משך את הטנקים טנק חילוץ והדוברות האלה יש להן הצלבות ועוגנים חזקים מאד כדי למנוע סיבובים חזקים וקריעה של היצול. הוא עשה סיבוב חזק ותלש את הטנק מהדוברת. היו לנו בעיות עם הטנקים,

בעיות מנוע ובעיות קשר, כל מיני צרות. היו פה כמה טנקים פגרים שהיה להם רק מנוע לגרירה אז רתמנו אותם. על הכביש עמדו אוטובוסים, מיכליות דלק, משאיות תחמושת. הכל עמד שם. היו לנו כלים שהיו צריכים לפנות את הדרך לאורך הכביש. הצלחנו לדחוף הצידה כמה אוטובוסים. בקיצור היתה שמחה גדולה. כל העסק הזה הלך לאט מאד.

בשעות אחר הצהריים הוחלף גדוד 599 בגזרת "ציונה" על ידי גדוד 429 מחטיבה 500, ואף הוא הצטרף לריכוז החטיבתי שבאזור "יוקון", על ציר "עכביש". לגדוד חברה מחלקת טג"ש.

בסביבות 18:30 חבר החלק השני של גדוד 264, חפ"ק המג"ד ופלוגה ג', לגדוד התמסחים (התמסחים היו רכב גישור גלגלי-אמפיבי שנקרא במקורו ג'ילואה, על שם הגנרל הצרפתי שתכננם. הכלים נרכשו בגרמניה כגרוטאות מעודפי נאטו ושופצו במפעלי "כור"). בשעות אחר הצהריים של 15 באוקטובר הגיעו שישה עשר התמסחים של גדוד 634 למתחם "יוקון", ובשעה 18:00 החלו לנוע דרום-מערבה על ציר "עכביש" כדי לחבור למג"ד 264.

באותה שעה ב"יוקון" נאספו מטה החטיבה והמג"דים לקבוצת פקודות. באותה עת נפלו באזור פגזי ארטילריה מצרית, ונבנה ח' של טנקים כהגנה מפני הארטילריה שבתוכו התקיימה קבוצת הפקודות. עיקרי התוכנית היו אלה: גדוד 264, עם התמסחים ועם הדחפורים שצוותו לו, ינוע על ציר "עכביש" צמוד לחטיבת הצנחנים, יגיע לנקודה המיועדת לצליחה, יפרוץ את הסוללה ויצלח את התעלה על גבי דוברות התמסח. גדוד 257 יגרור את גשר הגלילים לאורך ציר "עכביש", יעלה על ציר "טרטור" לאחר שיטוהר בידי חטיבה 14, ינוע על תוואי שיסומן בידי "כוח רומאי" עד לנקודת ההשקה בקילומטר ה-95.5, ישיק את הגשר ויצלח את התעלה לאחר גדוד 599. גדוד 599 יאבטח את גרירת גשר הגלילים במהלך התנועה עד המים, יצלח ראשון על גשר הגלילים וינוע לגישור תעלת המים המתוקים. לשם כך קיבל שלושה טנקי גישור.

עם חשכה נרתמו טנקי מג"ד 257 ופלוגה מ' לגשר הגלילים. הגרירה התחילה, על פי הפקודה, בשעה 20:30, ועל פי התוכנית, הגשר היה אמור להיות מושק למי התעלה בשעה 22:30. לפני הגשר נע טנק מ"מ 2 מפלוגה ל', ראובן ליס, רתום לשלושה גלילים שמטרתם לפוצץ מוקשים אם ייקרו בדרכה של שיירת הגשר. בתחילה התקדמה הגרירה ללא תקלות

בשטח המישורי, אולם עד מהרה התברר שאין סיכוי לעמוד בלוח הזמנים המתוכנן. הגרירה נעצרה פעמים מספר בשל הוראות ממפקדת האוגדה, בשל בור גדול שנקרה על ציר הגרירה והיה צורך לסותמו בעבודת דחפורים, ובשל כלים שהפריעו בציר הגרירה. בשלב מסוים היה צורך לחצות את ציר "עכביש" מצידו הדרומי לצפוני, ופינויו מכלי רכב רבים שהצטופפו עליו לצורך מעבר הגשר ארך זמן רב.

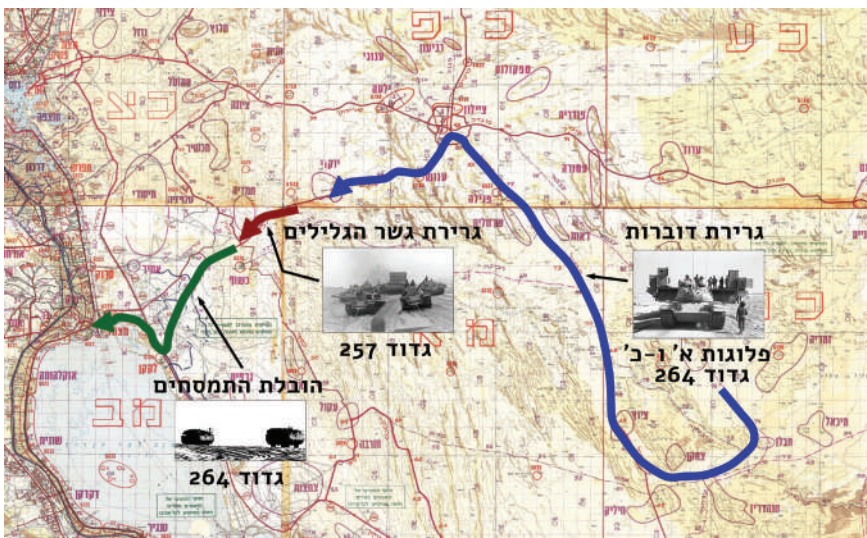
מ"פ מ':

נגמר השטח המישורי ומתחילות דיונות חדות, כמו בליל אמש. בעליה ראשונה הגשר בקושי זה, ובמאמץ אדיר של הטנקים מטפסים, ויורדים מעברה השני של הדיונה. הגשר - 'הדינוזאור' כפי שהוא מכונה בפי שמעון המג"ד, רץ ומטפס על הטנק של אלי. אין נזקים, אבל זמן יקר אובד בחילוץ הטנק מתחת לגשר, סידור הכבלים והטנקים מחדש, יישור הגשר. מתחילים מחדש. כבלים נקרעים, מחליפים, מאלתרים וממשיכים. שוב נקרעים כבלים. והזמן אץ. לפנינו עליה תלולה יותר. הטנקים גונחים, הגשר זוחל ונעצר לבסוף. רותמים טנקים נוספים מהפלוגה של יוסי. מתקדמים. הגשר זוחל, הממסרות בטנקים גונחות ומתחממות, הלב מתחמץ אבל מוכרחים להמשיך. לאחר מספר עשרות מטרים הגשר נעצר. רותמים עוד טנקים מפלוגת יוסי ומכניסים טנקי דחפור לדחיפה מאחור.

גרירת גשר הגלילים - זמן קצר לפני הניתקות היצול

את גרירת הגשר ליווה מצפון ואבטח גדוד 599 עם שתיים מפלוגותיו. הפלוגה השלישית, פלוגה ח' בפיקודו של יוחי גלעד, נשלחה להוביל את שיירת חטיבת הצנחנים בציר "עכביש". לקראת חצות, לאחר שהגיעה בראש השיירה לצומת "נחלה"- "לכסיקון", על שפת האגם המר הגדול, שחרר מח"ט 247 את הפלוגה, ולאחר חבירתה לכוחות חטיבה 14 המשיכה צפונה, על ציר "לכסיקון". כאשר התקרבה הפלוגה, ובה שבעה טנקים, לצומת "טרטור"- "לכסיקון", נפתחה אליה אש, וחמישה משבעת טנקיה נפגעו זה אחר זה. טנקי המ"פ ומ"מ 2 נפגעו מייד. בטנק המ"פ נהרגו המפקד יוחי גלעד, התותחן אריה פרקש, הנהג קרלוס בן-טולילה וקצין סיור מ"כוח רומאי", יהושע כץ, שצורף לטנק המ"פ כדי לסייע בניווט הלילי. הטען סמי נאדל הצליח להיחלץ לטנק 1א' של שלמה יצחקי. בטנק המ"מ נהרגו המפקד יוסי וינברג, הטען חנו סרי והנהג יחזקאל בגרד. התותחן אלי בוגנים הצליח להיחלץ לטנק הסמ"פ. טנק מ"מ 1, דוד יחזקאל (חיג'ו), שנע משמאל לטנק המ"פ, נפגע בצריח ונחלץ לאחור. הפיקוד על הפלוגה עבר לסמ"פ אליהו עממי. עממי פקד להשיב אש ולהיחלץ לאחור. טנק 2א' של עזרא מנספלד עלה על מוקש, הצוות נחלץ ממנו ועלה על הטנק של עממי, וממנו הועבר לחל"ם של הצנחנים. טנק 2ב' של אמיתי שרעבי נפגע מאחור עוד בתחילת ההיתקלות, אך לא נגרם לו נזק רציני.

גרירת אמצעי הצליחה וקידומם

טנקי עממי, שרעבי ויצחקי נסוגו לאחור, והצטרפו לפלוגת "בסיין" מגדוד 407, ובמסגרתה השתתפו בשני ניסיונות נוספים לפרוץ את צומת "טרטור" - "לכסיקון". לאחר שטנק 2ב' נפגע שוב, ובטנק 1א' אירעה תקלה במערכת הציוד, התקפלה שארית פלוגה ח' לתעוז "לקקון" שעל שפת האגם המר הגדול.

* * *

במשך הלילה נמשכה זחילתה של שיירת הדוברות בציר "עכביש". הציר היה עמוס בכלי רכב - דרגים ורכב מנהלתי - שסירבו לפנות את הציר, ולכן היה צורך לדחוף כלי רכב מהציר. הטנקים התקשו לעמוד בגרירת הדוברות הכבדות.

מ"פ א':

התחילו להישבר אזני גרירה בטנקים. הלכה ממסרת. הטנקים התחילו להתחפר בחול ולא הצלחנו להתקדם. התחילו לזרום כל מיני אל"מים ותא"לים, קהנ"ר עצמו וכל אחד עם העצות שלו. היתה ממש סכנה לנסוע עם הדוברות ליד העיקול המפורסם של סוללת התותחנים. הכביש היה חלק. בסביבות 21:00-22:00 התקשרתי לגיורא ואמרתי לו שיש הרבה בעיות. גיורא לחץ אותי והבנתי שהוא צריך את הטנקים. ביקשתי רשות להתנתק מהדוברות, ולאחר דין ודברים קיבלתי רשות להתנתק. התחלנו להוריד את הטנקים מהציר כדי לא לסתום אותו ולהתנתק מהדוברות, ואז קיבלנו הוראה לא להתנתק, ולהמשיך לגרור את הדוברות על ציר 'עכביש'. חלק מהדוברות כבר התנתקו והיתה בעייה להתחבר בחזרה ולהעלות את הדוברות בחזרה לכביש. בכמה מקרים היינו צריכים לרתום כמה טנקים בטור כדי להעלות את הדוברות בחזרה מהעמק החולי הזה לכביש. התחילו להגיע הדוברות מהצפון. הסתבר שמ"2 טנקים שיצאו רתומים לדוברות מהצפון הגיעו רק שניים. לעשרה מהטנקים האלה נשברו האוזניים. התקדמנו לאט, בשלב מסויים רמ"ט האוגדה הביא לי סולר לטנקים ותדלקנו. היה ערפל אימים ולילה. 2-3 דוברות שנשארו בסוף חנו עד שהערפל יתפזר בבוקר.

מג"ד 264 נע עם פלוגה ג' של הגדוד ועם שיירת התמסחים ועם דחפורי יעה לאחר גשר הגלילים. התמסחים נעו על ציר "עכביש", אך מפעם לפעם

טור התמסחים

נאלצו לרדת מהכביש אל הדיונות כדי לעקוף את השיירות שהצטופפו על הציר. בשעה 01:31 דיווחה חטיבת הצנחנים את מילת הקוד "אקפולקו", שבישרה כי כוח ראשון שלה נאחז בגדה המערבית של התעלה. כשעה לאחר מכן קיבל גיורא לב הוראה להתקדם עם הכוח שלו לפני גשר הגלילים, ובשעה 03:00 בערך חבר אל חפ"ק מפקד האוגדה שהיה ב"עכביש 52", והמשיך לנוע בציר "עכביש" ל"לקקן", ומשם נע לכיוון האזור המיועד לצליחה שבין שני מעוזי "מצמד", כשהחפ"ק נע בתוך טור הטנקים. בשעה 04:00 הגיע כוח מג"ד 264 עם גדוד התמסחים ל"מצמד". עם הכוח הגיע מפקד האוגדה, שהכיר במדויק את נקודות הירידה למים שהוכנו בתקופתו כאלוף הפיקוד, ובהנחייתו של אלוף שרון החלו הדחפורים לפרוץ את המעבר בסוללת העפר שלאורך התעלה ולהכין את נקודת ירידת התמסחים למים. לקראת 06:00 היה המעבר בסוללה מוכן להשקת התמסחים.

בעוד אנשי ההנדסה עוסקים בהכנות להשקת התמסחים, נשלחו שני טנקים לסייע לצנחנים בטיהור המעוז הצפוני של "מצמד". בהמשך נשלח סמ"פ ג' אדרת עם מחלקה לנוע צפונה על דרך העפר שלאורך התעלה (ציר "ראש") ולחבור לחטיבה 14, שמהלילה הייתה נתונה בקרב מר על ציר "לכסיקון", מצומת "טרטור" וצפונה. המשימה הייתה לאבטח את אגפה המערבי של חטיבה 14. הכוח נע בשטח רווי יחידות לוגיסטיות מצריות והשמיד כלי רכב רבים ועשרות חיילים מצריים, שלא השיבו אש, והגיע עד ל"סגול 133", כ-2.5 ק"מ מצפון לאזור הצליחה. לא נוצרה חבירה לחטיבה 14, והכוח שב ל"מצמד" להשתתף בצליחה.

בינתיים נמשכה גרירת גשר הגלילים. בשעות שלפנות בוקר כבר היו רתומים 16 טנקים לגשר, ועוד שני טד"חים סייעו בדחיפה מאחור. לקראת אור ראשון הצליח הגשר לעבור במאמץ אדיר את קו הרכס של "חמדיה" והחל לגלוש במדרון. בשלב זה דיווח אחד המפקדים הגוררים שהיצול המחבר לגשר נקרע - תוצאה של עומסי הגרירה שפעלו עליו כל הלילה. בהתייעצות עם אנשי ההנדסה התברר שהתיקון עלול לארוך 24 שעות. טנקי גדוד 257 התנתקו מהגשר והתפרסו מסביבו.

* * *

קצת אחרי 06:00 נכנס תמסח ראשון למים והחלה הרכבת הדוברות. על פי התרגול, התמסחים נכנסו למים תוך שהם מעלים ונועלים את הגלגלים ומנפחים את בלוני האוויר שלאורך הכלים המשמשים כמצופים. בשלב ראשון חוברו חמש שלשות תמסחים לדוברות חד-כיווניות, ולקראת השעה 07:00 הוחל בהעברתם של עשרת טנקי גדוד 264.

הטנק הראשון לצליחת התעלה - טנק מ"פ ג' יוסי רגב - מגיע לגדה הרחוקה

מ"פ ג' יוסי ברגר:

אחרי שכוחות ההנדסה השלימו את הכנת השטח והכנת הדוברות, התחלנו בחצייה כאשר אני עובר בדוברת התמסחים הראשונה כטנק ראשון. המעבר על התעלה היה כמו בתרגיל, והבוקר היה שקט להפליא. לפנינו נחתו בגדה המזרחית כוחות הצנחנים שאמורים היו לאבטח את שטחי הנחיתה. הצנחנים ירדו באזור שלא איפשר את הנחתת הטנקים וכך, כאשר הגעתי לגדה המערבית של תעלת סואץ חיפשתי מקום עם שיפוע מתון שיאפשר עליית הטנק מהדוברה לגדה. מחשב למיקוש, ובעצה עם קצין ההנדסה שהיה על הדוברה, צעדתי רגלית את עשרות המטרים הראשונים, מחפש מוקשים ומסמן רגלית לטנק דרך לעלייה על הגדה. אחרי עבר המג"ד גיורא לבואחריו שאר [עשרת] הטנקים. בעוד אנו מתארגנים על כביש שלאורך התעלה, הגיחו בפתאומיות מאחורי עיקול בדרך שני נגמ"שי בי-טי-אר-50, בכל אחד מהם כ-10 לוחמים, שכנראה היו בסיור בוקר. תוך מספר שניות פגענו בנגמ"ש הראשון בתא הלחימה, אך הנהג המשיך בנסיעה, אולי מתוך בלבול או פחד. רק פגז שני עצר את הנגמ"ש.

טנק מ"פ ג' מטפס לגדה הרחוקה

את הנגמ"ש השני כבר עצר הפגז הראשון ששוגר לעברו. המשימה
הבאה היתה כיבוש שדה התעופה הישן של דוור-סואר, והיא
הושלמה בתוך מספר דקות.

* * *

בעוד הטנקים הראשונים של החטיבה צולחים את התעלה לגדתה המערבית
באווירה פסטורלית ובשקט מוחלט, סביב צומת "טרטור"-לכסיקון"
שבגדה המזרחית נמשך קרב דמים שהתנהל כל הלילה, ותבע 121 קורבנות
מיחידות חטיבה 14. עם התקלה בגשר הגלילים ועם התנתקות טנקי גדוד
257 ממנו התפנה גדוד 599 ממשימת אבטחת תנועת הגשר, והוכפף לחטיבה
14. כל ניסיונותיה של חטיבה 14 לפתוח את ציר "טרטור" מצידו המערבי
נכשלו, ועתה ביקש מח"ט 14 לפתוח אותו ממזרח למערב. המשימה הוטלה
על גדוד 599.

הגדוד, עם שתי פלוגות, נערך לפרוץ את הציר. תוכנית המג"ד הייתה
שפלוגה ו' תפרוץ בחיפוי פלוגה ז'. עם כניסת הכוח לציר "טרטור" נורה
עליו מטח טילים, ואחד מהם פגע בתא הנהג שבטנק של שלמה מסטבאום
מפלוגה ו', והנהג מרדכי אללו נפצע. הסמג"ד ופלוגה ו' נכנסו לעמדות
ממזרח ל"טרטור 40", והמג"ד, עם פלוגה ז' (שמונה טנקים), יצא לפרוץ
את הציר.

המג"ד עמי מורג:

קיבלתי פקודה לפתוח את ציר 'טרטור' לכיוון 'טרטור-לכסיקון'.
התחלנו לנוע, היה ערפל נוראי. נאמר לי על ידי מח"ט 14 לפגוש
את מג"ד הצנחנים שעבר דרך הציר הזה. פגשתי את המג"ד נתן
שונרי, הוא היה שם עם 2 זחל"מים. הוא אמר לי שיש קצת בעיות
על הציר ושבאזור שממזרח לצומת 'טרטור-לכסיקון' יש לו 30
נפגעים בתוך תעלה, וכשאני מגיע לשם, שאחלץ אותם. גם ממה
שאמר מח"ט 14 וגם ממה שאמר נתן שונרי חשבתי שזה עסק
פשוט ואנחנו נוכל מיד להצטרף לחטיבה. נתן הצטרף אלי לטנק
על מנת להראות לי לאן לנסוע. אני הייתי עם פלוגה ז' עם אמנון
עמיקם באזור 'טרטור 40', ואת ירון עם הסמג"ד הכנסתי דרך
השטח כדי להיכנס על הציר בחיפוי של פלוגה ז'. אז נעלם הערפל
והתחלנו לחטוף מטח רציני מאד של טילים. יהודה [הסמג"ד]

הצליח להיחלץ עם ירון לאזור הגבעות ממזרח אחרי שנדפק טנק אחד. פלוגה ז' ואני נכנסנו לתוך איזה בור יותר נמוך שהסתיר אותנו מהיעד. סה"כ הגזרה הרחבה מאד שירו ממנה טילים, זה היה מ'סגול 183 לרוחב כל החווה הסינית. מטח עצום של טילים. ראיתי שממשיכים לירות טילים וטוב שאנחנו בתוך הבור שהם לא רואים אותנו. קיפלנו אנטנות. ראיתי את גדוד 3 [257] רץ על הכביש, ואז צעקתי לשמעון יורים עליך טילים. הוא אמר 'תודה אני רואה' וחטף את הטילים.

המחזה שתיאר עמי מורג היה היתקלות הטור של גדוד 257 במגנן הטילים שמצפון ל"טרטור 42". לאחר ההינתקות מגשר הגלילים, לקראת 08:00 הורה המח"ט למג"ד 257 לנוע במהירות על ציר "עכביש" ל"לקקן" ומשם ל"מצמד" כדי לצלוח על דוברות התמסח ולהצטרף לכוח גדוד 264 שממערב לתעלה. הגדוד, שקיבל תחת פיקודו את פלוגת הנגמ"שים "מקנס", החל לנוע במהירות מרבית על ציר "עכביש", ולאחר שעבר את צומת "עכביש" - "טרטור" נורה עליו מטח של עשרות טילי נ"ט "סאגר". מהמטח נפגעו שלושה טנקים: טנק מ"פ מ' המוביל, טנק המג"ד, וטנק ב' של פלוגה מ' שמפקדו דודי קשת נהרג. המג"ד שמעון בן-שושן נפצע בראשו ובעינו. בטנק מ"פ מ' נפצעו התותחן שמואל קוז והטען חיים מזר. בטנק ב' נפצע הטען גבי אשכנזי. המח"ט חיים ארז, שנע עם טנקי החפ"ק שלו בתוך פלוגה מ', פקד על מ"פ ל' יוסי שרון שתפס פיקוד על הגדוד, להורות לטנקי הגדוד לרדת לשטח הדיונות שמדרום לציר "עכביש" ולהמשיך ל"לקקן" ול"מצמד".

מג"ד 257:

המח"ט נתן פקודה להתחיל בתנועה. כשיצאתי לשטח ראיתי את הגדוד של עמי למטה והוא הזהיר אותי שיוורים עלי טילים מכיוון צפון. ברגע שעמי דיווח לי על הטילים כבר ירו טילים, ובאמת בכמות עצומה. רצנו בדהירה קדימה. אני זוכר שבגלל המהירות הרוח הפריעה לי לראות את השטח ואני חושב שראיתי איזו תעלה ונתתי 'האט'. ב'האט' הזה חטפתי שני טילים. לפני כן עודד קיבל פגיעה והעברתי פיקוד לאלי [אלי הרי היה במקור סמ"פ כ'. ב-14 באוקטובר הועבר עם מחלקת טנקים לפלוגה מ' כדי להשלימה לעשרה טנקים לצורך גרירת גשר הגלילים, ועתה לקח פיקוד על פלוגה מ' והוביל אותה לצליחה] ולא ידעתי שעוד

טנק בפלוגה של עודד נפגע. הטנק שלי נפגע, אני לא ראיתי שום דבר, הצלחתי להקים קשר עם 'לוז' [מ"פ ל'] ולהעביר לו את הפיקוד. הגדוד בפיקוד מ"פ ל' המשיך לכיוון 'לקקן-מצמדי' בפיקודו של המח"ט. בטנק שלי קשר פנים לא היה, בחלק העליון של הצריח שום דבר לא פעל. הקמב"ץ סובב את הטנק וחזרנו לאזור הגשר ששם היה התאגיד ופינו אותי.

מ"פ מ':

קיבלתי הוראה להוביל על ציר 'עכביש' ולהגיע ל'לקקן'. נסעתי ראשון על 'עכביש' והיה שקט לגמרי, והשקט הזה נראה לי נורא מוזר. עוד לפני זה עברנו את הגדוד של עמי שהיה בתוך בקעה כזאת ושם בער טנק אחד. כשראיתי את זה נתתי פקודה לירות לכל הכיוונים. נסעתי על הכביש וכל הטנקים נסעו אחרי, וחטפתי. רצו אלי שני טילים. טיל אחד עבר לי אולי מטר לפני הפנים וחרך לי את השערות. חשבתי שנפגעתי ממנו. השני חדר. קשר היה לי. הודעתי לשמעון, הודעתי למ"מ 1 לתפוס פיקוד, וצעקתי לנהג להמשיך לנסוע לא לעצור. כ-500 מ' לפנינו היתה תעלה של החווה הסינית. זאת התעלה שמצפון ל'עכביש 51'. אני מגיע לתעלה ורצים לי משם בני אדם עם פנל צהוב. היתה שם מחלקת ג'יפים של הצנחנים במילואים, ארבעה ג'יפים. נכנסנו עם הטנק לתעלה. היה להם דוקטור והוא טיפל בפצועים שלי. תוך כדי שאנחנו שם בתעלה עפים לנו מעל הראש הטילים שנורו מאזור 'טרטור 42' לכיוון הגדוד שרץ לכיוון 'לקקן'. לא ידעתי שעוד טנק שלי נפגע שם. אחרי שהפצועים שלי נחבשו עברנו את הכביש דרומה. העברתי את האנשים ברגל כי הכביש היה גבוה. רצתי עם הטנק דרומה בתוך אותה תעלה כמה מאות מטרים, אני נהגתי ועל הכנף ישבו הפצועים, ואחר כך יצאתי לשטח הפתוח והתחלנו לנסוע בזיגזגים. הם ניסו עוד פעם עם טילים אבל זה כבר היה טווח גדול. עשינו איגוף גדול והגענו לתאגיד באזור 'עכביש 55'.

מ"פ ל':

קיבלנו פקודה להיכנס לשדרה ולנסוע לכיוון 'לקקן'. שמעון נסע בין 2 הפלוגות ואני נסעתי אחריו. שמעתי שעודד נפגע ומיד אחרי זה ראיתי גם את הטילים שפוגעים בשמעון. אני הייתי

טנקי גדוד 257 צולחים על דוברת דוכיונית

200 מ' מאחוריו, נסענו מהר ונפתח רווח. עצרתי לידו, ראיתי שהקמב"ץ בחוץ, הטען-קשר בחוץ והטנק שלם. טילים המשיכו לעוף שם, המשכתי לנסוע. גם לי עברו טילים קרוב מאד, ואז נתתי הוראה לפלוגה לקחת שמאלה חזק, להתרחק מהכביש. עברתי לרשת הגדודית, הודעתי לאלי [הרי, סמ"פ מ'] שייקח שמאלה חזק וגם לפלוגת הנגמ"שים שנסעה מאחור, ודיווחתי אחורה שהמג"ד נפצע. הוריתי לכולם לנסוע באיגוף דרומי, אני לבד המשכתי לאורך הכביש כי ידעתי שעודד נפגע. לא ראיתי שום טנק שחוזר. נסעתי לאורך הכביש, יריתי לכיוון הבתים של החווה [הסינית]. הגענו ל'לקקן'. ראיתי תנועה מדרום, לא זיהיתי מה זה. התקשר אלי המח"ט ואמר לי שהוא מגיע אלי. ביררתי איתו אם מדרום נמצאים כוחותינו. אלי הגיע ל'לקקן' והתברר שחסר לו טנק. המח"ט הגיע ונפגשנו ליד הצומת. הוא קרא לי אליו לטנק ואמר לי להמשיך לנוע אחריו ל'מצמד' דרך 'נחלה', ניסע בשדרה על הכביש ומהר. נסענו כאשר פלוגה מ' הובילה, אני באמצע, והפלוגה שלי מאחור. נכנסנו דרך 'נחלה'. היה מאד לא סימפטי לראות מה שהיה שם. היו שם כמה כלי רכב שרופים עם גוויות שרופות. בצומת של החווה הסינית 'טרטור-לכסיקון' עמדו טנקים שירו. היתה הרגשה מאד לא נעימה.

כנסנו לחצר ושם היו שקט ושלווה. המח"ט קרא לי ואמר לי להעביר את הגדוד לצד השני. פלוגה מ' עברה ראשונה מהגדוד. אחר כך עברה הפלוגה שלי והנגמ"שים [פלוגת "מקנס"]. הגעתי לצד השני וראיתי את גיורא בין העצים. שאלתי אותו מה עושים כאן משום שלא היו לי הוראות. אמר לי לעבור לרשת שלו ולהיכנס בין העצים. הודעתי למח"ט שאני נמצא בצד השני. הוא אמר לי שאני עובר ת"פ הצנחנים עם הפלוגה שלי ושלח אותי למח"ט הצנחנים.

הדוברות שהעבירו בבוקר את טנקי גדוד 264 לגדה המערבית היו חד-כיווניות, עם כבש (רמפה) בצד אחד בלבד, והדבר חייב את הדוברת להסתובב במים כדי לפרוק את הטנק המועמס. כל אחת מהן הייתה מורכבת משלושה תמסחים. לאחר מעבר טנקי 264, הורכבו מארבע מחמש הדוברות שתי דוברות דו-כיווניות בעלות כושר נשיאה של שני טנקים או שלושה נגמ"שים. משעה 09:00 העבירו שתי הדוברות האלו, עם הדוברת החד-כיוונית הנותרת, את 18 טנקי גדוד 257, שני טנקי חפ"ק המח"ט ושישה נגמ"שי פלוגת "מקנס".

ההיתקלויות בצירי "עכביש" ו"טרטור" בבוקר 16 באוקטובר

בתוך כך נמשכו הניסיונות של גדוד 599 לפרוץ את ציר "טרטור". לאחר ניסיון שנבלם במטח טילים נוסף, הורכב כוח שרובו טנקי קצינים, ובהובלת המג"ד פרץ על הציר. על הכוח נורתה אש תופת ממגן הטילים ומהמערך של גדוד החי"ר 16 המצרי, גדודו של חוסיין טנטאווי (לימים שליט מצרים בעת שלטון המועצה הצבאית, 2011-2012). טנקו של סמ"פ ז' משה תלמי נפגע, והנהג רוני בר איבד את רגלו ונפצע בכל גופו. שאר הטנקים הצליחו להגיע ל"טרטור 43", ונתקלו במחסום פיזי שנוצר מפגרי טנקים וזחל"מים של צה"ל שנפגעו בנקודה זו לפנות בוקר. הכוח נחלץ דרומה לציר "עכביש", ובדרכו אסף פליטי כוח אחר שנעו מוקדם יותר על ציר "עכביש" ונפגעו גם הם מאותו מגן נ"ט.

המג"ד עמי מורג:

בחיפוי ארטילרי ניסינו לעלות על הציר. עם 9 טנקים ניסינו לעלות. מטח של טילים -6, 8, 10, שוב נחלצנו. אמרתי למח"ט 14 שהעסק הזה לא פשוט. כל המרחב הזה מלא חיילים ומלא טילים. מהכיוון הזה זה לא נראה אפשרי, על כל פנים לא בכוח שיש לנו. יהודה הסמג"ד עם שמונת טנקים של פלוגה ו' לא יכול היה לרדת קדימה כי זה היה מין מדרון כזה שהוא היה חוטף תיכף מטח טילים. ואז מח"ט 14 קיבל ת"פ את הגדוד של עוזי בן יצחק [גדוד 409 מחטיבה 600] כדי שיבוא מצפון וינסה להתלבש על 'סגול 185' ויפתח באש עד לאזור החווה הסינית, ודרום לה. ראיתי את הגדוד הזה מגיע ומתפרס. הצעתי למח"ט 14 שאני אתן חיפוי מהחזית ועוזי יילך לאורך התעלות. התשובה שלו היתה שלילית, עוזי ייתן חיפוי ואני אלך בניצב לתעלות. איך שאנחנו מתחילים לצאת הטנק הקיצוני של שוקה [בראון], מ"פ של עוזי בן יצחק, מצודד עלינו קנה, פוגע קצר. תיקון הוא לא הספיק לעשות כי ברחנו אחורה. אמרתי לו שאני לא משחק גם נגד ערבים וגם נגד יהודים. מח"ט 14 אמר לעוזי לעזוב את המקום. הם נסעו בשדרה מזרחה כאשר עם המקלעים הם דפקו לנו על הצריחים, והמשיכו גם על יהודה. עד שהם חזרו חזרה לכיוון 'חמדיה'. אנחנו נשארנו בבור הזה עם פקודה מפורשת לפרוץ את הציר. עליתי על הציר, אמרתי שזו התאבדות. ביקשתי הרבה חיפוי ארטילרי והתחלתי לרוץ על הציר הזה. הם היו שם מיליונים בתעלות של החווה הסינית. התחלנו לרוץ 6 טנקים רק בפיקוד קצינים. טנק אחד חטף מיד איך שהוא עלה. הוא עלה

אחרון וחטף בצריח, הוא נעשה חירש. עשה אחורה פנה וחזר לבור. אחריו בא בתור תלמי. חטף בתא הנהג והצוות נחלץ. תלמי רץ עם תחתונים עם הפצועים שלו. באחת התעלות היה מפקד גבר, סרן. הוא ראה את הטנק נפגע, נכנס עם נגמ"ש לתוך השטח וחילץ אותם. איך שהוא הסתובב עם הנגמ"ש הוא חטף טיל. הטיל לא פגע בנגמ"ש אבל פגע בו [המדובר בהלל אבני, מ"פ טד"חים מגדוד 606, שיצא לחלץ את צוות תלמי]. אנחנו לא ידענו על העסק הזה. המשכנו לרוץ וירינו עם התותח כמו ב-0.3. לא בחרנו בתחמושת. הגענו עד התעלה באזור 'טרטור 43', שם הציר עובר על תעלה עמוקה שאי אפשר לעבור אותה, ועל הדרך היו שרידי טנקים וזחל"מים. אי אפשר היה להמשיך. ניסיתי לעקוף, נתקעתי בתוך התעלה. ראיתי שזה לא עסק, שמאלה פנה והתחלנו לשבור. איך עברנו את התעלות אני לא יודע, אבל הצלחנו לקפוץ מעל תעלות שטנק נורמלי לא עובר אותן. יצאנו החוצה, במזל היתה פה גבעה שהצליחה להסתיר את הטנקים מהמצרים שישבו בחווה הסינית. התחבאנו מאחורי הגבעה הזאת ואז אמנון עמיקם אמר שקמיקזים לא עושים דבר כזה. גם להיחלץ היתה בעייה. כל השטח מוכה טילים. בתיאום עם יהודה שהוא ראה את השטח ממקום גבוה מצאנו תוואי נמוך והצלחנו להיחלץ. בדרך אספנו 20 פליטים מהצנחנים, פצועים שהלכו ברגל. לקחנו אותם על הטנקים, חלק פצועים, והבאנו אותם לאזור בערך קילומטר מערבית לצומת 'כספי-עכביש'.

מ"פ ז' אמנון עמיקם:

היו לי שמונה טנקים. ניסינו להסתער פעמיים, בשני המקרים עמי היה קצת לפני, וכשאני ראיתי שהוא מתחיל בהסתערות אני אחריו ועפו טילים לפני הטנקים. חזרנו פעמיים. החלטתי להשאיר חלק מהטנקים ע"פ תרגולת של חיפוי והסתערות. לקחתי איתי את הסמ"פ תלמי, את מ"מ 2 מסנברג ואת ירון קימלמן, יחד איתי 4 טנקים, והשארתי בחיפוי 4 טנקים. עמי שבר ראשון לכיוון הציר, הקש"א אנדבסהר אחריו, אני אחרי נדבכאשר כולנו רצנו כמו מטורפים. ירינו ירי בשדרה, הטנקים האחוריים יכלו לירות רק לכיוון שעה 2-3 כלומר לכיוון צפון צפון-מערב. עברנו את תעלות ההשקיה [של החווה הסינית] שהיו תעלות עמוקות ואחרי זה הסתובבנו. עשינו דרומה פנה שמאלה חזק.

אני נתקעתי בתעלה עמוקה מאד. כ־3 דקות לא יכולנו לצאת, בסוף הצלחנו איכשהוא לצאת. הגעתי כבר אחרון לדיונה. אני רואה שיחד איתי נמצאים עמי והקש"א וירון וחסרים שניים, מ"מ 2 ותלמי. התקשרתי למכליס שהיה בחיפוי ושאלתי אם יש טנקים שחזרו אליו. הסתבר שטנק אחד שחטף טיל במגבה תותח חזר אליו, והמפקד לא כל כך שומע. שאלתי האם תלמי הגיע וענה שלא. הקשר עם תלמי נותק. אחר כך התברר שהנהג שלו חטף 2 שמלים ואיבד רגל. בדרך העוקפת בחזרה אספנו בסביבות שלושים צנחנים, הם היו מאד מבולבלים, על הטנק שלי עלו 4-5 חבר'ה. שאלתי אותם מאיפה הם באו, הם לא ידעו חוהו סינית, הם לא ידעו שום דבר. הם נסעו לכיוון מערב, והם נדפקו שם עם זחל"מים. חלקם היה בלי נשק. חלקם היה פצוע. הם היו צמאים מאד. כל העסק הזה נמשך מסביבות 08:00.

* * *

לקראת 10:00 בבוקר 16 באוקטובר היה מצבה של החטיבה כך: ממערב לתעלה, בשדה התעופה דוור-סואר, היו חפ"קי המח"ט ומג"ד 264 עם פלוגה ג' האורגנית של הגדוד, עם פלוגה מ' מגדוד 257 ועם פלוגת הנגמ"שים "מקנס". מצפון לשדה התעופה - פלוגה ל' מגדוד 257, בפיקוד חטיבת הצנחנים של דני מט. ממזרח לתעלה, באזור "עכביש 53", היה גדוד 599 עם שתי פלוגותיו. ב"לקקן" היו שלושת הטנקים ששרדו מפלוגה ח' של הגדוד. פלוגות החרמ"ש והמפקדה של הגדודים היו במעלה ציר "עכביש". פלוגות א' וכו' של גדוד 264 היו רתומות לגרורי דוברות ופרוסות לכל אורך ציר "עכביש", וחמש הדוברות הקדמיות בפיקוד מ"פ א' היו ב"עכביש 53-55". לגדוד 257 לא היה מפקד שיחליף את המג"ד שנפצע ופונה, ומנקודת זמן זו ועד לסיום המלחמה חדל הגדוד להתקיים כגדוד טנקים בסד"כ החטיבה, ופלוגותיו פוזרו בין יחידות החטיבה וגם מחוץ לה.

פרק י"ב

16.10 - הפשיטה

המשוריינת

כאמור, לקראת השעה 10:00 הצטבר בשדה התעופה דוור-סואר כוח חטיבתי ובו שתי פלוגות טנקים ופלוגת חרמ"ש על נגמ"שים. הכוח היה מורכב מפלוגה ג' מגדוד 264, בפיקודו של יוסי ברגר (שמונה טנקים), פלוגה מ' מגדוד 257, בפיקודו של הסמ"פ אלי הרי (שמונה טנקים), ופלוגת הנגמ"שים "מקנס" (קורס מ"כים חרמ"ש, שישה נגמ"שים), בפיקודו של אריק שקד. בסך הכול היו עשרים טנקים (בהם ארבעת טנקי החפ"קים של המח"ט ושל המג"ד) ושישה נגמ"שים. הכוח התארגן כגדוד בראשותו של גיורא לב, מג"ד 264, ובפיקודו של המח"ט חיים ארז יצא למשימה מיוחדת במינה בתולדות השריון של צה"ל - פשיטה משוריינת לאיתור בסיסי טק"א ולהשמדתם כדי לאפשר למטוסי חיל האוויר לפעול בגזרה המרכזית של התעלה ללא איום טק"א. משימה משנית הייתה לאתר ולנסות להביא "טיל קטן". על פי המודיעין, באחד מבסיסי הטילים שעל ציר "ורדית" היו אמורים להיות טילי אס-איי-6 חדישים (טילים מתנייעים על מרכב זחלילי), שכוננו "טילים קטנים" (בהשוואה לטילי אס-איי-3/2). החטיבה קיבלה פקודה לנסות להביא עימה "טיל קטן" מדגם אס-איי-6 כדי לאפשר לחיל האוויר ללמוד על תכונותיו ועל מאפייניו ולפתח פתרונות טכנולוגיים כנגד מערכתיו.

השדרה הגדודית-חטיבתית התארגנה לתנועה, כשפלוגה ג' מובילה ונגמ"שי פלוגת "מקנס" משולבים בתוכה לסירוגין: טנק-נגמ"ש-טנק-נגמ"ש. הכוח נע בתנועה מהירה בציר "טסט" שלאורך האגם המר הגדול, תוך שהוא שוטף באש את עורפן של עמדות ותעלות קשר מצריות הבנויות מלבנים אדומות, שהיו ממוקמות על חוף האגם להגנה מפני נחיתה

אמפיבית של צה"ל. העמדות היו מאוישות, וחיילים שהיו בהן נורו ונפגעו. כמו כן השמיד הכוח כלי רכב מצריים שבאו מולו על הכביש. הנוף בקטע זה היה שונה לחלוטין מזה שבו פעלו לוחמי החטיבה בשמונת ימי הלחימה הקודמים: משמאל - האגם המר הגדול; מימין - החיץ החקלאי - אזור ובו חורשות, שטחים מעובדים, תעלות השקיה וסבכי צמחייה, חושות ושובכי יונים. את הפסטורליה הזאת הפר ירי המקלעים של הטנקים ושל הנגמ"שים.

נוף החיץ החקלאי

בצומת "טסט 2" עזב הכוח את ציר החוף ופנה צפונה לכיוון מחטת-סולטן. הכוח חצה את תעלת המים המתוקים על גשר בטון, ומכאן חזר הנוף המדברי המוכר בצבעי חום וצהוב. בהמשך חלף הכוח על פני מחטת-סולטן והמשיך לצומת "אורי". בצומת פנה מערבה על ציר "סקרנות", תוך שהוא חוצה את מתחם "אורי" שהיה ריק, וממשיך לעבר מתחם צומת "צח" (צומת "חבית"- "סקרנות").

בקטע שבין צומת "אורי" לצומת "צח" החל הכוח להיתקל ברכב מצרי שבו ממול על ציר "סקרנות" והשמידו. בהמשך פתח באש תוך כדי תנועה על בסיס הטילים הראשון - "פרח 6120", שמצפון-מזרח ל"צח". הכוח נעצר על הכביש, כשהוא פוגע ומשמיד את הטילים ואת מתקני הרדאר שבבסיס הטילים. הירי הפעיל את מנגנוני ההנעה של הטילים שבמתחם,

והטילים התחילו להסתחרר באוויר ללא שליטה עד שהתרסקו בקול נפץ גדול ובעננה צהובה. זה היה מחזה מרהיב.

הכוח המשיך מערבה למתחם "צח" שהיה תפוס על ידי גדוד מחטיבת חי"ר ממוכן 116 מדיוויזיה 23 (חי"ר ממוכן) המצרית. הגדוד המצרי כלל מספר טנקים. כוח הפשיטה פרץ את מערכי הגדוד המצרי בצומת והפיץ את אנשיו לכל עבר בלי שנתקל בהתנגדות מצרית כלשהי. לפחות טנק מצרי אחד הושמד.

מצומת "צח" פנה כוח הפשיטה לצפון-מערב ופשט על בסיס הטילים "פרח 6218", שלא היה מאויש, והמשיך למתחם "מקצרה". בשלב זה החלו לעבור מעליו מטוסים מצריים וניתנה התרעה לכוח, אך המטוסים המצריים לא תקפוהו.

"מקצרה" היה מתחם לוגיסטי גדול שהשתרע על פני שטח של יותר מ-10 קמ"ר. במרכזו נמצאו מחפורותיו של בסיס טילים נוסף (6217), שגם הוא לא היה מאויש. מייד עם הכניסה למתחם פגש הכוח ריכוז של מאות משאיות מצריות והחל להשמידן. תוך כדי ההתפרסות עללייה על מתחם "מקצרה" ספג הכוח את התקפת-הנגד המצרית הראשונה, ולמעשה היחידה ביום זה. כ-17 ק"מ ממערב ל"מקצרה", באזור צומת "סקרנות"- "ארזל", הייתה ערוכה חטיבת החי"ר הממוכן 116 מדיוויזיה 23 המצרית. מפקדה יצא בראש צוות קרב, ובו גדוד חי"ר ממוכן עם כשלושים נגמ"שים נושאי תול"רים וכעשרה טנקים מדגם טי-34, כנגד כוח הפשיטה. בקרב קצר הושמד הכוח המצרי, ומפקד החטיבה המצרי נהרג.

מ"מקצרה" פנה הכוח צפונה לאורך ציר "ודאות", ודרכו סרק את בסיס הטילים שמדרום- מזרח לצומת "ורדית"- "ודאות" ("פרח 6316"), שאף הוא לא היה מאויש. בשלב זה שוחחו המח"ט וסגן מפקד האוגדה ביניהם:

1 ברשת צליל כאן 41 איך נשמע עבור,

כאן 20 אנחנו עכשיו גמרנו לפני איזה חצי שעה עם הטנקים
ואנחנו עולים על בסיס טילים שלישי עבור,

כאן 41 כל הכבוד עבור,

כאן 20 **כאן התמונה היא בדיוק כמו לפני 7 שנים. אני יכול להגיע
עם מה שיש לי עד הנילוס עבור,**

[41]: כל הכבוד כל הכבוד.

(מרוב התלהבות טעה המח"ט במניין השנים ממלחמת ששת הימים...)

לאחר בדיקת בסיס הטילים 6316 פנה הכוח מזרחה, לאורך ציר "ורדית", ופשט על צמד בסיסי הטילים ("פרחים 6418-6419") שממערב למתחם "גשירה" שבצומת "ורדית"- "חבית". בבסיסים שלאורך "ורדית" חיפש הכוח את טילי אס-איי-6, אולם החטיבה פגשה רק בטיילי אס-איי-2 או אס-איי-3. למתחם הטילים נכנסה פלוגת החרמ"ש בחיפוי קרוב של טנקים. גם כאן התחילו הטילים המופעלים מהירי להסתחרר באוויר עד שהתרסקו.

בשלב הפעילות בבסיסי הטילים ב"ורדית" התקשר קצין האג"ם של אוגדה 162 אל המח"ט כדי לברר את מצב האויב באזור ציר "טרטור", שבמזרח "החוזה הסינית". להלן השיחה:

כאן 42 ... המשנה שלך הודיע לי שממערב לטרטור 41 כאילו יש מילכודים עבור,

כאן 20 אני רוצה להגיד לך שבמצרים הרבה יותר בטוח אני מסתובב כאן עכשיו ודופק עכשיו בסיס טילים והכל בסדר,

כאן 42 איך ומה העניינים שם עבור,

כאן 20 **אם מאשרים לי אני מגיע גם ללוב** עבור,

כאן 42 כל הכבוד להתראות ובהצלחה.

עם סיום השמדתם של שני בסיסי הטילים במזרח ציר "ורדית" הושלמה משימת החטיבה, ובשעה 14:00 בערך החל הכוח לנוע בחזרה לכיוון ראש הגשר. הכוח נע דרומה לאורך ציר "חבית", כשבדרכו הוא משמיד כלי רכב, בונקרים, תותחים ומתקנים צבאיים במרחב שממערב למחנות אבו-סולטן (מתחם "ערל") ולאורך ציר "חבית". בין השאר הושמדו שתי משאיות גוררות טילים (ככל הנראה מסוג "פרוג") שנעו על ציר "חבית", על מטענן, ודחפור שהובל על מוביל. הכוח עצר להתארגנות באזור "סגול 471" שממערב למתחם "ערל", ובשלב זה התחיל לספוג הפגזה ממרגמות במחנות אבו-סולטן. הכוח חזר דרך מתחמי "צח" ו"אורי" לציר "טסט". בדרך שבק אחד הטנקים שבפלוגה ג', והיה צורך לגרור אותו בחזרה. כוח מפלוגת הנגמ"שים עם מחלקת הטנקים של מיכה דרוקר מפלוגה מ', בפיקוד מ"פ החרמ"ש, נשאר לאבטח את גשר הבטון שעל תעלת המים המתוקים ("מסכה 35"), ושאר הכוח חזר לאזור שדה התעופה דור-סואר.

בסיס טילים מצרי לאחר "ביקור" כוח משוריין

לדברי המח"ט:

הפקודה שקיבלנו היתה לחדור לעומק ולהשמיד שישה בסיסי טילים מצריים. ידיעות על האויב לא היו. מה שנאמר רק היה שבבסיס טילים כזה יש כוח שבין 200-300 איש. היו ידיעות שבבסיס טילים אחד שנמצא על ציר 'ורדית' יש 'סאם 6'. היתה בקשה שלא נדפוק אותם אלא שניקח אותם. אחרי שצלחנו העברתי את כל הכוח שהגיע איתי ת"פ גיורא, למעט יוסי [מ"פ ל'] שעבר ת"פ הצנחנים.

היה ברור שהפעולה צריכה להיות מבוססת על מהירות תנועה ועל הפתעה מוחלטת ועל עוצמת אש רצינית. לכן הכל היה מבוסס על תנועה בשדרה על הכביש: טנק, נגמ"ש, טנק, נגמ"ש. לדפוק לכל הכיוונים כל הזמן.

מבחינת אויב, לאורך ציר התנועה לאורך האגם עד גשר הבטון על ציר 'סקרנות' נמצאו מצרים שישבו בתעלות אבן. על הכביש כל פעם היו עוברים נגמ"שים וכלי רכב אחרים. באזור 'צח' היה חי"ר והיו גם טנקים בודדים. 'מקצרה' היה מלא חי"ר. היה פה גדוד שעשה עלינו התקפת נגד. הם נעו מכיוון צומת 'ודאות-

סקרנות' והתפרסו יפה מאד להתקפה. הגדוד כלל כ-10 טנקים וכ-20 נגמ"שים. לכל נגמ"ש היה תול"ר, מורכב על הסיפון או נגרר. אלי הגיע ונעמד משמאלי ואז הוא דפק את כל הטנקים בשטח כשרובם הגדול עומדים באגף המזרחי של הכוח.

מאזור 'מקצרה' פנינו לכיוון צפון לציר 'ורדית'. השמדנו עוד שני בסיסי טילים. בבסיסי הטילים שהיו אמורים להיות בהם טילי 'סאם 6' נכנסנו פנימה עם נגמ"שים. ראינו שיש שם רק 'סאם 3'. החבר'ה דפקו אותם.

בשלב מסויים לקראת אחר הצהריים התעוררה השאלה מה עושים הלאה. ביקשתי הספקה בהיטס והבנתי שזו בדיחה. אחרי שעברנו ניתנה פקודה על ידי הפיקוד לא להעביר יותר כוחות כיון שכל ראש הגשר עדין לא היה מאובטח. ציר 'טרטור' היה חסום. בציר 'עכביש' לא ניתן היה לנוע, ולכן הפקודה היתה לעכב צליחת כוחות עד אשר יהיה גשר על התעלה. נשארנו בצד השני חטיבת צנחנים, 28 טנקים, 6 נגמ"שים. הוחלט שנחזור חזרה ונאבטח את הגשרים על תעלת המים המתוקים. גיורא איבטח את הגשר הדרומי עם כוח מסויים. יתר הכוח התרכז באזור החצייה יחד עם הצנחנים.

מג"ד 264:

בנינו בקשר שדרה של טנקים ונגמ"שים. נסעתי טנק ראשון אחרי ברגר ומשם התחיל מבנה של נגמ"ש, טנק, נגמ"ש, טנק. נסענו במהירות עצומה. דפקנו את המוצבים שהיו לאורך האגם, כולל זריקת רימונים של אנשי הנגמ"שים לתוך תעלות הקשר שלהם. הנגמ"שים שלנו עבדו וירו כמו שצריך. חלק מהמצרים ברחו למים ושם עלו על מוקשים שלהם. היתה שם מהומת אלוהים. לאחר שפנינו מערבה מציר 'טסט' מצאנו את גשר הבטון על תעלת המים המתוקים. הגשר לא היה תפוס והמשכנו. בצומת 'אורי' לא היו שום בעיות. עברנו והגענו לצומת 'צח', וכאן כבר ראיתי הרבה ערבים מסביב. ירינו עליהם בתותחים ובמקלעים. עברתי את צומת 'צח' כקילומטר וראיתי שם איזה טנק. דפקתי אותו והמשכנו. זה הלך ממש בקצב מהיר מאד. הגענו מול בסיס הטילים הראשון ['פרח 6218'], נעצרתי והתחלנו לירות. קיבלתי פקודה מהמח"ט לא לעצור ולעשות את זה תוך כדי

תנועה ואז כל מי שהיה על הכביש צודד קנה ימינה וירה ודפקו את בסיס הטיילים בלי להתעכב. הגעתי לאזור שבין 'סקרנות רכב'. נתתי פקודה לדפוק אותם, ואז המח"ט אמר לי לעזוב את הענין הזה ולנוע צפונה לאזור 'מקצרה'. נתתי פקודה לפנות צפונה והשדרה פנתה צפונה ולנגמ"שים נתתי פקודה לרוץ ובכל זאת לדפוק את כלי הרכב האלה. איך שהנגמ"שים התחילו לרוץ לכיוון הם נתנו צעקה בקשר: 'טנקים'. באזור 'ריבוע 6117' צפו כ־40 כלי רק"ם. היינו פרוסים מולם, כך שהראשונים מאתנו פתחו באש בטווח של 200 מ' והרחוקים יותר בטווחים של קרוב ל־2000 מ'. היה שם קרב של שלוש דקות, זה הלך מהר מאד. אני לא ראיתי שמישהו מהם ירה. יותר מאוחר מצאנו שם תשעה טנקים ועשרות נגמ"שים. הנגמ"שים היו מצויידים בתותח לא רתע על הסיפון. עזבנו את 'מקצרה' והמשכנו בתנועה צפונה דרך השטח. נסענו דרך 'ננס' ל'ורדית'. על 'ודאות' נעו הרבה מאד כלי רכב מצריים, עשרות משאיות. הגענו מצפון לציר 'ורדית' לשני

טנק מג"ד 264

מלפנים מימין לשמאל: הקמב"ץ שאול שגיב, המג"ד גיורא לב והסמג"ד אילן מעוז.
מאחור: קצין הקשר שמעון זיו והקמ"ן שמואל ארז

בסיסי הטילים 6418 ו-6419. מדרום זה נראה כמו בסיס טילים אחד כי הם קרובים. פה באמת אמרו לי בקשר למצוא טילים קטנים. עשינו התקפה יפה, הטילים עפו, ונכנסנו פנימה לסרוק עם הנגמ"שים ועם טנקים. גמרנו את שני בסיסי הטילים האלה וירדנו דרומה. הגענו עד 'סגול 471'. היה שם מחנה צבאי של 3-4 בתים. באזור הבתים עצרנו והתארגנו, אכלנו צהריים. עד השלב הזה המצרים לא ידעו שום דבר. כמה מטוסים עברו מעלינו ועשו שלום, וגם החיילים המצריים עשו שלום. במקום הזה התחילו כבר לירות עלינו ארטילריה מאזור אבו-סולטן. קיבלנו פקודה לחזור לצנחנים בראש הגשר. בתנועה מהירה ירדנו דרומה על 'חבית' דרך צומת 'צח' וצומת 'אורי'. השארנו בגשר של תעלת המים המתוקים את מ"פ החרמ"ש עם שלושה נגמ"שים ומחלקת טנקים בפיקודו של מיכה דרוקר ז"ל, לשמור ולאבטח את הגשר, כאשר שאר הכוח חוזר לאזור הצליחה.

סמ"פ ג' יונתן אדרת:

בתנועה על ציר 'טסט' ירינו כמויות תחמושת אדירות. אני נסעתי בסוף השדרה הפלוגתית. ירינו על המחפורות האדומות. ב'אורי' הגדוד התחיל לפרוס ימינה. רצינו לעשות התקפה בפריסה [על בסיס הטילים] ואז המח"ט אמר לגיורא 'תחזור חזרה לכביש, תעשה את ההתקפה מתוך השדרה'. ירינו על בסיס הטילים הזה תוך כדי תנועה והמשכנו. לאחר צומת 'צח' התחלנו לשבור צפונה. היו שם נגמ"שים גוררי תול"רים שכנראה נעו בשדרה, הראשונים בהם הצליחו לתפוס עמדות וחלק כבר הצליחו להעלות את התול"רים לסיפון. הם היו בעמדות טובות וראינו רק את החלק העליון. בכמה דקות גמרנו את כל העסק. הפלוגה שלנו עמדה מדרום, הפלוגה של אלי עמדה בכיוון מזרח דרום-מזרח. הטווח היה 600 מ' בערך. לגבי הירי על בסיסי הטילים, בהתחלה ירינו פגזים, ראינו שזה לא הולך ועברנו לירי מקלעים. היו פוגעים בטיל, נדלק לו המנוע והוא מתחיל להתעופף. אחד הטילים עף לכיוון שלנו וזה היה לא נעים. זה 500 ק"ג. אין לו כיוון מוגדר, והוא מתחיל להסתובב ככה בשמים. בדרך חזרה הם כנראה זיהו אותנו והתחילו להוריד שם ארטילריה. כשעמדנו במחנה הצבאי היתה תנועה על ציר 'חבית'. "נסע טריילר עם די-8 ומישהו הרביץ

פתיחה של מבצע צבאי, שבתוך זמן קצר עתיד להעביר לגדה המערבית של התעלה את עיקר כוחו המשוריין של פיקוד הדרום, לתמרון בעורף הארמיות המצריות הצולחות שממזרח לתעלה.

כך תיאר הרמטכ"ל המצרי באותה עת, הגנרל סעד א-שאזלי, בספרו על צליחת התעלה, את הפשיטה המשורינת מנקודת ראותו:

יום ג', 16 לאוקטובר - שעות הבוקר: ידיעות ראשונות על חדירת האויב. מפקדת הארמיה השנייה מדווחת כי קבוצות קטנות של טנקי אויב הצליחו לחצות לגדה המערבית באזור דוור-סואר. הארמיה השנייה נוקטת אמצעים להשמידן... הארמיה השנייה הודיעה שיש לה היכולת להתמודד עם המצב...

צהריים: הידיעות המגיעות מבולבלות. כמה מיחידות טילי האס-איי-2 ו-3 שלנו, המוצבות כ-10 ק"מ ממערב לתעלה, החלו לדווח כי הותקפו על ידי טנקי אויב. לאף אחד לא היה מושג מנין הגיעו הטנקים האלה. הם היו מגיעים לקרבתה של סוללת טילים, מפגיזים אותה מטווח של כ-1,800 מ', ואחר כך נעלמים ללא פגע, כדי להופיע שוב במקום אחר. הדיווחים מסרו על 7-10 טנקים בכל קבוצה.

ההיסטוריון הצבאי המצרי ד"ר יחיא א-שאער, כתב במאמרו "הפירצה בדוור-סואר - ההתחלה והסיום - פירוט, הערכה וניתוח":

כיוון שלא הייתה להם כל התרעה מוקדמת, הופתעו כוחות ההגנה האווירית מהפגזות הטנקים הישראליים עליהם, שכוונו לעבר המכ"מים שלהם והאנטנות של הסוללות, דבר שגרם להפסקת עבודתן של מספר סוללות ולהיווצרות פירצה בשמים. דיווחי כוחות ההגנה האווירית שהגיעו לחדר המבצעים, היו ההתרעה הראשונה להימצאות פירצה, וניתוח הדיווחים הביא למסקנה שכוח הפשיטה של האויב, המבצע פשיטות אלה, אינו מונה יותר משבעה טנקים... על בסיס דיווחים אלה, זלזלו מפקדת ארמיה 2 ומפקדת הכוחות המזויינים בהתמודדות עם כוח זה והסתפקו בהפגזה הארטילרית עליו והתרעת כוחות ההגנה האווירית בלבד. הפיקוד המצרי לא שם לב מי גרם להשמדת מספר סוללות טילים באזור מסוים זה, אלא כשהיה כבר מאוחר מדי.

ההיסטוריון הצבאי המצרי והגנרל בדימוס ג'מאל חמאד תיאר בספרו "המערכה המלחמתית בחזית המצרית" את ההיתקלויות בין כוח הפשיטה של החטיבה לבין יחידות חטיבה 116 המצרית מדרום מערב ל"מקצרה":

חטיבה 116 חי"ר ממוכן, אחת מיחידות דיוויזיה 23 חי"ר ממוכן, שעליה פיקד עמיד [תאי"ל] אחמד עבוד אל-זמר, היתה ערוכה באזור צומת עות'מן אחמד-עות'מן, 30 ק"מ ממערב לתעלה [צומת 'ארזל-סקרנות' במפת קוד 'סיריוס']. ב-16 בחודש ספגה חטיבה זו אבדות כבדות, כאשר טנקי האויב תקפו את אחד מגדודיה, שהיה ערוך להגנה בצומת אבו-סולטן - דרך האמנה [צומת 'צחי'], פרץ את מערכיו והפיץ את אנשיו לכל עבר. כאשר מפקד החטיבה התקדם מצומת עות'מן מזרחה על ציר אבו-סולטן [ציר 'סקרנות'] בראש צוות קרב, שכלל גדוד חי"ר ממוכן מתוגבר כדי להשמיד את האויב המתקדם - נפל הכוח למארב מתוכנן היטב של האויב בצומת אבו-סולטן עם הדרך המגיעה מצפון מאבו-צוויר (במרחק של 15 ק"מ ממזרח לצומת עות'מן), [צומת 'ודאות'-'סקרנות']. הקרב הסתיים במותו של מפקד החטיבה והשמדת חלק גדול מהטנקים וכלי הרכב המשוריינים של החטיבה ותותחיה, והכוחות הנותרים נערכו להגנה כ-6 ק"מ ממערב לאזור הצומת בה נערך הקרב.

* * *

לאחר מעבר התעלה הוכפפה פלוגה ל' לחטיבת הצנחנים. במשך היום שהתה במרחב ראש הגשר, ומפעם לפעם ניהלה אש עם קבוצות חיילים מצריים שהסתובבו בשטח. עם לילה נשלחה הפלוגה עם פלוגת צנחנים לטהר ולאבטח את מרחב שדה התעופה דוור-סואר. מחלקה בפיקוד הסמ"פ רפי אלעזר נשארה לאבטח את אזור הצליחה.

* * *

ממזרח לתעלה התרכז גדוד 599, לאחר שנחלץ מהניסיון לפרוץ את ציר "טרטור" בבוקר, באזור "עכביש 55", וערך שם מילוי מחדש, התארגנות ומנוחה. לקראת הערב הוטל עליו להוביל תספוקת ליחידות החטיבה שממערב לתעלה. על זחל"מי פלוגת החרמ"ש הועמסו פגזי טנקים, תחמושת קלה ומנות קרב. בשעת לילה יצא הגדוד בציר חולי מדרום ל"עכביש" לעבר "לקסן", כשהוא גורר עימו שתי מכליות דלק. ב"לקסן"

מצא הגדוד את שלושת הטנקים ששרדו מפלוגה ח'. רק אחד מהם, הטנק של סמ"פ ח' עממי, היה כשיר, ועממי צורף כמ"מ לפלוגה ו'.

במשך היום באזור "עכביש 53" הצטברו וחנו עשר דוברות רתומות לטנקי פלוגות א' וכי מגדוד 264 (ועוד שלוש דוברות שהגיעו מבלוזה). הדוברות המשיכו בדרכן רק במחצית השנייה של הלילה, אור ליום 17 באוקטובר.

פרקי"ג

17.10 - קרבות משני

עברי התעלה

לחימת יחידות החטיבה ב־17 באוקטובר התמקדה בשתי זירות: הקרבות על גשרי תעלת המים המתוקים בגדה המערבית של התעלה והקרבת על הגנת מסדרון ראש הגשר שממזרח לתעלה.

המקום ה"חם" במשך הלילה היה גשר הבטון שעל תעלת המים המתוקים, שעליו הופקד כוח מחלקת טנקים ומחלקת נגמ"שים בפקודו של מ"פ "מקנס", אריק שקד. טנק המ"מ מיכה דרוקר הוצב על הגשר, וטנקי יצחק אשכולי ויצחק ברימברג הוצבו לחסימה כלפי צפון ודרום על דרך העפר שלאורך תעלת המים המתוקים (ציר "מסכה"). מאחורי הטנקים נפרסו נגמ"שי החרמ"ש. בלילה הבחינו שלושת הטנקים בתנועה ובדמויות בכל האזור שמסביב, ומפעם לפעם שילחו צרור מקלע לכיוונים שונים. באמצע הלילה הגיעה בדהרה מצפון, על ציר "מסכה", משאית תחמושת מצרית, הצליחה לעבור בצד הטנק של אשכולי, והתנגשה באחורי הטנק של ברימברג. הכלים שמסביב פתחו באש, המשאית נדלקה והתפוצצה, והטנק נאלץ לשנות מיקום.

עם אור ראשון ניסה טנק המ"מ לשפר עמדה. לאחר תנועה של מטרים אחדים נפגע הטנק מארבע פצצות אר־פי־גי, והמ"מ מיכה דרוקר נהרג במקום. אנשי הצוות נחלצו לאחור. הטנקים והנגמ"שים השיבו אש לכיוון ירי הפצצות, ולוחמי החרמ"ש טיהרו את הסבך הקרוב רגלית.

בשעות הקטנות של הלילה התקדם גדוד 599 מ"לקקן" והגיע ל"מצמד" עם אור ראשון. המג"ד, טנקי פלוגה ו', זחל"מי פלוגת החרמ"ש העמוסים תחמושת ומנות קרב, זחל"מי מפקדת הגדוד והתאג"ד ושתי מכליות סולר

צלחו את התעלה על דוברות התמסח. תוך כדי העברת זחל"מי גדוד 599 נפגעה הדוברת החד-כיוונית מפגז מרגמה, ובהמשך טבעה. כאשר לאזור הצליחה הגיעו הסמג"ד ופלוגה ז', הורתה מפקדת האוגדה לעצור את הצליחה, והפנתה את הפלוגה להצטרף לקו ההגנה על מסדרון ראש הגשר, בפיקוד מח"ט 14.

פלוגת החרמ"ש י' ומכליות הסולר מיהרו אל גדוד 264, שטנקיו היו על סף הקו האדום של מלאי הדלק והתחמושת. בתום התספוק נקלעה פלוגת החרמ"ש להפגזה מצרית כבדה, והמ"פ יונה דיאמנט נפצע ופונה. המג"ד עמי מורג נפגש עם המח"ט וקיבל ממנו משימה לתפוס את אזור המחנות שמדרום-מערב לשדה התעופה דוור-סואר, ובהמשך - את גשר הביילי שעל תעלת המים המתוקים, ממערב לשדה התעופה. לפקודתו של המג"ד עמדו רק שבעת הטנקים של פלוגה ו' והטנק שלו, ולכן הכוח תוגבר במחלקת סמ"פ ל' מגדוד 257 בפיקודו של רפי אלעזר. כמו כן קיבל הגדוד מחלקת צנחנים בפיקודו של מ"פ הצנחנים יצחק נודלמן. הגדוד תפס את הגשר, והצנחנים נפרסו על סוללת הרכבת שמצידו המערבי.

באותה עת היה כל אזור שדה התעופה דוור-סואר נתון תחת הפגזה כבדה, שמקורה אותר ממערב, במחנות אבו-סולטן. בד בבד הגיעו ידיעות על כוח שריון מצרי המתקדם מזרחה על ציר "סקרנות". המח"ט הורה למג"ד 599 לתקוף את מחנות אבו-סולטן כדי לנטרל את הארטילריה ולהיערך דרומה לכיוון ציר "סקרנות" לקראת השריון המצרי המתקדם. המג"ד שאיר את מחלקת עממי מפלוגה ו' לאבטח את הגשר, ותקף לכיוון מתחם "אורי" עם שתי מחלקות טנקים ועם מחלקת צנחנים. במהלך ההתקפה נפגעו שלושה מטנקי פלוגה ו' מאר-פי-גי שנורו מתוך חושות מחטת-סולטן, שמדרום לצומת "אורי". שני אנשי צוות מטנק ב' של פלוגה ו' - התותחן משה פוגל והטען מאיר אברהם - נהרגו. שני טנקים נשארו בשטח. הכוח נסוג לגשר הביילי. בתקרית לאחר פינוי הנפגעים נהרג הטען של טנק א' משה ביבי.

מג"ד 599:

הארטילריה שירדה על הגשר באה ממחנות אבו-סולטן, אז קיבלנו פקודה לנסות לעלות על מחנות אבו-סולטן. הפקודה של המח"ט היתה לנוע ולחפש דרך לעלות על המחנות, כאשר הגדוד של גיורא והמח"ט יבואו מלמטה על הציר מגשר הבטון ובציר המחנה. ניסיתי להיכנס על הציר שלאורך המסילה צפונה, ומיד שקע לנו זחל"ם של הצנחנים. השטח היה ביצתי. אז גילינו דרך

עפר שרצה לכיוון צומת מחטת-סולטן [צומת 'אורי'], שממנה אפשר לעלות צפונה למחנות. רצנו על הדרך הזאת עם הצנחנים, כאשר המחלקה של 'משנה לוז' [רפי אלעזר] מובילה. השארנו את עממי עם מחלקת טנקים לאבטחת הגשר. הגענו לצומת, זיהינו טנק, רפי השמיד אותו, והתחלנו לקבל ירי שטוח מסלול ממתחם 'אורי' ומאזור 'צח'. התפרסנו ופתחנו באש. אני כל הזמן חששתי מגיורא שבא מדרום. התחלנו לסמן את עצמנו ברימוני עשן. הצנחנים בינתיים קיבלו פקודה לטהר את הכפר שהיה משמאלנו, מדרום. הם התחילו לטהר דווקא מכיוון דרום לצפון, ואז מתוך חלון של בית חוליה של בזוקאים ירתה שלוש פצצות אר-פי-גי והשחילה לנו שלושה טנקים: את הטנק של ירון [מ"פ ו'], את הטנק של ברגר ואת הטנק של פוגל ז"ל. הצנחנים זיהו מאיזה בית פתחו באש, הסתערו על הבית הזה והשכיבו להם שני חבר'ה. היו להם כמה פצועים בטיהור הזה. הוצאנו משם את הצנחנים ועם תותחי הטנקים השמדנו את כל הבתים שהיו קרובים לדרך הזאת. הטנקים שלנו כבר היו עם מעט מאד תחמושת. את הפצועים מהטנק של אורי לוי וגם של הצנחנים וגם את ברגר שנפצע בקפיצה מהטנק פינינו לאחור עם יעקובוביץ. החלטתי לנסות לחלץ את הטנקים של ירון ושל ברגר עם המחלקה של רפי אלעזר. את הטנק של ברגר רתמנו וגררנו אותו אחורנית לכיוון הגשר. ניסינו לגרור את הטנק של ירון. ירון היה בתוך הטנק ואז הטנק קיבל עוד נ"ט שהתחלק על הצריח ופצע את ירון. החלטנו להשאיר את הטנק הזה במקום. המקום היה נתון גם בהפגזה ארטילרית כל הזמן וגם באש שטוחת מסלול מכיוון 'אורי'. ביקשתי מהמח"ט אישור לנוע אחורנית חזרה לכיוון הגשר, ולהתמלא מחדש.

מ"פ ו' ירון מירון:

קיבלנו פקודה לחצות את תעלת המים המתוקים ולתקוף מגן ארטילרי באזור 'אורי'. מחלקה 2 נשארה בחיפוי באזור גשר הביילי ואנחנו המשכנו לנוע כשאנחנו הכוח האחורי של הגדוד. נענו לכיוון דרום מערב לאורך תעלת המים המתוקים פחות או יותר. האזור היה סבוך ותוך תנועה ירינו לאגפים. על ציר הכביש באזור 'אורי' היתה תנועת כלי רכב. תפסנו עמדות והשמדנו טנק ומשאית. באותו זמן הבחנתי שיורים עלינו מאחור מאזור

בנוי ושינינו כיוון. המג"ד עם הצנחנים כבר עברו את האזור הזה והגיעו כמעט לצומת 'אורי'. נענו לאורך הכפר, היינו ארבעה טנקים. לא זיהינו את האויב. הטנק שלי נפגע בהינע סופי והמשיך לנוע עוד כמה מאות מטרים. הטנק של ברגר נפגע בתמסורות ועדיין המשיך לנוע. הטנק של אורי לוי נפגע בצריח. כולנו נפגענו מאר-פי-גי. הטנק של אורי התחיל להישרף. אורי הצליח לקפוץ והגיע לטנק 1א'. 1א' נע אל הטנק הבוער והצוות הצליח לחלץ את הנהג שגם הוא סבל מכוויות. התותחן משה פוגל והטען מאיר אברהם נהרגו בטנק ולא חולצו. אני חילצתי בטנק שלי את צוות טנק 1 שנעצר, ואחרי כ-50 מ' גם הטנק שלי הושבת ולא היה יכול לנוע יותר. היינו שמונה בתוך הטנק. חולצנו על ידי שני טנקים אחרים ועברנו לזחל"ם של הצנחנים בכדי לאפשר לטנקים להמשיך לתפעל. טנק 1א' חילץ את פצועי הטנק של אורי לתאג"ד וכאשר הגיע לשם נהרג הטען משה ביבי מפליטת כדור עוזי.

מט"ק 1א' מאיר יעקובוביץ:

קיבלנו פקודה לנוע לאזור בקתות בדרום דוור-סואר. היו נ"טים מערבית למיקומנו שניסינו לזהותם ולירות עליהם, אך מאחורינו מרחק של 50-100 מ' ירו עלינו בזוקות. נפגעו טנק המ"פ בזר מניע, טנק המ"מ בתמסורות, וטנק הסמל 1ב' כנראה בצריח משום שעלה מיד באש. ראיתי את המט"ק אורי לוי רץ לקראתי כאשר שתי רגליו שרופות. אספתי אותו ונעתי לכלי הפגוע שלו. הנהג [אוריאל חורש] לא הצליח לפתוח את המדף שהתעקם. ניסיתי לפתוח את המדף באמצעות לוס ולא הצלחתי. צעקתי לו לצאת מפתח ההצלה [שנמצא בתחתית הטנק] אך הוא לא הצליח לפתוח אותו. עליתי על הצריח ולשמחתי הצלחתי לצודד לאחור עם בקר צריח והנהג הצליח לצאת דרך הצריח. על רצפת הצריח שכב הטען מאיר אברהם. נכנסתי לצריח וניסיתי להרים את הטען והתחילה להתפוצץ התחמושת בצריח. היה עשן שחור בתא התותחן. לא העזתי להישאר עוד רגע בצריח ויצאתי החוצה. חזרתי לטנק שלי ונעתי לכיוון הפינוי. חיפיתי על עצמי בירי ממקלע המפקד. הסרט נגמר ולא יכולתי לקבל סרט נוסף מהפצועים שישבו על רצפת הצריח. ירינו בנשק האישי, אני לצד מיין והטען משה ביבי לצד שמאל עד שיצאנו מאזור הבקתות.

הגענו לנקודת הפינוי. הייתי מזועזע בצורה רצינית ולא יכולתי להינתק ממראות עיני בטנק העולה בלהבות ופרצתי בבכי. ישבתי שם כשעתיים המום ומנסה בצורה כלשהי להתגבר... בהמשך קיבלתי הוראה ללוות את פלוגת החרמ"ש לאזור גשר הביילי. לפני שהתחלנו לנוע סידר הטען את ה'עוזים' על הצריח, ולפתע כשאני מניח את העוזי ליד הפריטלסקופ, המקום בו הייתי רגיל להניחו והטען ישוב מולי, פלט העוזי כדור בודד ופגע בו.

בשעות אחר הצהריים השתתף יעקובוביץ בקרב נוסף במחטת-סולטן, כפי שיתואר בהמשך.

בעוד הקרב של גדוד 599 מתנהל בגזרת "אורי" שמצפון, התפתח גם קרב בגזרה הדרומית שסביב גשר הבטון המוליך מציר "סטט". לאחר התקרית עם אור ראשון שבה נהרג המ"מ מיכה דרוקר, התקדמה פלוגה ג' לאזור, והכוח שהחזיק בגשר יצא להתארגנות. מ"פ ג' פרס את טנקיו לאורך תעלת המים המתוקים, ופתח באש אל קבוצות חיילים מצריים שנצפו באזור מחטת-סולטן. כעבור זמן קצר החל רק"ם מצרי להופיע מולו, והושמד. בינתיים הגיעה לגזרה גם פלוגה מ', והגדוד נערך ממערב לגשר הבטון בעמדות לכיוון צומת "אורי" ומחנות אבו-סולטן בצפון וצומת "צח" במערב.

מ"פ ג' יוסי ברגר:

קיבלתי הוראה לנסוע מיד לגשר הבטון ולראות מה קורה שם. תוך כמה דקות הגעתי לגשר. המצב באזור לא היה ברור. פרסתי את הטנקים לאורך תעלת המים, כשאני עומד בצמוד לגשר. זיהינו פעילות של חיילים מצריים צפונית לנו באזור תחנת הרכבת מחטת-סולטן. פתחנו באש עליהם. ביקשתי וקיבלתי סיוע ארטילרי לאזור תחנת הרכבת ועסקתי בטיווח הארטילריה. באותו זמן מ"מ 2 שמואל ארז שהיה בעמדה מצפון לי סגר את האזור למעבר חיילים מצריים מזרחה. בתצפית שעשיתי מערבה נראה שהמצרים מקדמים כוחות מזרחה, באזורים שיום קודם לכן כבשנו אותם, ובאמת כעבור כמה דקות הופיע מולי בעיקול הכביש נגמ"ש ביטי-אר-50. יריתי פגז והנגמ"ש נדלק והתחיל להתפוצץ. הוא המשיך להתקדם כ-20 מטר, וירד מהכביש. חלק מצוותו של הנגמ"ש הצליח לקפוץ ולהתבצר בבניין ליד העיקול, ולקח לנו עוד כרבע שעה עד שחיסלנו מטרד זה. מאוחר יותר

שמעתי רעש של טנקים המתקרבים מצפון מערב, ביקשתי מארז שעמד מצפון שיצפה לכוחות שמתקדמים והוא דיווח שחמישה טנקים נעים לעברנו, ובאמת כעבור 2-3 דקות התייצב מולי במרחק קצר בעיקול הכביש טנק טי-55. פגענו בטנק שנפגע ונעצר, ובפגז השני נדלק והחל מתפוצץ. הצריח עף לתעלת הכביש. כעת ידעתי שיהיה מסוכן להמשיך ולעבור את הגשר מערבה היות וארבעת הטנקים הנותרים נמצאים בקרבתו בעמדות לעברנו, לכן נצמדתי עם הטנק לסבך השיחים שהיה ממערב לגשר ודרך השיחים ניסיתי לחפש את הטנקים. ראיתי בין שני בתים במרחק די קצר ממני, טנק מצרי. השחלתי את התותח דרך ענפי השיחים לכוון הטנק, וכיוון התותח לטנק נעשה רק על ידי עיניית אחת של מד הטווח. שאר המכשירים היו מוסתרים. בפגז הראשון הטנק המצרי נדלק. באותו זמן הגיע גיורא למקום ודחק בי להתקדם. תוך כדי ההתקדמות שלי זיהיתי טנק נוסף במרחק של כ-500 מ' מצפון, שכנראה גם הוא זיהה אותי והתותח שלו היה מכוון אלי. נעתי במהירות לאחור לאזור המוסתר ונתתי לצוות תדריך לירי מהיר ואז יצאנו שוב קדימה, ירינו במהירות. הטנק המצרי נפגע וחזרנו מיד אחורה. הטנק המצרי לא נדלק ולכן ביצענו את

טנק מצרי בוער במחטת-סולטן

התרגיל פעם שנייה ואז הטנק נידלק. גיורא, שהיה מאחורי רצה להתקדם מערבה, למרות שלדעתי אמורים היו להימצא בשטח עוד שני טנקים מצריים שרצוי להשמיד אותם לפני שיוצאים מערבה, אך דעתי לא התקבלה. גיורא החל לנוע מערבה כשאני בעקבותיו. אחרי כ־50 מ' זיהיתי במרחק קצר מאוד ומימין לנו טנק מצרי בין שני בתים, ובירי קרבי לטווח אפס יריתי בו ממש מעל ראשו של גיורא. הטנק נפגע ונדלק. את הטנק החמישי של אותו כוח לא גילינו בשטח, יותר מאוחר שמענו שהוא נפגע על ידי כוחותינו שהיו מצפון. בשלב זה התפרסנו מערבית לגשר בעמדות בכון מחנות אבו-סולטן בצפון וצומת 'צח' במערב. בצהריים הגיע יונתן [אדרת, סמ"פ] עם תחמושת ואוכל.

שני הטנקים שנותרו ממחלקת מיכה דרוקר ז"ל, עתה בפיקודו של יצחק אשכולי, אבטחו במשך הבוקר את צומת "טסט 2" לכיוון דרום. לפני הצהריים פגעה פצצת מרגמה בסיפון הטנק של אשכולי, ובעקבות זאת הוא נפל פנימה לתוך הצריח פצוע. הטנק התחיל לבעור, ואשכולי פונה מהמקום במצב קשה. (יצחק אשכולי, מ"מ טנקים, הגיע מחו"ל למלחמה. בערב הצליחה הגיע לגדוד 257 וצוות לפלוגה מ' כמט"ק. למשפחתו נודע על הגעתו לארץ רק בעקבות פציעתו).

* * *

ב־17 באוקטובר בשעה 02:30 יצאה שיירת הדוברות הרתומות לטנקי פלוגות א' וכ' להמשך תנועה על ציר "עכביש". משעות הבוקר המאוחרות של 16 באוקטובר הייתה הגזרה, בכללה שיירת הדוברות, באחריות אוגדה 162. לפני תחילת תנועתם של הטנקים גוררי הדוברות שלחה מפקדת אוגדה 162 פלוגת סיור על נגמ"שים לוודא כי ציר "עכביש" פנוי לתנועה. ההערכה הייתה כי ניתן לנוע על הציר משום שהמצרים לא הפעילו טילי "סאגר" בלילה, וייתכן שגם התקפת גדוד 890 של הצנחנים על המערך המצרי ב"טרטור 42", שנכשלה, תרמה להסחת הכוח המצרי. כביממות הקודמות, לפני הכוח נעו דחפורים שסילקו מהציר כלי רכב ורק"ם פגועים, וסתמו בורות. לאחר תנועה שנמשכה כשלוש שעות הגיעה השיירה עם אור ראשון למעוז "לקקן", ופנתה צפונה לחצר הצליחה שבין שני מעוזי "מצמד". בכניסה לאזור "מצמד" החלה לספוג אש ארטילרית. דוברת אחת נדלקה ונשרפה, דוברת נוספת נפגעה וננטשה, ושאר אחת עשרה הדוברות הוכנסו לחצר הצליחה, והוטלו למים.

מ"פ א':

התחלנו להכניס את הדוברות טנק טנק, לפי קריאה שלי. פה כבר היתה הפגזה, לא צפופה אבל די מדוייקת, על החצר של 'מצמד' ומה שמסביב. קיבלנו פקודה מאריק שרון שהיה במקום לזרוק מהר את הדוברות לתוך המים כדי לחבר אותן לגשר. הגיע טנק, התנתק, שני דחפורים מאחור דחפו את העגלה למים [הדוברות הוכנסו למים עם הגוררים]. בשלב מסויים הטנק של אגוזי חטף פגיעה ישירה על הדוברת. הדוברת נדלקה ואני נתתי לו הוראה להתנתק ממנה מיד. הוא הצליח לצאת החוצה, להתנתק, והמשכנו בכל התהליך הזה של הכנסת דוברות.

הטנקים הגוררים היו פנויים עתה. למרות הוראת מפקדת החזית שלא להעביר עוד טנקים לכוח שממערב לתעלה, הועברו טנקי פלוגות א' וכ' על דוברות התמסח לגדה השנייה והצטרפו לגדוד 264.

* * *

כזכור, לאחר צליחת התעלה ב-16 באוקטובר הוכפפה פלוגה ל' מגדוד 257 לחטיבת הצנחנים, ובבוקר 17 בחודש פוצלה לשלוש מחלקות. מחלקה בפיקוד הסמ"פ רפי אלעזר חברה לגדוד 599 והשתתפה בקרב על צומת "אורי". שאר הפלוגה פוצלה בין שני גדודי הצנחנים שנעו צפונה להרחבת ראש הגשר. המ"פ יוסי שרון הצטרף עם שני טנקי מחלקה 1 לגדוד 416, בפיקודו של צביקי נור, שהתקדם לטהר את הרמפות המצריות שלאורך התעלה, והמ"מ ראובן ליס הצטרף עם שני טנקי מחלקה 2 לגדוד 565, בפיקודו של דן זיו, שהתקדם לאורך תעלת המים המתוקים.

בשעות אחר הצהריים המוקדמות נע גדוד 565 על ציר "מסכה" שלאורך תעלת המים המתוקים בהובלת מ"מ 2 ליס. למעשה, הציר היה תוואי מוגבה - סוללה - של מסילת רכבת. כאשר התקרב הכוח לכפר סרפאום, זוהה חי"ר מצרי, ותוך תמרון לתפוס עמדה על הדרך הצרה פרס טנק הסמל אלי זומר זחל. דן זיו הורה לליס להמשיך להתקדם, ולאחר תנועה קצרה נחשף הטנק של ליס למתחם הנ"ט בסרפאום. הטנק נפגע בצריח, ופרצה אש. הצוות קפץ מהטנק ורץ למקום מסתור, שבו כבר היו גם כמה צנחנים פצועים. נהג הטנק יוסי גרסיאני התנדב לחזור לטנק כדי להביא גריקן מים, ובדרכו נורה ונהרג.

מ"מ 2 ראובן ליס:

נענו על המסילה ואז התחילה המלחמה שלי עם דן זיו איך לפעול במקום כזה. ניסיתי להסביר לו שאנחנו בתנועה למעלה על המסילה מהווים מטרה מצויינת. הוא התעקש שנתקדם. אני ביקשתי ממנו שייתן לי לעצור בעמדות לצפות על השטח ולנוע תוך חיפוי באש. בסוף הצלחתי לשכנע אותו. כשהגעתי לעיקול במסילה לפני סרפאום נתתי לב' הוראה להישאר כ־500 מ' מאחורי כי הייתי משוכנע ששם אנחנו נחטוף את המארב. עברתי בשלום את העיקול. אחרי העיקול היתה סוללה בהמשך המסילה, ממש לפני מתחם סרפאום. איך שעברתי את הסוללה זיהיתי את המתחם. נעצתי, נסעתי לאחור כמה מטרים כדי להיות מוסתר ואז לב' שבר שמאלה ופרס זחל. דן זיו דרש שנרביץ כמה פגזים ונסתער. הסברתי לו שאני לא אז עד שהוא לא משאיר כוח שלו שיחפה ויאבטח את לב'. הוא השאיר שני זחל"מים. המשכנו בהסתערות עם חמישה זחל"מים. הוא העביר לי בקשר תכנית פעולה שנרביץ על המתחם כמה פגזים לאיזה בית דוקומתי שם ולתחנת הרכבת [מחטת-סרפאום]. אנחנו זיהינו בבירור שם כמויות עצומות של חי"ר שהסתובבו בשטח. דפקנו עליהם כל הזמן מעיכים ודפקנו עליהם גם במקלעים. ניסיתי ללמד אותו איך עובדים במצב כזה. הצעתי לו שידאג להורדת ארטילריה חזקה על המתחם, יזמין טנקים שיעלו לעמדות סבירות לצפות ורק אחרי זה נסתער. היות וזה הלך דרך הקשר ביקשתי שיעלה על הטנק שלי. הוא ניגש לטנק שלי, בעזרת המשקפת הוא ראה פחות או יותר את השטח ואמר לי 'עזוב זה מפקדות ודרגים'. הוא רצה לשים יד על איזה מפקדה שם בבית הדו קומתי. התכוונו להסתערות. עשיתי מלא מחדש. דפקתי כמה פגזים והיות ותוך כדי תנועה לא היה טעם לירות בתוח, התקדמנו כשהתותחן יורה שמאלה במקביל ואני ימינה. לא היה ברור באיזה צד יש יותר אויב. לאחר כ־200 מ' חטפתי מצד שמאל. הרגשתי זעזוע והתברר שחטפתי נ"ט. אמרתי לנהג להמשיך לנסוע ותוך כמה שניות פרצה שריפה חזקה מאד בצריח. קפצנו והתגלגלנו. מאוחר יותר, אחרי שנחלצנו הנהג רץ להביא ג'ריקן מים בשביל הפצועים ונפגע. זה יוסף גרסיאני.

פלוגה ל' עם הצנחנים בסרפאום

מג"ד 565 המשיך עם כמה מזחל"מיו לתוך סרפאום והסתבך בקרב קשה בתוך הכפר. במהלכו נפגעו ונתקעו הזחל"מים, ובעקבות זאת כוח של כמה עשרות לוחמים התבצר בתוך מבנים בכפר. עתה הוזעקו שני כוחות לחילוץ. מג"ד 416 יצא עם פלוגת צנחנים מגדודו על זחל"מים ועם מחלקת הטנקים בפיקודו של מ"פ ל'. בד בבד קיבל גדוד 599 הוראה לשלוח כוח סיוע, ומחלקת עממי מפלוגה ו' יצאה מאזור גשר הביילי צפונה לאורך ציר "מסכה". ראשונה הגיעה לזירת הקרב בסרפאום מחלקת מ"פ ל'. עם הגעתה אירעה תקלה במערכת הצידוד בטנק המ"פ, ומ"מ 1 נפצע מרסיס בידו. רק טנק 1ב' של חיים הובר נכנס לכפר עם כוח החילוץ וחיפה בירי על חילוץ עשרות נפגעי גדוד 565. בינתיים הגיעה לזירה גם מחלקת עממי שאליה הצטרפו כוחות נוספים של הצנחנים.

מט"ק 1ב' חיים הובר:

כשנכנסתי לסרפאום קראתי לדרך זיו כדי להבין מי נמצא איפה, באותו זמן הוא צעק 'חבר'ה תבואו להוציא אותנו כי עוד מעט לא יהיה את מי להוציא'. אני קורא לו וקורא לו והוא לא עונה לי. אני נכנס פנימה, יריות מכל הכיוונים. נק"ל. אני מנסה לראות מאיפה יורים. תמונת המצב היא כזו: מצד שמאל בנין ומשני הצדדים שלו תלויים סדינים או שמיכות שמסתירים ואתה לא

יכול לראות מה קורה בפנים. אחר כך נודע לי ששם התרכזו הצנחנים. אני לא רואה אף אחד מהם. ואז התנתחן שוקי סוסנובסקי ואמר לי שהוא מזהה שתי עגלות מלאות במוקשים מצד ימין. אני אומר לו 'תירה צרור מהמקביל'. שוקי יורה והנותבים נכנסים בעגלות וכלום לא קורה. שוקי יורה עוד צרור, ואז הדבר הזה התפוצץ בפיצוץ כזה שהטנק התנדנד מההדף. ענן אבק גדול עלה. דן זיו התחיל לצעוק בקשר מה קרה. אמרתי לו 'פוצצנו עגלת מוקשים'. האבק ירד ושוקי שאל: 'תגייד לא היתה פה שכונה לפני כן?' כל החושות שהיו שם נמחקו והשטח נפתח. לדעתי המצרים היו בתוך החושות האלה והפיצוץ הזה הבריח אותם ואף אחד לא ירה יותר. ואז הצנחנים יצאו מהבית והגיעו הזחל"מים שלהם והתחיל הפינוי.

מ"מ 2 מפלוגה ו' אליהו עממי:

הגענו לאזור 'מסכה 31'. בדרך עברתי איזה טנק, כנראה מהמחלקה של ליס. הגעתי לשם אני רואה זחל"מים עומדים בשדרה. לא ידעתי מה קורה ולא אמרו לי כלום, אני מתקרר אליהם ורואה שאין שם אף אחד. מימין זה כבר התחיל להיות אזור בנוי. היתה פה תחנת רכבת. אני מגיע עד הזחל"ם האחרון ואז נ"ט פוגע קרוב מאוד לטנק ממערב. תפסתי עמדה, הסתכלתי שמאלה וראיתי שם יעד רציני. לא זיהינו מה קורה שם בדיוק. ואז ראינו ממזרח לזחל"מים בית עם חצר גדולה, שם ישבו כל הצנחנים. ירו שם אש קלה. גם הטנק של ליס עמד שם. ניגשתי לשם ראיתי אותו עם היד חבושה. הסתבר שהוא חטף פגיעה מאחד הנ"טים. הוא היה שם עם הצנחנים בחצר. אני הבנתי שצריך להמשיך צפונה, יש שם עוד כוח שצריך להגיע אליו. הסמח"ט אמר לי ברשת החטיבתית. ברשת היה בלגאן נוראי. בכדי להגיד מילה ברשת היה צריך לחכות בתור עשר דקות. אני נסעתי ראשון. היו כמה עשרות מטרים בין המבנים. שני הטנקים חיפו ואני רצתי במהירות כשבמקביל לי עוברים גם הצנחנים. הגעתי לבית שבו היו הצנחנים שכותרו. היו להם שם די הרבה הרוגים. היו שם 14 חברה בתוך הבית. ירו עליהם מכל הכיוונים במשך ארבע שעות. התקיפו אותם מכל הכיוונים. היה להם זחל"ם שאחד שם שכב על הגב וירה לגגות. הוצאנו את הנפגעים על הטנקים וחזרנו אחורה. ירו שם מכל הכיוונים בעיקר אש

קלה. אני את הבטון אש קלה גמרתי, יריתי איזה 30 סרטים שם. הבעיה המרכזית היתה שלא ידעו איך להפעיל אותנו.

שיירת הטנקים של פלוגות ו' ו' העמיסה עשרות צנחנים, בהם חללים ופצועים, ונעה חזרה לאזור ראש הגשר. חלק מהטנקים גררו זחל"מים, טנק אחד גרר את טנק 2ב' של זומר, ללא הזחל, וטנק נוסף גרר את הזחל. לאחר פינוי כל הנפגעים חזרה פלוגה ל' - ארבעה טנקים, שניים מהם לא כשירים - לגזרת גדוד 416 ברמפות שליד התעלה. מחלקת עממי חזרה לפלוגתה.

* * *

לאחר כמה שעות של רגיעה יחסית בגזרת גשר הבטון, בשעה 16:30 דיווח מ"פ ג' על כוח טנקים מצרי המתקדם לכיוונו מכיוון צומת "צח", וכוח נוסף המתקדם מדרום. יוסי ברגר דיווח על השמדת שני טנקים מצריים, ואז עלה לרשת הקשר הגדודית איש צוות מהטנק שלו ודיווח שהמ"פ נפצע. הוא נפגע מירי ח"ש של טנק מצרי. יוסי העביר את הפיקוד למ"מ גדעון בן-עמי וחולץ לאחור בידי צוות הטנק שלו. בדרך פגשו את הסמ"פ יונתן אדרת, וזה דאג לפנות את יוסי לגדה המזרחית בסירה.

יוסי ברגר (רגב):

מאוחר יותר התקרב מולנו גדוד טנקים מצרי. לא מצאתי עמדה טובה. כאשר עמדתי גבוה מעל לצריח, מנסה לאתר במשקפת את האויב, הצליח אחד מטנקי האויב לירות לעברי כדור ח"ש, מתוך חורשה במרחק של כ-1000 מ'. הקלע החליק על כתף ימין שלי וקרע את ידי הימנית ואת גבי. מלחמתי תמה. כעת הוטלתי למאבק הקשה, המורכב והכואב על חיי ועל החלמתי שארץ יותר משנתיים וזמן רב נוסף עד לשיקום ולחזרה למהלך חיים נורמלי.

מג"ד 264, שחזר אחר הצהריים לראש הגשר, מיהר לאזור גשר הבטון, והחל להעביר את טנקי פלוגה מ', אחד-אחד, כדי לתגבר את טנקי ג'. כעת נורתה אש כבדה על הגשר לא רק ממערב אלא גם מדרום, ולאחר שעברו שני טנקים של מ' את הגשר, החליט המג"ד להחזיר את הכוחות. הסמ"פ אדרת שב לאזור מחטת-סולטן ולקח פיקוד על פלוגה ג'. בהכוונתו של אדרת נעו טנקי הפלוגה לאחור מבין החושות וחצו את הגשר מזרחה, ועימם גם שני טנקי פלוגה מ'.

המג"ד גיורא:

השארתי את ברגר אחראי על הגשר. בערך ב־16:30 הוא מדווח שרואה טנקים נעים מכיוון 'צח'. בהתחלה דיבר על 7-8 טנקים, אחר כך אמר שיש יותר. בערך בשעה 17:00 יוסי דיווח שהוא דפק שני טנקים באזור 'צח', ומיד אחרי זה איש צוות שלו הודיע לי שהוא נפגע. רצתי בחזרה לגשר. כשהגעתי לשם היתה כבר כמעט חשיכה ואז כבר היה קשה מאד לעבור את הגשר מערבה. מדרום מבין העצים ירו כל הזמן צפונה. שם עשינו פעולה כל טנק לחוד. אלי [הרי - פלוגה מ'] עבר ראשון, תותח מקלעים ירי בכל הכלים, תזמורת שלמה. אחד המ"מים בפלוגה ג', גדעון, תפס פיקוד בינתיים. במקביל אדרת טיפל בפינוי של ברגר ווידא שיעבירו אותו לצד השני. לאחר מכן אדרת הצטרף עם טנק ולקח פיקוד על הפלוגה.

גדוד 599, שבשעה זו נותר עם חמישה טנקים בלבד (לאחר שמחלקת עממי יצאה לסייע בסרפאום), נקרא לסייע לגדוד 264. המג"ד עמי נכנס שוב עם "רוב" כוח הטנקים שלו - טנקי יעקובוביץ וקנטור - מכיוון גשר הביילי למרחב שמצפון למחטת-סולטן כדי לסייע באש לגדוד 264. עם חשכה חזר הכוח והצטרף למשימת אבטחת גשר הביילי.

* * *

כאמור, כאשר הגיע גדוד 599 לאזור הצליחה בבוקר 17 באוקטובר, הורתה מפקדת האוגדה כי פלוגה ז' לא תצלח, אלא תצטרף למערך ההגנה על מסדרון ראש הגשר בפיקוד מח"ט 14. הסמג"ד יהודה טל, שאף הוא נותר בגדה המזרחית, והמ"פ אמנון עמיקם ניסו כל תרגיל חמיקה אפשרי כדי לצלוח ולהצטרף לשאר הגדוד שמעבר לתעלה, אך נאלצו "להיכנע" לפקודה להצטרף ללחימה בגדה המזרחית, שהודגשה בביקור של אלוף (במיל') שלמה להט (ציץ') בטנק של אמנון עמיקם. באותה עת הגיעו ידיעות על כוונה מצרית לנתק את המסדרון לאזור הצליחה על ידי התקפה של חטיבת הטנקים 24 מצפון. את הקו שמדרום לציר "שיק", ממערב לבתי המשאבות של "החוה הסינית", תפס באותה עת גדוד קמ"ט שוט 198 בפיקודו של עמיר יפה, ופלוגה ז' נשלחה לתפוס את האגף המזרחי בקו העמדות של הגדוד. הפלוגה לחמה במסגרת גדוד 198 עד הצהריים כשהיא משמידה טנקים מצריים שהגיעו בגלים מצפון לאורך ציר "לכסיקון", כלי רכב מצריים שנעו על ציר "שיק" מ"החוה הסינית" לכיוון הגשר ב"סרוק",

הסמג"ד יהודה חבר לטנק יצחקי שנותר מפלוגה ח', וניהל קרב אישי עם מחלקת טנקים מצרית שהצליחה לחדור ולהגיע עד לצומת "טרטור" - "לכסיקון". בהמשך הצטרפה אליו מחלקה 1 מפלוגה ז', בפיקודו של משה מכליס. בתנועה לחבור לפלוגה ז' עלה אחד מטנקיו של מכליס על מוקש בשד"ם ישראלי, פרס זחל וננטש. יהודה והטנקים שעימו הצטרפו לקו העמדות של פלוגה ז' באגף הדרומי.

בצהריים סיים גדוד 198 את משימתו בקו "שיק", והוחלף על ידי גדוד 184. הסמג"ד ופלוגה ז' נעו ל"מצמד" בתקווה לצלוח ולהצטרף לגדוד 599, אך קיבלו משימה חדשה מסגן מפקד האוגדה - לאבטח את אזור הצליחה. בעקבות זאת נערך הכוח והתפרס בשעות אחר הצהריים ובמשך הלילה מסביב למתחם הצליחה. לפלוגה ז' הצטרפו ארבעה מהטנקים שגררו את הדוברות מהגזרה הצפונית, והשלימו אותה ל-11 טנקים.

* * *

עם רדת החשכה הייתה פריסת החטיבה כך:

באזור גשר הביילי היה גדוד 599 עם פלוגת החרמ"ש ועם חמישה טנקים. מאוחר יותר חברו לכוח מחלקת עממי שחזרה מסרפאום ומחלקת צנחנים שתגברה את הגדוד. במשך הלילה תקף חי"ר מצרי את הכוח פעמיים, ובשני הניסיונות הונסו התוקפים וספגו אבדות כבדות. בבוקר שלמחרת סרקו הצנחנים את השטח שמסביב לגשר, ומצאו עשרות גוויות, כשצידן מטולי אר-פי-גי ממותקנים עם מגברי תאורת לילה.

מ"פ י' עמרם צונץ:

במעבר התעלה אני עברתי על הדוברת עם ארבעת הזחלמ"ים האחרונים. בשלב הזה עוד הייתי סמ"פ, כשרבע שעה אחרי זה הייתי כבר המ"פ... בערך בשעה 16:00 קיבלתי פקודה מעמי לנוע דרך שדה התעופה דוור-סואר לגשר הביילי, ולהתמקם שם לאבטחה על הגשר. הגענו לגשר, הכנסנו את מ"מ 2 [שלום פולק] מדרום מערב, אני ממערב, ושני זחל"מים תפסו בכיוון צפון. אני עמדתי באמצע במעבר של גשר הביילי. קיבלנו שני טנקים לסיוע בצד המערבי של הגשר, כאשר את מחלקה 1 [אהרן שליין] העמדנו בצד השני של תעלת המים המתוקים. גם שם עמדו טנקים, והמרגמות 81 [המ"מ - עמי פרייס] התמקמו באותו מקום. מעבר לתעלת המים המתוקים היתה חומת אבן והם חסו

בצילה. בסביבות 21:30 היה הקרב הראשון. התקרב חי"ר לעבר הטנקים. החבריה שמעו רשרושים, התחילו להרביץ והכניסו איזה 18 פגז בחורשה. תוך דקות כולנו פתחנו שם באש תופת. מרגמות 81 מ"מ עם זרחן. היה שם עוד קטע לא נעים כשעממי חזר מאזור הסרפאום, אני רואה טנק מתקרב אלינו ואנחנו בדיוק התמקמנו שם. לא היו לנו בזקות או רנ"טים. בסוף אמרו לנו זה כוחותינו ונרגענו. ב־24:00 היתה עד פעם היתקלות ופתיחה באש.

בקטע הכביש המוליך מצומת "טסט 2" ועד לגשר הבטון נערכו פלוגה ג' של גדוד 264 ומחלקה 2 מפלוגה מ', שתוגברו במשך הלילה בפלוגת צנחנים מצוידת בתול"רים ובמרגמות 81 מ"מ. באזור הגשר הייתה פעילות ערה כל הלילה, אולם בצומת שממזרח לה היה שקט.

מ"פ ג' יונתן אדרת:

כשהתחלתי להוציא את הטנקים מאזור הכפר ולדלג אותם אחורה לכיוון הגשר, כל טנק שיצא באזור הגשר טיל עף מעליו. אמרתי להם לעשות את הדרך במהירות אמוק. העברתי את כל הפלוגה, ששה או שבעה טנקים. הפקודה היתה שאני צריך לשמור על הגשר בלילה, והייתי אמור לקבל כוח צנחנים. ארגנתי את הפלוגה על הגשר: טנק אחד [יגאל גרייבר] מימין, טנק אחד [אבי מועלם] משמאל, טנק אחד [אדרת] באמצע, כמו המחלקה של מיכה דרוקר ז"ל בלילה הקודם. יתר הפלוגה מאחור. היכינו שהצנחנים יבואו. עד 22:30 רעד לנו הפופיק. ב־22:30 הופיעו הצנחנים עם גיורא. הגיע כוח עם תול"רים ומרגמות. המ"פ, סרן אמיר, ניגש לגשר לראות מה קורה. הוא אומר לי: 'תסתכל ממול יש שם מצד ימין בית, תסתכל לחלון של הבית'. הוא לא מספיק לומר 'ג'יק רובינסון', הטנק שעמד שם ראה מה שאנחנו ראינו והרביץ צרור שלם ועוד פגז לבניין. הטנק שעמד משמאל גם כן ראה את אותו הדבר והרביץ לשם. היו שם הרבה מאד חיילי קומנדו. הצנחנים ליתר ביטחון גם עברו לבית, הרביצו שם טיהור עם רימונים. בבוקר ספרנו 28 חיילי קומנדו מצריים בתוך הבית, לבושים טיפ טופ, בזקות אר־פי־גי, מוכנים לירי. התול"רים נכנסו על הציר לאורך התעלה, אחד ימינה אחד שמאלה. בשעת לילה מאוחרת החלה הפגזה ארטילרית קשה על

הכוח ונהג זחל"ם מרגמת 81 מ"מ נהרג מפגיעת רסיס. במשך כל הלילה היתה שם חגיגה בלתי רגילה. כל רבע שעה מישהו היה מגלה שם 'קומנדו מצרי' מגיע מהצד השני. היינו מורידים אש מרגמות, והצנחנים מרביצים ררני"ט ורימונים. בבוקר היה שם בית קברות של פרות וכבשים. לא ישנו כל הלילה.

מ"מ 2 פלוגה מ' נח אבנת:

בלילה של 17.10 נשארתי עם שני הטנקים שנשארו לי במחלקה בצומת 'טסט 2'. קיבלתי שני זחל"מים עם שתי כיתות חי"ר מסיירת צנחנים ותול"רים. התמקמנו באזור הצומת. היה שם משטח ישר, מימין היה שדה תירס ומקדימה בית עם פרדס. התמקמנו שני טנקים באמצע, תול"רים בצדדים ועל הקרקע אנשי החי"ר. ככה בילינו את הלילה. אירועים מיוחדים לא היו ולא ירינו כי לא זיהינו שום תנועה חשודה.

באזור שדה התעופה דוור-סואר התמקמו מפקדת החטיבה, מפקדת גדוד 264 עם פלוגות א', כ' ומ' והמפקדה העיקרית והתאג"ד של גדוד 599.

ממזרח לתעלה - היו סמג"ד 599 ופלוגה ז' במערך הגנה מסביב לחצר הצליחה ב"מצמד". פלוגות המפקדה של הגדודים - ב"לקקן".

* * *

בשעות הלילה החלו שתי חטיבות מאוגדה 162 לצלוח על גשר הדוברות, שבנייתו הושלמה כבר בשעה 16:00. המפקדים שזה עתה צלחו נפגשו עם מפקדי החטיבה - ותיקי מצרים - לתדרוך וללימוד הזירה.

המח"ט:

ב-17.10 בלילה הגיעה האוגדה של ברן והמשימות שלה היו אלה: חטיבת ביסל"ש 460 של אל"ם גבי עמיר, משימתה היתה לכבוש את 'צח'. משימתה של החטיבה של נתק'ה [217] היתה לעבור דרך גשר הביילי של עמי, דרך מחנות אבו-סולטן בציר 'חיפה' ולכבוש את 'ערל'. היה מפגש ביני ובין מפקד אוגדה 162. אני הצעתי לו דרך איפה לנוע ואיך להפעיל את הכוחות. כל מג"ד שלנו נפגש עם המח"ט בגזרתו. התכנית היתה שעם שחר הם פורצים פנימה ועוברים קדימה.

וכך היה. מג"ד 264 פגש את מח"ט 460 בצומת "טסט 2" ותדרכו, ומג"ד 599 פגש את מח"ט 217 בשדה התעופה דוור-סואר ותדרכו. במשך הלילה התחילו להצטבר מאחורי הפלוגות המאבטחות את שני הגשרים הטנקים של שתי החטיבות מאוגדה 162.

פרקי"ד

18.10 - יציאה ממרחב

דוור-סואר צפונה

יום 18 באוקטובר התחיל כבוקר של התארגנות החטיבה לאחר הקרבות הקשים של היוםיים הקודמים. עם בוקר הצטרפו לגדוד 599 פלוגה ז', המתוגברת בטנקים גוררי הדוברות, והסמג"ד. שלושה מטנקי הגרירה, שהצטרפו אמש לפלוגה ז', והטנק של אמיתי שריר, ששרד מפלוגה ח' ותוקן, הועברו לפלוגה ו' המדולדלת מטנקים אחרי קרבות יום האתמול. לגדוד 264 הגיע מ"פ מ' המקורי, עודד מגידו, עם חמישה טנקים ועם צוותים שאירגן בטסה לאחר הפגיעה בטנק שלו ב-16 באוקטובר. במהלך היום צלחו את התעלה פלוגות המפקדה של שלושת הגדודים בשיירת דרגים חטיבתית שהוביל קצין האפסנאות דוד טל. הן הביאו דלק, תחמושת, מנות קרב וגם אספקה טרייה - פירות וירקות. עימן צלחו גם פלוגות החרמ"ש של גדודים 264 ו-257.

בשעה 08:00 בערך החלה חטיבת נת'קה, חטיבה 217, לצלוח את גשר הביילי שהוחזק על ידי גדוד 599. בשלב זה הורתה מפקדת האוגדה למח"ט חיים ארז לנוע ולתפוס את מתחם "גשירה" בצומת "ורדית"- "חבית". גדודו של עמי נע בעקבות יחידות 217, פנה צפונה לאחר מעבר הגשר, והגיע אל ציר "חיפה" המוליך למרכז מחנות אבו-סולטן. באזור המחנות התחולל קרב שניהלה חטיבה 217. עמי הציע למח"ט לעקוף את המחנות ממזרח, ולנוע דרך השטח לכיוון ציר "ורדית". הגדוד נכנס לקרב קצר כנגד כוח טנקים מצרי בפאתי מתחמי "טיב" ו"אורחה", השמיד בסיס טילים בצפון מתחם מחנות אבו-סולטן ("פרח 6321"), והתייצב בעמדות שולטות על "גשירה".

עמי מורג:

נכנסתי לציר 'חיפה'. עליתי על דיונה וראיתי שיש שם מחפורות מלאות בחרמ"ש [של חטיבה 217] שמתחבאים בפנים, ושני 'שוטים' כבר בלי צריחים בווערים שם. הבנתי שללכת בעקבות 217 זה לא טוב וקיבלתי מהמח"ט אישור להמשיך צפונה ולהיכנס מצפון למתחם. קיבלתי ת"פ את אריק עם פלוגת הנגמ"שים והתחלתי למשוך צפונה. המשכתי עד לצומת שמאחוריה היו תותחים. שלחתי את אריק שייתן לי אבטחה מצד מערב. המשכנו ואז מטווח 600 מ' פתחו עלינו באש טנקים גם מצפון וגם מצפון מזרח. פלוגה זו טיפלה בכל מה שקורה מצד מזרח, ועם המחלקה של משנה 'לוח' נענו קדימה והתחלנו לדפוק אותם תוך כדי תנועה. בקרב קצר השמדנו את הטנקים האלה ואף טנק שלנו לא נפגע. אז אריק דיווח לי שמהצד השני של הסוללה בתוך חורשה הוא מזהה עוד כמה טנקים. העברתי לשם את ירון [מ"פ ו'] כי גם לי וגם למשנה 'לוח' כבר לא היתה תחמושת בבטן. ירון נכנס פנימה ובהכוונה של אריק השמיד עוד טנק אחד או שניים. ירון זיהה את בסיס הטילים וביקש אישור לדפוק אותם. נתתי לו

גדוד 599 על ציר "מסכה", בדרך למחנות אבו-סולטן

אישור והוא דפק אותם. היו שם טילים גדולים. נגמר השלב הזה והמח"ט אמר לי שהוא כבר נמצא בצד השני של 'חבית' ושאינו אחבור אליו. רצנו עברנו על ציר 'חיפה' והצטרפנו לחטיבה. היה כאן שטח גבוה ששלט על צומת 'ורדית-חבית'. אנחנו היינו באגף הדרום-מזרחי. גיורא היה בצד מערב. יהודה [טל הסמג"ד] מצא שלושה טנקים מצריים ממערב [באזור שממזרח ל'מקצרה']. ירינו עליהם והשחלנו אותם בטווח 3000 מ'. נעשה שקט. השמדנו במהלך היום כ־15 טנקים.

מהעמדות החולשות על "גשירה" טיווח הקש"א של גדוד 599, נדב סער, את הארטילריה:

יריתי אש ארטילרית על כמה מטרות. יריתי 175 מ"מ על בסיס טילים שאיני זוכר את מספרו, הטווח ממני היה כשבעה ק"מ [ככל הנראה 'פרח 6620' מצפון]. פגעתי קרוב. קש"א שני שנמצא מערבית וצפונית ממני [אלי ברעם, קש"א 264, או גור קמחי, קש"א 257] צפה ותיקן את האש, והקש"א השלישי צפה מזווית אחרת ונתן תיקונים ובעבודה משותפת של שלושתנו הכנסנו את הכדורים פנימה לבסיס הטילים. הסטתי את האש כ־100-150 מ' והכנסתי פגיעה ישירה במכ"מ. היתה מטרה באזור 'נורה 28' וביקשתי 175 מ"מ. הכנסתי לשם פגז נפיץ אחד והתחילה שם ריצה משוגעת של מאות מצרים. עברתי לרסיק אוויר עם מרעום קירבה והתחלתי לרדוף אחריהם באש. בשלב מאוחר יותר עמי נתן לאחת הפלוגות פקודה להיכנס לשטח חולות קשה לתנועה ולזיהוי. שמעתי שהמ"פ שואל איפה ואיך, בלי לחכות הרבה נתתי פקודה לארטילריה להוציא כדור נפיץ אחד לזיהוי, נכנסתי לרשת ואמרתי למ"פ: 'בעוד 30 שניות כדור בשטח, צפה'. המ"פ קיבל זיהוי והלך לשם מיד.

בשעות הבוקר עסק גדוד 264 בהתארגנות בשדה התעופה דוור-סואר. לפני הצהריים הגיע עודד מגידו עם חמישה טנקים לגדוד וחזר לפקד על פלוגה מ'. לאחר מעבר החטיבות של אוגדת ברן התקדם הגדוד לכיוון מחנות אבו-סולטן כדי לחסל סוללות ארטילריה שפעלו מאזור זה ושהפגיזו את אזור הצליחה ללא הרף. הגדוד טיהר את המרחב שמדרום למתחם "אורחה" וממזרח לציר "חבית" והשמיד או ניטרל עשרות קני ארטילריה ובונקרים שהיו במרחב זה. הגדוד המשיך דרך מתחם "ערל", חצה את ציר "חבית"

מערבה והתמקם במחנה הצבאי ב"ריבוע 6319", מדרום-מערב ל"גשירה", בעמדות שולטות על ציר "ורדית".

המג"ד גיורא לב:

ב-18.10 בבוקר עשינו ראורגניזציה בגדוד. גיון [זילברמן] לקח בחזרה את החבר'ה של אלי הרי כפלוגה כ' מחודשת, עודד [מגידו] הגיע ולקח את החבר'ה שלו ויצר את פלוגה מ' מחדש. קיבלתי פקודה לעבור אחרי הגדוד של עמי דרך מסילת הברזל לציר 'חיפה' ולהתמקם בצומת 'ורדית-חבית'. בציר "חיפה" דפקנו שלושה טנקים. באחד מהם ישבו המצרים על הצריח ואכלו. עברנו דרך השטחים האלה. המצרים ברחו, עזבו את התותחים על הארץ. קיבלתי פקודה מהמח"ט להשמיד את התותחים. אחר כך שמעתי את מפקד האוגדה אומר למח"ט לשמור על התותחים, ואז קיבלתי פקודה לשמור על התותחים. החבר'ה זרקו רימוני יד באזור של המחפורות, ירו, אבל לא נגעו בתותחים. יצאנו לשטח הפתוח באזור שמדרום ל'ורדית' 35'. בהמשך כל מיני כוחות עקפו אותנו למשימות באזור שמצפון ל'מקצרה'.

באותן שעות, בקטע הכביש המוליך מצומת "טסט 2" ועד לגשר הבטון שבדרום הגזרה, התחולל קרב נוסף. על קטע הכביש הצטופפו טנקים של חטיבה 460, כשלתע נפגע אחד מהם מדרום. כוח מ"פ ג' ומחלקה 2 מפלוגה מ' ומחלקה מטנקי 460 החלו לנהל אש עם גדוד טנקים מצרי שהגיע מדרום וניסה להתפרס להתקפת-נגד במרחב החקלאי המוצף מים שבין תעלת המים לציר "טסט" שלאורך האגם. חלק מהטנקים המצריים השמיד הכוח, ורובם שקעו בביצה.

מ"פ ג' יונתן אדרת:

עם שחר נצפתה בצד השני של הגשר מחלקת קומנדו חמושה במטולי אר-פי-גי שכל אנשיה חוסלו בירי מהיר על ידי הטנק של יגאל גרייבר. אוגדת ברן התחילה לעבור, ומיד בהתחלה הם נתקלו בבעיות. פלוגת צנחנים עברה את הגשר כדי לטהר את הבתים שמעבר לו, והטנקים התחילו להתקדם לכיוון צומת 'אורי'. תוך כמה דקות התחילו להגיע טנקים שחצו לכיוון 'אורי' בטיסה מטורפת עם פצועים. מאחורי עמד גבי עמיר [מח"ט 460].

עוד אני ניגש לראות מה קורה, ומישהו נותן צעקה: 'טנקים מאחוריך'. נסעתי לאחור ונכנסתי לתוך שדה חרוש לאורך הציר מצד שמאל. משמאל היתה שדרה של סוף. פתחתי חלון בסוף הזה ואני רואה שם המון טנקים נוסעים. אחד הטנקים של 460 שעמד באזור הצומת חטף חלול, והיו שם שני הרוגים. נח [אבנת] עמד ממש ליד הטנק הפגוע. נח עלה לעמדות באזור שלו ואני תפסתי עמדות באזור שלי. היו שם טנקים בטווח של 600 מ'. בקו הראשון שלהם נסעו כשמונה טנקים ואני בטוח שמתוכם שלושה אני השמדתי. על הכביש עמדה פלוגת טנקים של ביסל"ש, וארבעה טנקים מתוכם פנו שמאלה ונכנסו לאיפה שאני עמדתי, פתחו חלונות בסוף והתחילו להרביץ שם. אמרתי לטנק שלי שעמד משמאל לגשר להתחיל לרוץ לאורך הציר דרומה. יחד איתו שלחתי תול"ר לאורך התעלה. הטנק התחיל לרוץ לכיוון דרום, נתקל בשני טנקים והשמיד אותם. הצנחנים התחילו לרוץ קדימה עם הגיפ תול"ר, וגם הם השמידו שני טנקים ועוד טנק עם בזוקה. חמישה טנקים שהיו לאורך הציר נפגעו. ארבעה טנקים שברו מינה ושקעו בביצה, ועוד אחד היה נגמ"ש הפיקוד שגם נפל למים. בהמשך התחלנו לגלות עוד טנקים. היתה בעייה

נגמ"ש הפיקוד של גדוד הטנקים המצרי בתעלת המים המתוקים

לזהות את הטנקים האלה, למרות שהטווח לא היה רציני, כי הם היו בתוך סבך של צמחיה. הרחוקים שבהם היו בטווח בערך 1100. עשינו שם מטווח, לאט לאט הדלקנו כ־20 טנקים. יצאתי לסיור בגייפ עם גבי עמיר וספרנו שם 22 טנקים. מצאנו גם מט"ק מצרי שהיה מפוחד מאד. מצאנו בנגמ"ש הפיקוד מפה מצרית בגודל 10x10 מ' עם כל מהלכי הקרב שלהם. מיד רצתי ונתתי את זה לברן, שעמד עם החפ"ק שלו על הגשר. אחר כך עשינו סיור נוסף בשטח, נכנסנו קצת יותר לעומק וגילינו שם טנקים נוספים. בסך הכול נספרו שלושים ושלושה טנקים. זה היה ענין של שעה עד שכל העסק נגמר. בהמשך היום נשארנו שם ת"פ של הצנחנים. נשארנו שם ארבעה ימים וכל יום הייתי בוכה לגיורא.

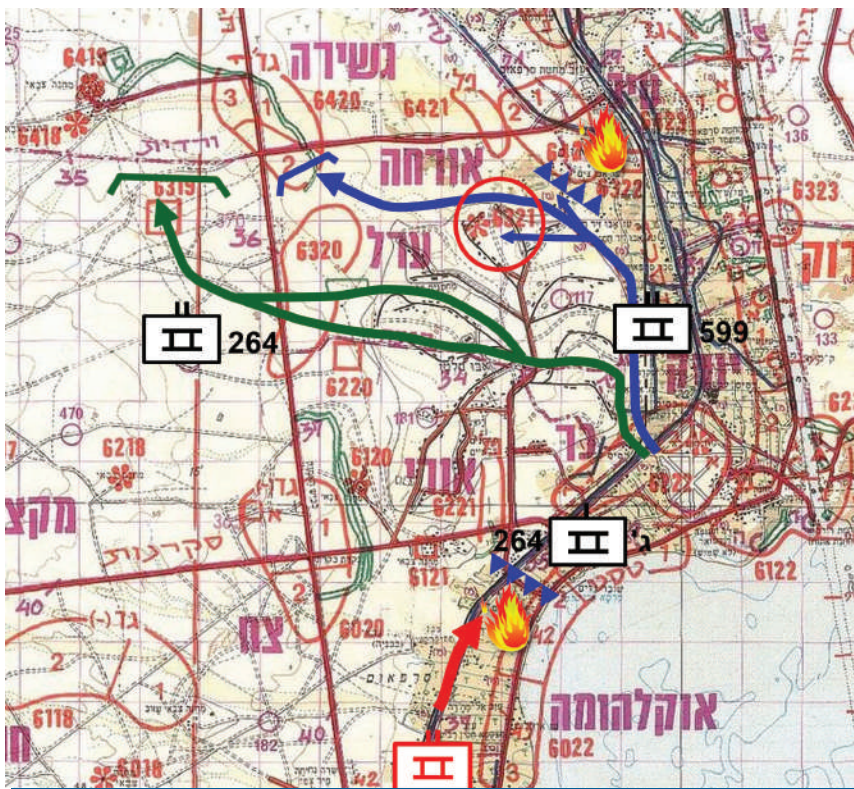
מ"מ 2 פלוגה מ' נח אבנת:

הציר התמלא בטנקים של האוגדה של ברן. הבנתי שמתפתחת התקפת נגד מצרית אחרי שטנק של חטיבה 460 נפגע לידי. בשלב הראשון מרוב צפיפות לשני הטנקים שלי לא היה מקום לתפוס עמדות. יותר מאוחר כשהשטח התפנה קצת עלינו לעמדות. זה היה כבר לקראת הסוף ולכן הספקנו להשמיד רק שני טנקים. אני נשארתי שם גם אחרי שאדרת התפנה, עד ל־25 בבוקר.

לקראת ערב חזר גדוד 599 לאזור ראש הגשר בדוור-סואר למילוי מחדש ולהובלת הדרגים אל גדוד 264 שנשאר באזור "ורדית". לפנות ערב התפתחה התקפה מצרית בארטילריה ומן האוויר על אזור ראש הגשר, אשר כללה גם מסוקים שהטילו חביות חומר נפץ או דלק. טנק המג"ד הפיל את אחד המסוקים, ועוד שני מסוקים הופלו על ידי כוחות אחרים בגזרה. הגדוד התמלא והוביל את הדרגים (תחמושת טנקים בזחל"מי החרמ"ש, דלק במכליות) אל החניון החטיבתי שבו המתין לדרגים גדוד 264. המסע נמשך רוב הלילה.

עמי מורג:

לאחר הקרב ב'גשירה' התברר שכל החטיבה קצרה בתחמושת ובדלק, הספקה בהיטס לא נקבל, והוחלט שאנחנו חוזרים חזרה לדוור-סואר להביא תספוקת. נתתי בקשר הוראה לקמב"ץ שיכין את פלוגת החרמ"ש עם תחמושת. הוא הלך לכל מיני טנקים פגועים, הוציא מהם תחמושת ומילא את הזחל"מים,

18 באוקטובר - הקרבות במרחב מחנות אבו-סולטן - "גשירה" ובגזרת "סטט" - גשר הבטון

והם חיכו לי ליד גשר הביילי. אמרתי לו שיכין עוד תחמושת כי את הזחל"מים האלה אנחנו ניקח לגדוד של גיורא. הגענו לשדה התעופה דזור-סואר, מצאנו שם את מ"פ המפקדה שיפונו עם הרבה תחמושת, מזון, מים ודלק. תוך כדי ההתארגנות בדזור-סואר תקפו אותנו שם מטוסים. שוב שפכנו שם את כל הבטון של התחמושת הקלה. איזה הליקופטר הטריד אותנו והורדנו אותו. מיהרנו לחזור כי ידעתי שלסחוב את פלוגת החרמ"ש דרך ציר 'חיפה' כאשר כאן כל שטח אבו-סולטן עוד לא טוהר - רצייתי לעשות את המעבר הזה לפני הלילה. בדרך היו צרות עם פלוגת החרמ"ש. פה שקע זחל"ם, פה לא הניע. [מ"פ י': שני זחל"מים שברו אקסים בדרך, ושניים נפלו לבורות]. בקיצור, הדרך הזאת עד לציר 'ורדית' ארכה שש שעות, כמובן שזה כבר היה בלילה.

הגענו עד לחניון החטיבתי קצת מערבה ל'ורדית 35'. פלוגת החרמ"ש הלכה לגיורא שמילא את הטנקים שלו.

במשך היום התגברו ההתקפות המצריות מהאוויר ובארטילריה על ראש הגשר ועל הדרכים המובילות אליו. בהפגזה על שיירת דרגים חטיבתית בציר "עכביש" נפגעו משאיות החטיבה בפגיעה ישירה. נהג משאית תחמושת מגדוד 599 יעקב אבבי ונהג משאית תחמושת מגדוד 257 יהושע אמין נהרגו במקום. מפגיעה ברכב אחר בשיירה נהרג הנהג אבנר מנצור, אף הוא מפלוגת המפקדה של גדוד 599.

פרק ט"ו

19.10-23.10 - הרחבת ראש הגשר

ב־19 באוקטובר הוטל על החטיבה לתפוס את האזור שמצפון לציר "ורדית" ועד ציר "נורה" שלאורך השלוחה המערבית של תעלת המים המתוקים (התעלה התפצלה מאזור סרפאום וצפונה לשתי שלוחות). גדוד 264 נע דרך אזור דיונות ודקליות ונערך באזור "סגול 333" לחסימת צומת "חבית"- "נורה". פלוגת "מקנס" שחזרה לגדוד 264 נשלחה לסרוק את הגשר ב"נורה 29" (צומת "חבית"- "נורה"). בהמשך היום התנהלו חילופי אש עם כוחות מצריים שהיו באזור בסיס הטילים שמצפון לצומת ("פרח 6620"). המצרים ירו אל כוחות הגדוד טילי נ"ט וירי מרגמות, וכמו כן תקפו את הגדוד מטוסים מצריים. שני לוחמים מפלוגת "מקנס" - נהג הנגמ"ש גדליה קוברי וחשמלאי הרק"ם אלברט יעקב - נהרגו מנפילת פגז ארטילריה ליד הנגמ"ש.

גדוד 599 התמקם מדרום-מזרח לגדוד 264 במתחם "גשירה", פיצח בונקרים בירי מרחוק ופגע במטרות אחרות. במשך היום ניסו קבוצות של חיילים מצריים לפרוץ צפונה על ציר "חבית" ומערבה מכיוון מתחם "אורחה" (שהותקף אחר הצהריים בידי חטיבה 14) ונפגעו מאש של הגדוד. פלוגת החרמ"ש י' נשלחה שוב לדוור-סואר להביא סבב נוסף של תספוקת לשני הגדודים. כאשר הגיעה הפלוגה למקום, תקפו מטוסים מצריים את שדה התעופה של דוור-סואר. בתקיפה נהרגו לוחמי החרמ"ש צבי איזנגרט וגילברט עמר. מ"פ החרמ"ש עמרם צונץ נפצע ופונה, ושבעה חיילים נוספים מהפלוגה נפצעו.

בהפגזות על שיירות דרגים של החטיבה שהיו בדרכן לחצות את התעלה נפצע דניאל נוימן, קשר מפלוגת המפקדה של גדוד 599, אנושות. דניאל נפטר מפצעיו ב־21 באוקטובר.

בשעות אחר הצהריים התפתחו קרבות אוויר מעל לאזור ראש הגשר, ובהם היו מעורבים עשרות מטוסים ישראלים ומצריים. בכל מרחב הפריסה של החטיבה יצאו צוותי טנקים והתיישבו על הצריחים לצפות במחזה, כשהם מריעים לכל מטוס מצרי מופל, והיו רבים כאלה, אך הופלו גם מטוסים של חיל האוויר.

עם לילה התרכז גודד 599 לחניון לילה באזור "גשירה", וגודד 264 נכנס לחניון לילה באזור "ורדית 37" כשהוא מותיר מחלקה מפלוגה ג' ב"סגול 333". בשעת לילה נתקלו כמאה חיילים מצריים נסוגים בחניון הלילה של 264. חניון הלילה הופעל במהירות, והכוח המצרי הושמד בירי ובדריסה.

* * *

ב-20 באוקטובר הוטל על החטיבה להרחיב את הגזרה שבשליטת צה"ל מערבה. גודד 264 יצא מחניון הלילה והתפרס משני צידי ציר "ורדית" כדי לכבוש את בסיס הטילים שבצומת "ארזל"-עצוב ("פרח 6516") וכדי להשתלט על הצומת.

מ"פ מ' עודד מגידור:

עם בוקר סרקנו את בסיס הטילים הסמוך לחניון הלילה, 'פרח 6418', לבדוק אם אין מסתתרים בו חיילים מצריים. הבסיס היה ריק. בהמשך התחלנו לנוע מערבה בתנועה מאובטחת גודדית משני צידי ציר 'ורדית'. באופק הזדקרו מתקניו של בסיס הטילים 'פרח 6516'. הידיעות היו כי הבסיס מאויש ויש בו חי"ר עם טילים. לאחר מסע התקרבות זהיר, עצרנו לניהול אש על כל המטרות הנראות לעין. בין השאר הדלקנו מטרה שבהמשך הסתבר לנו שהיא מטוס 'סוחוי' שנחת נחיתת אונס ממזרח לבסיס הטילים. יצאנו, פלוגות מ' וכ' להסתערות קלאסית. הבסיס נשטף באש עזה ונמצא ריק, אין נפש חיה. המתקנים עשנים מהפגיעות. המשכנו לשטוף מערבה תוך השתלטות על צומת 'ארזל-עצוב'. זוהי צומת חשובה ביותר שבה מצטלבים כביש איסמעיליה-קהיר והכביש המוליך לשדה התעופה אבו-צווייר. ממרחק הבחנו בכלים נעים ובעננות אבק. הרושם היה של נסיגה כללית של צבא מצרים. לא קיבלנו אישור להתקדם.

בבוקר 20 באוקטובר הועברה המחלקה מפלוגה ג' שנשארה ב"סגול 333" לפיקוד גודד 184 מחטיבה 14. בשעות הצהריים נפגע אחד מטנקיה, ואיש צוותו נפצע. בסוף היום חזרה המחלקה לגודד 264.

ב־20 בחודש שוב הותקפו היחידות ה"עורפיות" של החטיבה - המפקדות העורפיות של החטיבה ושל הגדודים, מחלקות התאגיד והחימוש - אשר נמצאו בשדה התעופה של דור-סואר. אזור שדה התעופה ספג הפגזות מצריות כבדות ומתמשכות. באחת מהן נהרג דוד שרון - מכונאי רכב מגדוד 257.

גם ביום זה המשיכו פלוגות החרמ"ש של החטיבה להוביל את התחמושת ואת התספוקת לגדודים שבקו המגע, והיום היה תורה של פלוגה ס' מגדוד 257.

ממזרח לתעלה נמשך מאבקן ההירואי של שיירות הדרגים הלא ממוגנות שהגיע לאזור הצליחה ב"מצמד" תחת הפגזות מרוכזות ובלתי פוסקות על דרכי הגישה. גם ביום זה שילמה החטיבה מחיר כבד כאשר משאיות התחמושת שנסעו בהן אליהו גרופי ושמעון וקנין, מגדוד 257, נפגעו פגיעות ישירות בדרכן לגשרים. אליהו ושמעון נהרגו.

* * *

בימים 21-23 באוקטובר הרחיבה החטיבה את תחום שליטתה בגזרה הצפון-מערבית של השטח שנכבש במצרים, וקיבלה אחריות לכל המרחב הפתוח שמהחיץ החקלאי ועד לקצה הדרומי של מתחם "מצנפת" - אורך קו של כ־35 ק"מ. הגזרה נחלקה לשניים: גדוד 264 תפס את שולי השטחים החקלאיים והאגמים של תעלת המים המתוקים הדרומית (שבאזור זה היא נמשכת ממערב למזרח) והתפרס בקו שנמשך מ"ארזל 33" דרך "פרח 6615" ל"עצוב 36" ומשם לצומת "ורדית"- "ארזל". גדוד 599 תפס את בסיסי הטילים שמצפון לציר "סקרנות" ("פרחים 6115, 6214 ו־6215") ומדרום לו ("פרח 5914") והתפרס בקו שנמשך מ"פרח 6214" בצפון דרך "סקרנות 46" ועד "מצנפת" בדרום. פלוגה כ' של גיון הועברה ב־22 בחודש מגדוד 264 לגדוד 599.

עמי מורג:

ב־21.10 קיבלנו פקודה לאסוף שטחים, עוד דונם ועוד דונם. מ"פ ז' היה ב־'6115'. אמרתי לו שינסה לתפוס את 'סגול 467'. הוא התחיל להתקדם ואז הוא קיבל מספר טילים, הצליח להתחמק. הוא תפס טייס מצרי שצנח לו על הקנה. החלטנו לתפוס את '5914'. שלחנו את עממי עם שלושה טנקים. הוא תפס את '5914' ועוד משאית עם הרבה חי"רניקים מצרים. ככה לאט לאט התפשטנו עד שהגענו ל'מצנפת' ותפסנו את כל הקו הזה.

בתקופה זו הטיל חיל האוויר המצרי את שארית כוחותיו לתקוף את יחידות צה"ל שממערב לתעלה. את יחידות החטיבה תקפו מטוסי אימון איטיים, שלא הצליחו לגרום נזק משמעותי.

יחידות החטיבה ניצבו בתום המלחמה קרוב יותר לקהיר מאשר ה"הקילומטר ה-101" המפורסם. מחסום גדוד 264 על ציר "ארזל" ניצב במרחק של כ-97 ק"מ מקהיר. המחסום שהציב גדוד 599 ב"סקרנות 46" היה מרוחק 94 ק"מ מקהיר.

בקצוות המרחב האוגדתי היו פרוסים כוחות נוספים של החטיבה: פלוגה ל' המוקטנת, שהשתתפה במאמץ האחרון של הצנחנים להשתלט על פאתי איסמעיליה, ומחלקת נח מגדוד 257 בצומת "סטט 2", אף היא תחת פיקוד הצנחנים. בפריסה זו נכנסה החטיבה להפסקת האש ב-24 בחודש. בערב 23 בו ולמחרת בבוקר עברו לאורך הגזרה צוותי מיפוי של האו"ם למפות את הקו שהחזיקו יחידות החטיבה כקו הפסקת האש.

המח"ט חיים ארז מאזין לחדשות לקראת הפסקת האש

בהפגזות המצריות על כוחותינו ממערב לתעלה ב-21 באוקטובר נהרג נהג זחל"ם החט"ג של גדוד 264, יהושע לוי. יהושע היה החלל האחרון של החטיבה במלחמה.

פרק ט"ז

לא רק טנקים

תיאור הקרבות של החטיבה התמקד מטבע הדברים על יחידות הטנקים שלה, שנשאו בעיקר עול הלחימה. אולם גדודי הטנקים כללו יחידות נוספות: פלוגות חרמ"ש, מחלקות סיור ומחלקות מרגמות, נוסף על פלוגות המפקדה הגדודיות.

כאמור, פלוגות החרמ"ש האורגניות של הגדודים היו ממונעות בזחל"מים מיושנים, שמבחינת מיגון ומבחינת עבירות בחולות לא היו כשירים להשתתף בלחימה עם הטנקים. אולם פלוגות החרמ"ש נשאו במשימות רבות: אבטחת חניוני הלילה, שאפשרה לצוותי הטנקים קצת מנוחה ופחות דריכות לאחר ימי קרב קשים, סיוע בחילוץ נפגעים, העברת תחמושת לגדה המערבית לאחר הצליחה והכנסת תחמושת לגדודים בקו המגע במצרים. כמו כן הן נשאו במשימות עצמאיות כמו תפיסת מוצב החוף ב"חגית" בשבוע הראשון למלחמה. פלוגת החרמ"ש הסדירה על נגמ"שים - "מקנס", שהצטרפה לחטיבה עם הצליחה, פעלה כפלוגת לחימה והסתערות והשתתפה עם פלוגות הטנקים בפשיטה המשוריינת, בתפיסת גשר תעלת המים המתוקים ובאבטחתו ובכל הפעילות ההתקפית במסגרת התקדמות החטיבה עד להפסקת האש.

מחלקות הסיור של הגדודים סייעו לנווט את הכוחות, לקשר ביניהם, להוביל דרגים ולחלץ נפגעים. פלגות המרגמות הגדודיות המנוידות על זחל"מי דגם ג' (81 מ"מ) השתתפו בלחימה בשלב הבלימה ולאחר הצליחה, וסייעו באש ללחימת הגדודים.

יחידות הטנקים של החטיבה לא היו יכולות לתפקד ללא פלוגות המפקדה ודרגי התחזוקה. גדוד 599, שיצא חבול ומוכה מהתקפת הבוקר של 9 באוקטובר, עמד בבוקר 10 לחודש על 24 טנקים כשירים ומצוותים. זו הייתה תוצאת עבודתם המאומצת של דרגי החימוש של הגדודים ושל החטיבה, של גדוד החימוש האוגדתי בטסה ושל צוותי השלישות הגדודיים והחטיבתיים, שדאגו כי לכל אורך המלחמה בעורף החטיבה תנויד כמות מסוימת של צוותי טנק רזרביים. תאג"די הגדודים נפרסו בקרבה רבה לאתרי הקרבות, קלטו פצועים תחת אש ארטילרית והתקפות מטוסים וטיפלו בהם. לאחר הצליחה עברו שיירות האספקה לכוחות שממערב לתעלה את גיהנום אזור הצליחה הלוך וחזור בימים שבהם להיות טנקיסט בקו החזית שמעבר לתעלה היה "מקצוע בטוח יחסית". כמחצית מחללי החטיבה לאחר הצליחה - שמונה מתוך שבעה עשר - היו אנשי פלוגות המפקדה. חמישה מהם היו נהגי משאיות תחמושת שספגו פגיעות ישירות בדרכן לחצר הצליחה.

החלפת מנוע בטנק

מטה החטיבה פעל במקצועיות במהלך המלחמה כדי להעמיד לרשות המח"ט ומפקדי הגדודים נתונים ועזרי שליטה שאפשרו תפקוד שוטף של החטיבה, מילוי מחדש והחזרה לכשירות לאחר כל אירוע קרב. קצין האג"ם צביקה קן-תור היה צמוד למפקד בטנק המח"ט. הקמ"ן אורי זכאי הזרים מידע ככל שהתקבל מהמפקדות הממונות, והפעיל את פלוגת הסיור החטיבתית, בפיקודו של חיים רודברג, לתצפיות ולאיסוף נתוני מודיעין. כמו כן עסקה הפלוגה באבטחת אגפים, בניווט ובהובלת כוחות, וסייעה בפיוני נפגעים. מטה החימוש, בהנהגתו של אריה פרסי, פעל יום ולילה לשקם טנקים שנפגעו ולהחזירם לכשירות. מטה התחזוקה, בהנהגתם של קצין האפסנאות דוד טל ושל קצין ההספקה ויליאם סומך, פעל לדחוף את התספוקת לגדודי החטיבה בקרבות הבלימה ולאחר מעבר התעלה, תחת הפגזות כבדות. פלוגת הקשר, בפיקודו של יצחק קאול, פעלה לשמור על רציפות הקשר לנוכח פעילות חסימת קשר מצרית אינטנסיבית, הפעילה ממסרים, ודאגה לתחזוקת ציוד הקשר בחטיבה. תיזכר לטוב מזוודת הטלפון הלווייני של קאול, שבאמצעותה לרבים בחטיבה התאפשר להתקשר מחניוני הלילה ליקיריהם בעורף.

התייעצות מטה בחולות

מימין לשמאל: המח"ט חיים ארז, קצין האג"ם צביקה קן-תור, קמב"ץ הסיוע משה הלפרין, קצין הקשר יצחק קאול, המס"ח עודד צ'ופ, קש"א 264 אלי ברעם

פרקי"ז

- 25.2.74-24.10.73

ארבעה חודשים

באפריקה

הפסקת האש מצאה את החטיבה כשהיא מחזיקה את הפינה הצפונית-מערבית של המובלעת שכבש צה"ל במצרים (שנקראה אז "ארץ גושן"), מאזור האגמים שמדרום-מערב לאיסמעיליה, על כביש איסמעיליה-קהיר, ועד למרגלות רכס אום כתיב, ממערב לשדה התעופה של פאיד.

ב-25 באוקטובר שוב הוקם גדוד 257 בפיקודו של רס"ן יהודה כהן. פלוגותיו שהיו מפוזרות בשני גדודי החטיבה, בחטיבה 35 ובצומת "ססט 2", נקבצו בחזרה למסגרת הגדודית, והגדוד קיבל אחריות לחלק הדרומי של גזרת החטיבה.

לאחר הפסקת האש החזיקה החטיבה בגזרתה עד לפינוי צה"ל מהשטח שממערב לתעלת סואץ בסוף פברואר 1974. התקופה התאפיינה ברגיעה בקו

קרן מגורים טיפוסי בגדוד 257

המגע עם המצרים, למעט מספר תקריות אש קלות שהסתיימו ללא נפגעים. הפלוגות נערכו בחניוני יום קבועים, וליד כל טנק צץ קרון מאולתר מרכב שלל. לצד הקרונות אלתרו הצוותים, איש כיד יצירתיותו, מטבחי שדה ומקלחות שדה. כך, תוך זמן קצר נראו חניוני הפלוגות כמו מחנות צוענים.

אנשי החטיבה החלו לצאת, טיפין טיפין, לחופשות, והיציאה צפונה הייתה בטיסות משדה התעופה של פאיד. נערכו סיורים לעיר סואץ ולאתרים אחרים בשטח שנכבש במצרים, וכן נערכו אימוני צליחה באגם המר. הגיעו תגבורות והשלמות של כוח אדם ושל רק"ם, והזחל"מים הוחלפו לנגמ"שי אס-113.

ב-11 בפברואר 1974, בתאונת דרכים ליד פאיד, נהרג אלי פליקר, נהג נ"י מגדוד 599, החלל האחרון של החטיבה.

החטיבה יצאה ממצרים בשבוע האחרון של פברואר 1974. פלוגה ג', שהייתה פלוגת הטנקים הראשונה שצלחה את התעלה, התכבדה להיות פלוגת הטנקים האחרונה שעזבה את מצרים, והשתתפה בטקס חגיגי שהתקיים על הגשר היבשתי שהוקם על התעלה.

החטיבה עלתה, הפעם על מובילים, לסדרת אימוני ריענון גדודיים באזור שבטה. לאחר האימון שבה, לאחר מסע על זחלים משטח האימון בשבטה,

יציאת מצרים – טקס הורדת הדגל בארץ גושן

25.2.74-24.10.73 - ארבעה חודשים באפריקה

למחנה שדה-תימן. כניסת הטנקים לשדה-תימן הייתה מעין מסדר ניצחון חטיבתי, באווירת שחרור, ולוותה במאות רימוני עשן צבעוניים. בשדה-תימן טיפלו היחידות בכלים כדי להחזירם לכשירות, ועד סוף מרץ 1974 השתחררו כל חיילי המילואים של החטיבה.

פרק י"ח

1974-1986 -

חטיבה 755

במחצית השנייה של שנות השבעים ובמחצית הראשונה של שנות השמונים נמשכה פעילותה של החטיבה בפעילות ביטחון שוטף (בט"ש) בכל הגזרות מסיני, אילת והערבה ועד לגבול הצפון ורמת הגולן. בד בבד התקיימו אימונים שנתיים, בדרך כלל במתקן האימונים בצאלים, כדי לשמור על כשירותה הקרבית. מספרה של החטיבה בשנים אלה שונה ל-755, ומספרי הגדודים שונו ל-9228 (גדוד 264), 9269 (גדוד 599) ו-8125 (גדוד 257).

לאחר השחרור במרץ 1974 התחלף הפיקוד הבכיר של החטיבה. בשנים הבאות כיהנו בתפקיד המח"ט האל"מים גדעון אבידור, אבי רומנו, חיים אלקן ויהודה נווה. בגדוד 9228 כיהנו חיים סלע ואחריו צביקה אדלשטיין. בגדוד 9269 מונה הסמג"ד יהודה טל למג"ד. בגדוד 8125 התחלפו כמה מג"דים. משנת 1975 החל דור המ"פים של המלחמה לתפוס את עמדת הפיקוד על שלושת הגדודים, כאשר עודד מגידו מונה למג"ד 8125, אמנון עמיקם - למג"ד 9269, ונדב מן - למג"ד 9228.

במלחמת שלום הגליל, ביוני 1982, גויסה החטיבה במסגרת האוגדה, אך לא השתתפה בלחימה. לאחר כשלושה שבועות של כוננות לעלייה לצפון, כשהחטיבה פרוסה מתחת רשתות ממערב לימ"ח שדה-תימן, שוחררו כל היחידות.

כחלק מצמצומים בסד"כ הלוחם של צה"ל פורקה החטיבה בשנת 1986. לקראת מהלך זה התכנסו חייליה וותיקיה לכינוס חטיבתי באמפיתיאטרון "יד לשריון" בלטרון. חלק מהפלוגות - טנקים וחרמ"ש - הועברו לחטיבות מילואים אחרות, והמשיכו להתקיים כמסגרות פלוגתיות עד למחצית השנייה של שנות התשעים.

פרק י"ט

1986-2023 - החטיבה

פורקה - הרעות נותרה

איתנה

חלפו שלושים ושבע שנים מאז ירדה החטיבה מסדר הכוחות של צה"ל. אולם בליבם של רבים מוותיקיה היא חיה ונושמת. הם ממשיכים לקיים קשרים ענפים במסגרות הגדודים, הפלוגות והיחידות החטיבתיות, ומדי פעם נערכים מפגשים וכנסים יחידתיים.

לקראת יום השנה 28 למלחמת יום הכיפורים, ב־2001, חנכנו את אנדרטת החטיבה בפארק העוצבות הצמוד לאתר "יד לשריון" בלטרון, בטקס מרשים בהשתתפות ראש הממשלה דאז ומפקד אוגדה 143 במלחמה - אלוף אריאל שרון. האנדרטה מסמלת את נתיב הקרבות שעברה החטיבה במלחמת יום הכיפורים, מקרבות הבלימה הקשים לקרב הצליחה ועד לפריצה למרחבים שממערב לתעלת סואץ. האנדרטה משמשת מקום זיכרון ואתר למפגשי החברים, ובכל שנה, בחול המועד סוכות, מתקיים לידה המפגש השנתי של ותיקי החטיבה, של משפחותיהם ושל בני המשפחות השכולות, ובמרכזו נערך טקס אזכרה לחללים.

במלחמת לבנון השנייה, בשנת 2006, התגייסו ותיקי החטיבה, בהובלת יונתן אדרת, לסייע לעיירה שלומי וליישוב הבדואי ערב אל-ערמשה, שבגבול הצפון. בין השאר, הוקמה קרן מלגות לבני שני היישובים, הופעלו כיתת מחשב ונתמכו מיזמים חינוכיים וחברתיים בשלומי בתקופה שלאחר המלחמה. לאות הוקרה על פעילות ותיקי החטיבה החליטה מועצת שלומי לקרוא כיכר ביישוב על שם החטיבה. כיכר חטיבת הצליחה בשלומי, שבמרכזה אנדרטה לציון החטיבה ולהנצחת חלליה, נחנכה באוקטובר 2012.

אנדרטת החטיבה ביער העוצבות בלטרון

בשנת 2010 נחנך אתר אינטרנט של החטיבה בכתובת www.421.co.il.
האתר משמש יד זיכרון לחללי החטיבה ומרכז לשימור מורשתה והקשר עם
ותיקיה, עם משפחותיהם ועם בני המשפחות השכולות.

כבכל שנה, גם בשנת 2023, בתאריך פרוץ המלחמה - 6 באוקטובר,
יתקיים המפגש השנתי ליד אנדרטת החטיבה, והפעם יצינו חמישים שנה
למלחמה. ספר זה מופק לקראת אירוע זה.

קציני החטיבה במלחמת יום הכיפורים

מפקדת החטיבה

- המח"ט - אל"ם חיים ארז.
- הסמח"ט - סא"ל ישראל סער (פוטש).
- קצין האג"ם - סרן צבי קן-תור.
- הקמ"ן - רס"ן אורי זכאי.
- מפקד הסיוע - רס"ן עודד צ'ופ.
- קצין ההנדסה - סגן יורם אלמדון.
- קצין הקשר - סרן יצחק קאול.
- קציני המבצעים - רס"ן אהוד דיסקין.
סרן אביהו אטינגוף.
סרן ראובן רוטשטיין.
- קצין האפסנאות - סרן דוד טל.
- קצין ההספקה - סרן ויליאם סומך. נפצע ב־17.10.
- החליפו סגן מיכאל דב.
- קצין החימוש - רס"ן אריה פרסי.
- הרופא החטיבתי - סרן ד"ר דוד רוברט.
- קצין השלישות - סרן אלי בניון.

- קצין הדת - סגן שלום רקובסקי.
- קצין החינוך - סגן יואב ניר/סגן בנימין דדוש.
- מ"פ פלס"ר - סרן חיים רודברג.
- מ"פ פלח"ק - סרן יצחק קאול.

גדוד 264

- המג"ד - רס"ן גיורא לב.
- הסמג"ד - רס"ן אילן מעוז.
- מ"פ המפקדה - סגן גדליה יוסקוביץ.
- הקמב"ץ - סגן שאול שגיב.
- הקמ"ן - סגן שמואל ארז.
- קצין הקשר - סגן שמעון זיידמן.
- הקש"א - סרן אלי ברעם.
- קצין החימוש - סגן יורם בן-ארי.
- הרופא - סגן ד"ר שמעון בר-מאיר.
- השליש - סגן שלמה כהן.
- מ"פ א' טנקים - סגן נדב מן.
- מ"פ ב' טנקים - סרן אהוד כוכבי (נפצע ב-10.9).
- מ"פ ג' טנקים - סרן יוסף ברגר נפצע ב-16.10.
- החליפו סגן יונתן אדרת.
- מ"פ ה' חרמ"ש - סרן שמואל סלמור.
- מ"מ הסיור - סגן אברהם דרומי.
- מ"מ המרגמות - סגן יואב אלדאג.
- מ"פ קורס מ"כים - סרן אריק שקד.
- חרמ"ש

גדוד 599

המג"ד	- רס"ן עמי מורג.
הסמג"ד	- רס"ן יהודה טל.
מ"פ המפקדה	- רס"ן גדעון שיפוני.
הקמב"ץ	- סגן יחיאל עומר.
הקמ"ן	- סגן שלמה רוטלוי.
קצין הקשר	- סגן אהוד כצנלסון.
הקש"א	- סרן נדב סער.
קצין החימוש	- סגן אבי פרץ.
הרופא	- סגן ד"ר מיכאל טואף.
השליש	- סגן יאיר גלר.
מ"פ ו' טנקים	- סגן רוני קריב. נפצע ב־9.10.
	החליפו סגן ירון מירון.
מ"פ ז' טנקים	- סרן מיקי שחר. נפצע ב־9.10.
	החליפו סגן אמנון עמיקם.
מ"פ ח' טנקים	- סגן שרגא בר-ניסן. נפצע ב־16.10.
	החליפו סגן יוחי גלעד ז"ל.
	סגן יוחי גלעד נהרג ב־16.10.
מ"פ י' חרמ"ש	- סרן יונה דיאמנט. נפצע ב־17.10.
	החליפו סגן עמרם צונץ.
מ"מ הסיוור	- סגן נתן-אפרים פורטנוי.
מ"מ המרגמות	- סגן עמי פרייס.

גדוד 257

- המג"ד - סא"ל שמעון בן-שושן . נפצע ב־16.10.
- לא הוחלף והגדוד התפרק עד לאחר המלחמה.
- הסמג"ד - רס"ן יהודה כהן .
- מ"פ המפקדה - רס"ן אהרן גיל .
- הקמב"ץ - סרן נתן טלמור .
- הקמ"ן - סרן אלישע ילין-מור .
- קצין הקשר - סג"ם מתתיהו עזר/סרן יחיאל גלבוע .
- הקש"א - סרן גור קמחי .
- קצין החימוש - סגן בני נדלר .
- הרופא - סגן ד"ר דוד רימון .
- השליש - סגן אלי עמי .
- מ"פ כ' טנקים - סרן אברהם (ג'ון) זילברמן .
- מ"פ ל' טנקים - סרן יוסף שרון (סודיט) .
- מ"פ מ' טנקים - סרן עודד מגידו . נפצע ב־8.10.
- החליפו סגן דוד ארנון . נפצע ב־10.10.
- החליפו סגן נח אבנת .
- סרן עודד מגידו חזר לתפקידו ב־11.10.
- ב־16.10 בעקבות פגיעה בטנק שלו
- החליפו סגן אלי הרי .
- סרן עודד מגידו חזר לתפקידו ב־18.10.
- מ"פ ס' חרמ"ש - סרן שרגא כ"ץ .
- מ"מ הסיוור - סגן עמרם דגן .
- מ"מ המרגמות - סגן שמואל תומר .

דבר מפקד האוגדה ללוחמי החטיבה ביום השנה ה-25 למלחמת יום הכיפורים

י"ח אלול, תשנ"ח
9 ספטמבר, 1998

רעו הלוחמים אנשי חטיבה 421

יש קרבות וזעזועות צבאיות שבחלוף השנים נחרטם על זכרוננו הקולקטיבי של עם והומכים לתעלים אפיתי של **צבב האופה** ופקורות עוצמתה - גם לדורות הבאים. כזו היתה מלחמת יום הכיפורים ובפיוחד קרב צליחת התעלה.
בחלקים לוחמי חטיבה - 421, במיקורו של אלוף (פיל) חיים ארז עמקד החטיבה דאז, נמלה הזכות לקחת חלק במלחמה הקשה הזיא. הייתם חזר החנית - כח השריון הראשון שצלח את התעלה, ובהתקפה משולבת הבקיע. יחד עם יתר כוחות אוגדה 143, את פערבי האויב, העביר את המלחמה עניק לשטח האויב, והביא בסופו למרפק שאיפשר לצה"ל להמך בשלון לניצחון ארו. ניצחון שהביא בהמשך את השלום עם מצרים.

חצי יובל לקרב צליחת התעלה - אנו נשארים עם תצלומים וזיכרונות. בתצלומים - אירועים ואנשים, מניס מאובקות וכלי מלחמה - מסכת המורכבת מרגעים קטנים של שעות גדולות בהן נקבע גורל העמרכה.

והתמונות אופרות הכל. תנועת הכוחות על שרשרות אל החזית, בלימה ב"הברגה", קרבות "יופוטלי" ו"פכשירי". גזרות צור הגשור והקרב בציר "טרטור". הטנקים הראשונים חוצים את התעלה בבוקרו של ה - 16 באוקטובר ובהמשך, כול מסקנות בלתי מוצדקת של הטכניל ומפקדת

החזית שלא ידעו ולא הבינו את המתרחש בשדה הקרב, שאר כוחות החטיבה.

השגדת בסיסי הטילים וצתן אמפרות לחיל האויר למעול בחומשות מערבית לתעלת סואץ.
סרמאום ומבואות איסכאליה. מלחמת ההתשה בסיומה של המלחמה.

אתם הייתם שם ואתם יודעים מה באמת קרה שם. פי שלא היה שם, יקשה עליו להבין זאת.

אני הייתי שם ומיקרתי עליכם ולחפתי עיפכם כתי. אל כתי - ברגעים הקשים, בכאב של אוברן חברים, וגם ברגע שפנת הניצחון: ניצחון שחלקכם בו, כחלק מכוחות האוגדה, היה מכריע. ניצחון שגם ברגעים הקשים ולמרות הפכשולים שגערפו בדרכנו, ידעתי שהוא יבוא. ידעתי כי סמכתי עליכם שאתם הלוחמים האמתים וידעתם שעליכם, על כל אחר נכס, מועלת האחריות לקיומה של מדינת ישראל.

מהפטרות, מההקרבה, מהיכולת המבצעית ומהרבקות במטרה שנילתם, מביטחונכם העצפי שלא אכר לרגע, מהחום והחברות - שאבתי עז בינים הקשים ההם.

בברכה חמה

מחברכם לנשך
אריאל שרון, אלוף (פיל)
מפקדת אוגדת הצליחה.

דבר אריאל שרון ב-1975*

מה אפשר לומר על הגדוד, על החטיבה? אני חושב על האופי השקט והרגוע של המח"ט, חיים: נראה לי שהיה אחד המפקדים שנתנו דעתם, אולי יותר מאחרים, על ביצוע המשימה ועל שמירת חיי אדם גם יחד. ומהחטיבה לגדודים: מג"דים מיוחדים, גדודים מיוחדים. זו היתה חטיבה שגלחמה, חטיבה שנטלה ללא ספק חלק נכבד בכל המיבצעים של האוגדה. האוגדה ביצעה מהלך שהיה בו הרבה מאד סיכון ושחייב החלטה נחושה. לשם כך היה צורך בהרגשת בטחון, בהרגשה שיש על מי לסמוך. בטחון עצמי זה לא רק דבר שמפקד מזרים אל הכפופים לו, במידה רבה זה דבר שמפקד שואב מאלה שנמצאים תחתיו. החטיבה הזאת, הגדוד הזה, תרמו הרבה מאד הן ללחימה והן ליצירת ההרגשה הכללית של בטחון, גם בזמן המלחמה וגם במשך החודשים הארוכים שבהם ישבנו מערבית לתעלה. אני מאד אהבתי את החטיבה הזאת.

אלוף אריאל שרון
אפריל 1975

* הדברים נכתבו בהקדמה לספרו של בני קדר - "אוקטובר 1973 - סיפורו של גדוד מחץ" - ספר גדוד 599 שראה אור ב-1975. הם משקפים את הערכתו של מפקד האוגדה לכלל לוחמי החטיבה.

דברי המפקדים ללוחמי החטיבה

דבר מג"ד 264

חיילי גדוד 264

גדוד 1 ברשת חטיבה 421

תחנות "צליל",

יש לי הכבוד לפנות אליכם, במלאת 50 שנה למלחמת יום הכיפורים, 1973. עברנו יחד את המלחמה הקשה והנוראית שהייתה גורלית לעתיד מדינת ישראל.

הגדוד שלנו התגייס ביום כיפור ומצאנו שאין לנו ימ"ח, אין טנקים, זחל"מים, רכב, ציוד, נשק וכד'.

עמדו לרשותי כמג"ד הטובים בחיילי ישראל, ועובדה שיום אחרי הגיוס, היינו בדרכנו לסיני, כגדוד טנקים, אומנם עם חוסרים, אבל עם רוח לחימה ועוצמות נפש.

לחמנו בקרבות הבלימה נגד אויב מר ובעליונות גדולה מבחינת כמויות יחסי הכוחות ועוצמת ההפתעה.

קו ההגנה במעוזים והצבא הסדיר היו במצב של התמוטטות.

למרות המצב הקשה בפתיחת המלחמה, בזכות העקשנות ולנוכח המצב המשתנה בשדה הקרב, בליל 15-16 באוקטובר הוטלה עלינו המשימה

לצלוח את תעלת סואץ כגדוד שריון ראשון ומוביל. ואכן, צלחנו על גבי תמסחים, חברנו לצנחנים, חדרנו בפשיטה משורינת לתוך מצרים חדירה עמוקה מאוד. השמדנו בסיסי טילי קרקע-אוויר, יחידות שריון אויב, בסיסי ארטילריה, רכב וכל ציוד וכוח מצרי שבא מולנו.

הפעולה הזו הפתיעה את האויב המצרי. פתחנו מסדרון לטייסינו שעד אז לא הצליחו לחדור את ההגנה האווירית של האויב. כמו כן הצלחנו להוות ראש גשר לכל כוחות השריון שבאו בעקבותינו, שבתנועה מהירה הצליחו לכתר את הארמייה הדרומית המצרית.

כך הפכנו את התבוסה לניצחון אדיר.

עלינו להיות גאים מאוד בלחימה של גדוד 264, הגדוד שהביא את המפנה במלחמה.

עליי לציין את כל יחידות הגדוד, נוסף על הטנקים, פלוגת החרמ"ש, וכמובן פלוגת החרמ"ש הסדירה (פלוגת "מקנס"), מחלקות הסיוור, המרגמות וכמובן פלוגת המפקדה כולל רפואה, חימוש, אספקה, הנהגים שבלעדיהם לא היינו יכולים לתפקד.

אנחנו לא נשכח את הלוחמים הגיבורים שנפלו בקרבות ואת כל הפצועים שנושאים את הכאב עד היום.

לסיכום, הייתה לי הזכות האדירה לפקד על החיילים, הלוחמים הטובים ביותר בעולם.

יישר כוח!

תא"ל (בדימוס) גיורא לב

מפקד הגדוד במלחמת יום הכיפורים

דבר מג"ד 599

חיילי גדוד 599

גדוד 2 ברשת חטיבה 421

תחנות "מלון",

בשנת 1972 סיימתי את תפקידי כסמג"ד 184 בחטיבה 14. יצאתי לפו"ם, ובמקביל קרא לי סא"ל חיים ארז והציע לי להקים גדוד טנקים מילואים בבמסגרת חטיבה 421. תוך כדי הקורס לפיקוד ומטה הוקם הגדוד על בסיס פלוגות צוותי טנקים שלחמו במלחמת ההתשה במסגרת חטיבות אוגדת סיני 252. אלו כולם, מפקדים ולוחמים כאחד, היו אנשי המקצוע הטובים ביותר מאז ועד עתה בתחום הטנקאות. במהלך מלחמת ההתשה ולאחריה הם גמאו מאות קילומטרים וירו מאות פגזי תותח. מרבית אנשי הצוות והמפקדים היו מוכרים לי. קצין השלישות יאיר גלר מונה לשליש הגדוד והחל לארגן את סגל המפקדים לראיונות אישיים. בזמן קצר הושלם השבצ"ק הגדודי כולו. הגדוד יצא לאימוני הקמה ממסלול טנק בודד ועד תרגיל אוגדתי שלדי, ובתחילת שנת 1973 הגדוד הוכרז מבצעי.

במחצית הראשונה של שנת 1973 סיימתי את פו"ם והוצבתי כמפקד מדור התותחנות בבית הספר לשריון. מלחמת יום הכיפורים מצאה אותי בביר-תמדה עת עסקתי בהקמת גדוד סדיר מאולתר בבמסגרת חטיבת ביסל"ש. עם תחילת גיוס המילואים בבוקר 6 באוקטובר קיבלתי הוראה לעלות לשדה-תימן, לקלוט את אנשי הגדוד, ולהכניס מהר ככל שניתן למלחמה. לוח הזמנים הלחץ שינה את השיבוץ הקרבי המקורי, והצוותים איישו את הטנקים לפי סדר הגעתם. עם אור ראשון יצאנו מהמחנה ונסענו על זחלים עד שפגשנו את המלחמה.

בהיעדר מודיעין על האויב וללא מידע על מצב כוחותינו נכנסנו לקרב "חמוטל" קרב פנים מול פנים עם חיילים מצריים נחושים עם שפע אמצעי לחימה נגד טנקים שעשו שמות בכוח שלנו. חיילי הגדוד לחמו בעוז רוח על אף האבדות והחוסרים בצל"ם ובזיווד קריטיים. בתום הקרב הוקם הגדוד מחדש לאחר שצוותי החימוש הגדודיים והחטיבתיים עשו נפלאות בשיקום הטנקים ובהשלמת הצוותים החסרים. כבר למחרת היום תפס הגדוד שוב את קו המגע.

במהלך כל המלחמה ספג הגדוד אבדות בכוח אדם ובציוד, אך השתקם ושב להילחם. בקרבות ב"חוה הסינית", במסדרון הצליחה וממערב לתעלה הוכיחו חיילי הגדוד ומפקדיו את עוז רוחם ואת מקצועיותם ללא הרף. פלוגת המפקדה של הגדוד בפיקודו של גדעון שיפוני ובניצוחם של יהודה טל ז"ל וצביקה אורן השלימו את כל צורכי הגדוד והחטיבה בתספוקת לסוגיה בכל תקופת הלחימה במערב התעלה.

במהלך כל המלחמה היו מפקדי: המח"ט, אל"ם חיים ארז ומטהו, ומפקד האוגדה, אלוף אריאל שרון, וסגנו, אל"ם יעקב אבן - עם הטנקים בקו המגע. נוכחותם לידינו בשעות הקשות הפיחה בנו שוב ושוב את רוח הקרב. אשרי הגדוד שזכה בכך.

אני גא בחיילי הגדוד ובמפקדיו. שאומץ ליבם, נחישותם ומקצועיותם הביאו לניצחון ולביטחון המדינה. אוהב אותם לעד.

תא"ל (בדימוס) עמי מורג

מפקד הגדוד במלחמת יום הכיפורים

דבר מג"ד 257

חיילי גדוד 257

גדוד 3 ברשת חטיבה 421

תחנות "איילה",

אנו מציינים השנה חמישים שנה למלחמת יום הכיפורים.

ב־6 באוקטובר 1973 נקראנו פתע להתגייס למלחמה שהייתה מהקשות במלחמות ישראל. בגיוס מצאנו את הימ"ח ריק מטנקים וציוד לחימה, ונאלצנו לאסוף טנקים, צל"ם, תחמושת, ציוד קשר, זיוד, זחל"מים וכלי רכב מכל רחבי הארץ. למרות מהומת הגיוס ולמרות חוסר המוכנות הצלחנו להעמיד בחזית בתוך כ־36 שעות גדוד טנקים מוכן למלחמה, לאחר נסיעה של כ־300 ק"מ על זחלים. לא היינו יכולים לעשות זאת לולא מסירותכם והתגייסותכם הנחושה להתגבר על כל הקשיים ולהגיע לחזית כדי לעמוד בפרץ.

בקרבות הבלימה, בין 8-10 באוקטובר, תקפנו שלוש פעמים את יעד "חמוטל", שבו התחפר הצבא המצרי והציב בו שפע של כלי נ"ט. בהתקפות אלה נהרגו טובי חברינו, חלקם נותרו באתר, ונפצעו אחרים. טנקים של הגדוד נותרו בשטח.

הגדוד והחטיבה שיקמו עצמם מהקרבות הקשים, ובקרב שריון בשריון ב־14 באוקטובר השמדנו עשרות טנקים מצריים.

מיד לאחר מכן הוטלה עלינו המשימה לגרור במסגרת מבצע הצליחה "אבירי לב" את גשר הגלילים ולהטילו לתעלת סואץ. גשר הגלילים לא עמד בעומסי הגרירה שלא תוכננו עבורו, ובשחר 16 באוקטובר, לאחר ההינתקות מהגשר, קיבלנו פקודה לרוץ לחצר "מצמד" ולצלוח על גבי תמסחים. בציר "עכביש", בתנועה לחצר הצליחה, נפגעו שלושה טנקים של הגדוד ובהם הטנק שלי, ובכך הסתיים תפקידי, לצערי.

אולם פלוגות הגדוד המשיכו לעבר התעלה, היו בין פלוגות הטנקים הראשונות שצלחו את התעלה, והשתתפו בפשיטה המשוריינת על בסיסי הטילים ובקרבות ממערב לתעלה, במסגרת גדוד 264 של החטיבה ובמסגרת יחידות הצנחנים שלחמו באזור החיץ החקלאי.

בלחימה משני עברי התעלה השתתפו כל יחידות הגדוד. פלוגת החרמ"ש, מחלקת המרגמות והסיור לקחו חלק פעיל בקרבות, באבטחת החניונים ובהובלת הדרגים לפלוגות הטנקים. חיילי פלוגת המפקדה הובילו שיירות תחמושת ותספוקת אל ראש הגשר ואל מעבר לתעלה תחת הפגזות כבדות, וכמה מהם הקריבו חייהם במשימות אלה.

לאנשי החימוש היה חלק נכבד ביכולתו של הגדוד להתייצב מחדש למחרת כל יום לחימה שבו נפגעו כלים עם סד"כ כשיר להמשך הלחימה.

עם סיום המלחמה הוקם הגדוד מחדש, והמשיך לשרת במסגרת החטיבה עד לפירוקה ב־1986.

נזכור לעד את רעינו הלוחמים הגיבורים שנפלו בקרבות.

אל"ם (בדימוס) שמעון בן-שושן,

מפקד הגדוד במלחמת יום הכיפורים

במותם ציוו לנו את החיים

46 לוחמים נפלו בחטיבה במהלך המלחמה.

חלל נוסף נהרג במצרים לאחריה.

יהי זכרם ברוך!

7 באוקטובר 1973

סמל פסח זילברשטיין

נולד בפולין, 1949.
עלה לארץ ב־1956, גדל בחיפה.
מש"ק סיור במחס"ר גדוד 257.
נהרג בתאונה בדרך לחזית.

סמל מאיר מרק צולמן

נולד בפולין, 1948.
עלה לארץ ב־1951, גדל בקיבוץ דפנה.
מש"ק סיור במחס"ר גדוד 257.
נפצע בתאונה בדרך לחזית, נפטר ב־13.10.73.

8 באוקטובר 1973

סמל אליהו אזולאי

נולד בירושלים, 1952.
טען-קשר בטנק סמ"פ מ', גדוד 257.
נפל בקרב על "חמוטל".

סמל-ראשון אברהם (אבי) מינץ

נולד במגדיאל, 1952.
נהג טנק סמ"פ מ', גדוד 257.
נפל בקרב על "חמוטל".

סרן הלל מעוז

נולד בקיבוץ הזורע, 1950.
סמ"פ ח', גדוד 599.
נפל בהפגזה על "ציונה".

סמל יורם צדוק

נולד בירושלים, 1952.
תותחן טנק סמ"פ מ', גדוד 257.
נפל בקרב על "חמוטל".

סרון יוסף (יוסי) קליין

נולד בירושלים, 1951, גדל ברמת גן.
סמ"פ מ', גדוד 257.
נפל בקרב על "חמוטל".

9 באוקטובר 1973

רב־טוראי דורי אטינגר

נולד ברומניה, 1949.
עלה לארץ ב־1950, גדל ביפו.
נהג טנק בפלוגה ז', גדוד 599.
נפל בהתקפה על "חמוטל".

סמל-ראשון יעקב בוטבול

נולד ברחובות, 1949.
טען-קשר בפלוגה ג', גדוד 264.
נפל בהתקפה על "חמוטל".

סרן יגאל הלביץ

נולד ביפו, 1949.
מ"מ טנקים בפלוגה ו', גדוד 599.
נפל בהתקפה על "חמוטל".

סמל-ראשון אדם וודק

נולד בפולין, 1952.
עלה לארץ ב-1957, גדל בבני ברק.
תותחן בפלוגה ז', גדוד 599.
נפל בהתקפה על "חמוטל".

סמל-ראשון רפאל (רפי) לוי

נולד במרוקו, 1952.
עלה לארץ ב־1962, גדל במגדל העמק.
טען-קשר בפלוגה ז', גדוד 599.
נפל בהתקפה על "חמוטל".

סמל-ראשון דוד מלול

נולד במרוקו, 1949.
עלה לארץ ב־1963, התגורר באופקים.
נהג טנק בפלוגה ג', גדוד 264.
נפל בהתקפה על "חמוטל".

סרן עמיקם מעין

נולד בקיבוץ מזרע, 1948.
מ"מ טנקים בפלוגה ז', גדוד 599.
נפל בהתקפה על "חמוטל".

סמל-ראשון יהונתן (יוני) פרידמן

נולד בפתח תקווה, 1951.
תותחן בפלוגה ז', גדוד 599.
נפל בהתקפה על "חמוטל".

סמל-ראשון עמנואל קהלני

נולד בראשון לציון, 1950.
מט"ק בפלוגה ח', גדוד 599.
נפל בהתקפה על "חמוטל".

סמל-ראשון בנימין-יעקב (בני) רטי

נולד בהונגריה, 1950.
עלה לארץ ב-1957, גדל בבני ברק.
תותחן בפלוגה ח', גדוד 599.
נפל בהתקפה על "חמוטל".

10 באוקטובר 1973

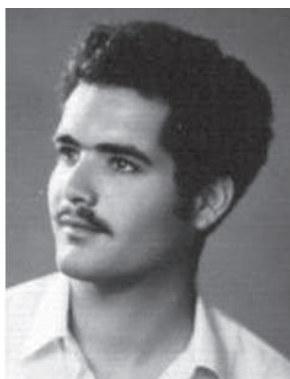
סרן חיים אפרת

נולד בקיבוץ אשדות יעקב, 1943.
קצין תצפית קדמי בפלוגה מ', גדוד 257.
נפל בקרב על "חמוטל".

סמל דוד פרוינד

נולד בחיפה, 1951.
תותחן בפלוגה מ', גדוד 257.
נפל בקרב על "חמוטל".

סמל יוסף תם

נולד בעמק חפר, 1951, גדל בהרצליה.
טען-קשר בפלוגה מ', גדוד 257.
נפל בקרב על "חמוטל".

14 באוקטובר 1973

רב-סמל יורם זינגר

נולד בתל אביב, 1951, גדל בקיבוץ גברעם.
מט"ק בפלוגה מ', גדוד 257.
נפל בקרב מצפון ל"חמוטל".

ליל הפריצה - 15-16 באוקטובר 1973

סמל יחזקאל בגרד

נולד בקיבוץ גניגר, 1948.
נהג טנק בפלוגה ח', גדוד 599.
נפל בקרב בצומת "טרטור" - "לכסיקון".

סמל-ראשון קרלוס-שלום בן-טולילה

נולד בטנג'יר, 1951.
עלה לארץ ב-1960, גדל בבני ברק.
נהג טנק בפלוגה ח', גדוד 599.
נפל בקרב בצומת "טרטור" - "לכסיקון".

סרן יוחי גלעד

נולד בקיבוץ בית השיטה, 1947.
מ"פ ח', גדוד 599.
נפל בקרב בצומת "טרטור" - "לכסיקון".

סרן יוסף (יוסי) וינברג

נולד בתל אביב, 1948, גדל באילת.
מ"מ טנקים בפלוגה ח', גדוד 599.
נפל בקרב בצומת "טרטור" - "לכסיקון".

סרן ישעיהו כץ

נולד בתל אביב, 1949.
קצין סיור מכוח "רומאי", סייע בליל הפריצה
לניווט פלוגה ח', גדוד 599.
נפל בקרב בצומת "טרטור" - "לכסיקון".

סמל-ראשון חנן סרי

נולד בקיבוץ בארי, 1948, גדל בעין דור.
טען-קשר בפלוגה ח', גדוד 599.
נפל בקרב בצומת "טרטור"- "לכסיקון".

סמל-ראשון אריה-יהודה פרקש

נולד ברומניה, 1948.
עלה לארץ ב־1958, גדל בצפת.
תותחן בפלוגה ח', גדוד 599.
נפל בקרב בצומת "טרטור"- "לכסיקון".

16 באוקטובר 1973

סמל-ראשון דוד (דודי) קשת

נולד בירושלים, 1951, גדל בבית לחם
הגלילית.
מט"ק בפלוגה מ', גדוד 257.
נפל בציר "עכביש" בדרך לצליחת התעלה.

17 באוקטובר 1973

סמל מאיר אברהם

נולד במגדיאל, 1952.
טען-קשר בפלוגה ו', גדוד 599.
נפל בקרב במחטת-סולטן ממערב לתעלה.

סמל משה ביבי

נולד בעיראק, 1950.
עלה לארץ ב-1951, גדל בפתח תקווה.
טען-קשר בפלוגה ו', גדוד 599.
נפל בדוור-סואר ממערב לתעלה.

סמל-ראשון יוסף גרסיאני

נולד ברמת גן, 1951.
נהג טנק בפלוגה ל', גדוד 257.
נפל בקרב בסרפאום ממערב לתעלה.

סרן מיכה דרוקר

נולד בהולנד, 1950.
עלה לארץ ב־1953, גדל בירושלים.
מ"מ טנקים בפלוגה מ', גדוד 257.
נפל ליד גשר תעלת המים המתוקים, מדרום
למחטת-סולטן ממערב לתעלה.

סמל-ראשון משה פוגל

נולד בפרדס חנה, 1948.
תותחן בפלוגה ו', גדוד 599.
נפל בקרב במחטת-סולטן ממערב לתעלה.

18 באוקטובר 1973

רב־טוראי יעקב אבבי

נולד במושב אלקוש, 1950.
נהג משאית תחמושת בפלוגת מפקדה, גדוד 599.
נפל בהפגזה ארטילרית בדרך לגשרים.

רב־טוראי יהושע אמין

נולד במצרים, 1947.
עלה לארץ ב־1949, גדל במושב מצליח.
נהג משאית תחמושת בפלוגת מפקדה, גדוד 257.
נפל בהפגזה ארטילרית בדרך לגשרים.

רב־טוראי אבנר מנצור

נולד ברמת אליהו, 1950.
נהג משאית תחמושת בפלוגת מפקדה, גדוד 599.
נפל בהפגזה ארטילרית בדרך לגשרים.

19 באוקטובר 1973

רב־טוראי צבי איזנגרט

נולד בחיפה, 1948.
לוחם חרמ"ש בפלוגה י', גדוד 599.
נפל בהפגזה ארטילרית בדוור-סואר ממערב
לתעלה.

סמל אלברט יעקב כהן

נולד בתל אביב, 1951.
חשמלאי רק"ם בפלוגת "מקנס".
נפל בהפגזה ארטילרית מדרום-מערב
לאיסמעיליה.

סמל דניאל (דני) נוימן

נולד בחיפה, 1949.
קשר בפלוגת מפקדה, גדוד 599.
נפצע בהפגזה ארטילרית בדרך לגשרים.
נפטר ב־19.10.73.

רב־טוראי ג'ילברט עמר

נולד באלג'יר, 1942.
עלה לארץ ב־1962, התגורר באשקלון.
לוחם חרמ"ש בפלוגה י', גדוד 599.
נפל בהפגזה ארטילרית בדוור-סואר ממערב
לתעלה.

סמל גדליהו קוברי

נולד ברומניה, 1954.
עלה לארץ ב־1961, גדל באשקלון.
נהג נגמ"ש בפלוגת "מקנס".
נפל בהפגזה ארטילרית מדרום-מערב
לאיסמעיליה.

20 באוקטובר 1973

רב־טוראי אליהו גרופי

נולד בתל אביב, 1951.
מוביל משאית תחמושת בפלוגת מפקדה, גדוד 257.
נפל בהפגזה ארטילרית בדרך לגשרים.

סמל שמעון וקנין

נולד במרוקו, 1950.
עלה לארץ ב־1963, התגורר בבאר שבע.
נהג משאית תחמושת בפלוגת מפקדה, גדוד 257.
נפל בהפגזה ארטילרית בדרך לגשרים.

סמל דוד (דודו) שרון

נולד באיראן, 1951.
עלה לארץ ב־1959, גדל באופקים.
מכונאי רכב בפלוגת מפקדה, גדוד 257.
נפל בהפגזה ארטילרית בדוור-סואר ממערב לתעלה.

21 באוקטובר 1973

סמל יהושע לוי

נולד בטורקיה, 1949.
עלה לארץ ב־1961, התגורר ביפו.
נהג זחל"ם חט"ג בפלוגת מפקדה, גדוד 264.
נפל בהפגזה על חניון הלילה הגדודי בציר "ורדית" ממערב לתעלה.

12 בינואר 1974

רב־טוראי אלי פליקר

נולד בפולין, 1949.
עלה לארץ ב־1949, גדל ביהוד.
נהג בפלוגת מפקדה, גדוד 599.
נהרג בתאונת דרכים ליד פאיד ממערב לתעלה.

הספר "בנתיבי אבק זמן" מנציח את חטיבת הטנקים 421 דרך תיאור חלקם של מפקדיה, של לוחמיה ושל תומכי הלחימה בקרבות מלחמת יום הכיפורים. ההתחקות אחר קורות החטיבה ואנשיה במלחמה חשובה להבנתה לעומק של המלחמה ההיא ושל מה שאירע בה.

פרופ' (אמריטוס) יואב גלבר

לקראת יום השנה ה-25 למלחמת יום הכיפורים כתב מפקד האוגדה במלחמה לאנשי החטיבה: "הייתם חוד החנית – כוח השריון הראשון שצלח את התעלה, ובהתקפה משולבת הבקיע את מערכי האויב, העביר את המלחמה עמוק לשטח האויב, והביא בסופו של דבר למהפך שאיפשר לצה"ל להפוך כשלון לניצחון אדיה. ניצחון שהביא בהמשך את השלום עם מצרים. מהמסירות, מההקרבה, מהיכולת המבצעית ומהדבקות במטרה שגיליתם, מביטחונכם העצמי שלא אבד לרגע, מהחום ומהחברות – שאבתי עוז בימים הקשים ההם. מחברכם לנשק".

אלוף (במיל') אריאל שרון

"חמישים שנה חלפו ממלחמת יום הכיפורים. מוראות וזיכרון המלחמה חרותים בקרבנו כאילו היה זה רק אתמול. אנו זוכרים את חברינו שנפלו בקרב, את חברינו שהלכו מאיתנו מאז ועד היום, את לוחמינו שנפצעו, ואת המשפחות השכולות ששילמו את מחיר הניצחון. הספר הזה מספר את סיפורכם חברי לוחמי החטיבה. הוא מיועד למשפחות השכולות, לכם ולמשפחותיכם – בנים, נכדים, שיקראו ויהיו גאים בתרומתכם לניצחון במלחמת יום הכיפורים ולביטחון ישראל".

אלוף (בדימוס) חיים ארז, מפקד החטיבה במלחמת יום הכיפורים

ב-1973 הייתה חטיבה 421 מהחטיבות הצעירות בצה"ל. לוחמיה התגייסו עם פרוץ המלחמה, והצטרפו ללחימה בחזית המצרית במוצאי 7 באוקטובר. החטיבה השתתפה ברצף לחימה שהחל בקרבות הבלימה בגזרות "הברגה" "חמוטל" ו"מכשיר", נמשך בקרב השב"ש (שריון בשריון) הגדול ב-14 באוקטובר, ומכאן לקידום אמצעי הגישור במבצע הצליחה "אבירי לב", להשתתפות בקרבות ב"חוהה הסינית", לפשיטה להשמדת בסיסי הטילים נגד מטוסים ממערב לתעלה, להרחבת ראש הגשר ממערב לתעלה ולהרחבת השטח שבשליטת צה"ל בגזרה הצפון-מערבית של המובלעת ב"ארץ גושן".

לקראת ציון חמישים שנה למלחמת יום הכיפורים הוחלט להוציא ספר שיספר את סיפורה של החטיבה. את הספר כתב עורך מגידו, שהיה מ"פ טנקים בחטיבה במלחמת יום הכיפורים ומפקד של אחד מגדודיה לאחר המלחמה.

